

ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง
ของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

ร้อยโท วัชรพงษ์ โพธิ์ช่วย

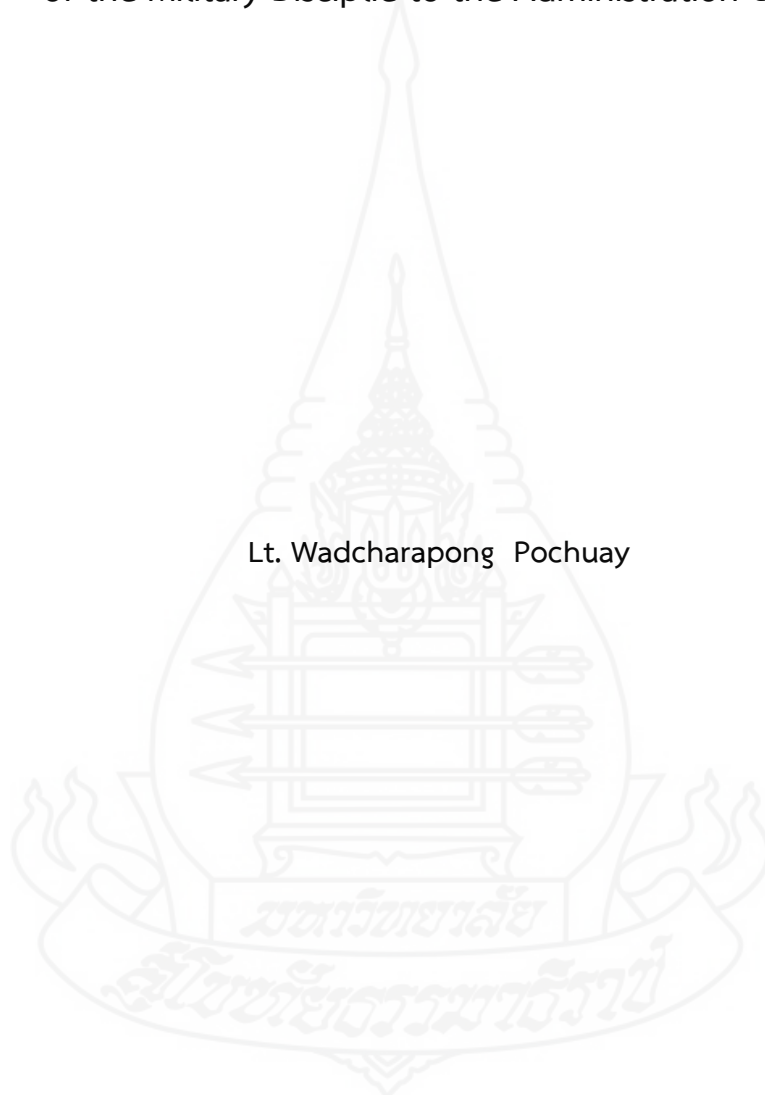

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2559

The Rights Restrictions in Prosecution about the Penalty
of the Military Discipline to the Administration Court

Lt. Wadcharapong Pochuay

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

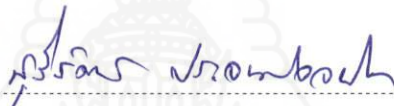
Sukhothai Thammathirat Open University

2016

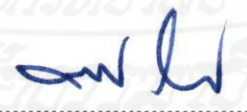
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงโทษทางวินัยทหาร
ชื่อและนามสกุล	ร้อยโท วัชรพงษ์ โพธิ์ช่วย
วิชาเอก	กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรรัตน์ ประจณปัจจนิก

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2560

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรรัตน์ ประจณปัจจนิก)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิราพร สุทันกิตระ)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเงางาม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร
ผู้ศึกษา ร้อยโท วัชรพงษ์ โพธิ์ช่วย **รหัสนักศึกษา** 2584000851 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรรัตน์ ประจวบจั่น **ปีการศึกษา** 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุผลที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.2552 ได้บัญญัติมิให้การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง และศึกษาถึงข้อจำกัดสิทธิการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองว่ามีผลกระทบต่อข้าราชการทหารอย่างไร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลและนำผลจากการศึกษาค้นคว้าเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับนำไปประกอบการพิจารณา เป็นแนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2552

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และบทบัญญัติทางกฎหมาย

ผลจากการศึกษาพบว่า ศาลปกครองประเทศเยอรมนี และศาลปกครองประเทศฝรั่งเศสมีได้บทบัญญัติจำกัดสิทธิดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของทหาร เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการทหารผู้นั้นย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่เป็นศาลเฉพาะด้านเข้าไปมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจเหล่านั้นของผู้บังคับบัญชาทหารได้ในประเทศไทยที่ศาลปกครองมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิดังกล่าว เนื่องจาก คณะกรรมการร่างกฎหมายมีความเห็นว่าอำนาจบังคับบัญชาของทหารมีความแตกต่างจากข้าราชการอื่น เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธที่รุนแรงอยู่ในมือ ซึ่งไม่พบในข้าราชการประเภทอื่น หากทหารถืออาวุธนั้นในทางมิชอบสภาพกองทัพก็ไม่ต่างจากโจรที่ยากจะควบคุม ประกอบกับทหารมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ทหารจึงจำต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกส่งผลให้คดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร อยู่ในศาลยุติธรรมทั่วไปซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในคดีปกครองอีกทั้งรูปแบบการพิจารณาคดีที่เป็นระบบกล่าวหาไม่เหมาะกับการพิจารณาคดีทางปกครอง แม้เป็นศาลทหารก็ไม่มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวเนื่องจากศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเท่านั้น อีกทั้งรูปแบบและองค์คณะก็ไม่เหมาะสมที่จะพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารเช่นศาลยุติธรรมทั่วไป การที่ให้คดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมทั่วไปย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของทหารทำให้ทหารไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอและเหมาะสมเมื่อเทียบกับต่างประเทศผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ยกเลิก มาตรา 9 วรรคสอง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ที่มีให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เป็น ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับประเทศเยอรมันและฝรั่งเศสและทำให้ทหารได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ เหมาะสม

คำสำคัญ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร ศาลปกครอง

Independent Study title: The Rights Restrictions in Prosecution about the Penalty of the Military Discipline to the Administrative Court

Author: Lt. Wadcharapong Pochuay; **ID:** 2584000851; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Sureerat Prajonphadjanuk, Assistant Professor;

Academic year: 2016

Abstract

This study aims to examine the reason why the Act of the establishment of the Administrative Court B.E 2552 (1999) enacted that the proceeding of military discipline not to be a case in a jurisdiction of the Administrative Court, and to examine how the rights restrictions about the proceeding in military discipline, which is a case in a jurisdiction of the Administrative Court, influences the soldiers. The result of the study will be presented to the coordinated departments in order to be a document for consideration and an outline in amending the Act of the establishment of the Administrative Court and the Administrative procedure 1999.

I studied the proceeding of military discipline and the authority of the Administrative Court about the penalty of the military discipline of Germany and France, which is the model of the establishment of the Administrative Court in Thailand, to find out if the rights restrictions in prosecution about the penalty of the military discipline are available as in Thailand.

The findings shows that the Administrative Court of Germany and France do not enacted the rights restrictions, because the penalty of the military discipline leads to the destruction of the relation between the state and the soldier. The penalty of the military discipline is under the authority of the Administrative Court, which is the specialized court, and has the authority to investigate the commander's power. In Thailand, the Administrative Court enacted the rights restrictions, because the Law Drafting Committee found that the authority of the soldiers is different from the other government officers. The soldiers own the violent weapons, which cannot be found in any other officers. If the soldiers misuse the weapons, the army would be like an uncontrollable guerrilla band. The main task of the soldiers is to maintain the stability of the country, thus the soldiers must obey and follow an order of the commander strictly, especially in wartime, emergency situations, or martial law areas, so the proceeding of military discipline are judged in Court of Justice, which is not the specialized in Administrative cases. In addition, its trial forms in Adversary system is also inappropriately in Administrative proceeding. Even the Military Court has also no authority to adjudicate in the military discipline cases, but only in the criminal cases. Furthermore, its forms and the quorum are not suitable in the proceeding of the military discipline cases as in Court of Justice. To provide the authority in the military discipline cases to Court of Justice is limitation of rights of the soldiers, and they do not obtain the right protection sufficiently and appropriately. Conclusively, it is proposed that the article 9 clause (1) in the Act of the establishment of the Administrative Court and the Administrative procedure B.E 2552 (1999) should be abrogated. The proceeding of military discipline should not be authorized and judged by the Administrative Court in order to comply with Germany and France and to provide the rights protection to the soldiers sufficiently and appropriately.

Keywords: Penalty of the Military Discipline, Administrative Court

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรรัตน์ ประจนปัจจนึก และอาจารย์ ดร.จิราพร สุทันกิตระ อาจารย์ที่ปรึกษา ในการจัดทำค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการสอนมาให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ความรู้ในทุกการสัมมนาและที่ขาดไม่ได้คือขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยให้กำลังใจทุกครั้ง ตลอดระยะเวลาสองปีของการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต การค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2552 ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารเพื่อที่จะทำให้ทหารได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ เหมาะสมเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

หากเนื้อหาในเล่มขาดตกบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

วัชรพงษ์ โพธิ์ช่วย

กันยายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ระเบียบวิธีวิจัย	4
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีคำสั่งทางปกครองและการพิจารณาคดีของศาลปกครอง	5
1. การกระทำทางปกครอง	5
1.1 ความหมายของการกระทำทางปกครอง	5
1.2 องค์การทางปกครอง	5
1.3 ประเภทของการกระทำทางปกครอง	7
2. นิติกรรมทางปกครองประเภทที่เป็น กฎ	8
3. นิติกรรมทางปกครองประเภทคำสั่งทางปกครอง	10
3.1 คำสั่งทางปกครองกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ.2539	10
3.2 คำสั่งทางปกครอง	10
3.2.1 นิยามและความหมายของคำสั่งทางปกครอง	10
3.2.2 การพิจารณาความเป็นคำสั่งทางปกครอง	11
3.2.3 รูปแบบของคำสั่งทางปกครอง	15
3.2.4 เจาะไขความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง	16
3.2.5 การให้เหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครอง	19
3.2.6 การเยียวยาคำสั่งทางปกครอง	20
3.2.7 คำสั่งทางปกครองที่มีข้อบกพร่อง	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.8 การจัดแจ้งสิทธิอุทธรณ์	21
3.2.9 การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	22
3.2.10 การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง	23
4. การเป็นคำสั่งทางปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร	24
4.1 คำสั่งทางปกครองต้องเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของเจ้าหน้าที่	24
4.2 คำสั่งทางปกครองต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่	25
4.3 คำสั่งทางปกครองต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ...	25
4.4 คำสั่งทางปกครองต้องเกิดผลเฉพาะกรณี	25
4.5 คำสั่งทางปกครองต้องเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก	26
5. ศาลปกครองและการพิจารณาคดีปกครอง	26
5.1 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	27
5.2 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	29
5.3 เงื่อนไขการฟ้องคดีปกครอง	29
5.4 รูปแบบการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	29
บทที่ 3 วินัยทหารและข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง	31
1. ความผิดทางวินัยทหาร	31
1.1 ความหมายของวินัยทหาร	31
1.2 แบบธรรมเนียมทหาร	31
1.3 ผู้บังคับบัญชาทหาร	33
1.4 ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์ทางวินัยทหาร	35
1.5 ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร	35
1.6 ประเภทของวินัยทหารและทัณฑ์ทางวินัยทหาร	39
1.7 การพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร	43
1.8 การปลดออกจากราชการทหาร	45
1.9 การถอดยศทหาร	47
1.10 การร้องทุกข์	48
2. ข้อจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การดำเนินการทางวินัยทหารของต่างประเทศ	56
1. การดำเนินการทางวินัยทหารของประเทศฝรั่งเศส	56
1.1 การปกครองและการบังคับบัญชาทหาร	56
1.2 นิติกรรมทางปกครองและการลงทัณฑ์ทางวินัยของประเทศฝรั่งเศส	57
1.3 ศาลปกครองฝรั่งเศสและการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย	59
1.4 ข้อเปรียบเทียบการดำเนินการทางวินัยทหารฝรั่งเศส กับ ประเทศไทย	61
2. การดำเนินการทางวินัยทหารของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	63
2.1 การปกครองและการบังคับบัญชาทางทหาร	63
2.2 นิติกรรมทางปกครองและการลงทัณฑ์ทางวินัยของประเทศเยอรมนี	64
2.3 ศาลปกครองเยอรมนีและการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร	66
2.4 เปรียบเทียบข้อแตกต่างของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยประเทศเยอรมนีกับประเทศไทย ..	68
บทที่ 5 วิเคราะห์ปัญหา	71
1. เหตุผลของการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติ มิให้การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง	71
2. วิเคราะห์ผลกระทบจากการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร	75
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	78
1. บทสรุป	78
2. ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	86
ก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542	87
ข พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539	149
ค พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476	173
ง คำสั่งกองทัพบก ที่ 176/2508 ลง 10 มิ.ย.08 เรื่องการหมุนเวียนกำลังพล	183
จ ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหาร และบรรดาศักดิ์ พ.ศ.2507	188
ประวัติผู้ศึกษา	191

ญ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 กำหนดทัศนคติ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476	42

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลสำเร็จตามกฎหมายซึ่งต้องให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ให้สามารถทำการบริหารซึ่งอำนาจดังกล่าวเรียกว่า การกระทำทางปกครอง

การกระทำทางปกครองเป็นผลผลิตของการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ องค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรของรัฐที่เป็นเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐของหน่วยงานนั้นๆ แต่ต้องเป็นอำนาจตามที่กฎหมายในระดับของพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นๆ ที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ¹ หากการกระทำใดที่เป็นการกระทำโดยที่ไม่ได้อาศัยกฎหมายในระดับของพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นๆ ที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ การกระทำนั้นย่อมไม่ใช่การกระทำทางปกครอง แม้จะกระทำโดยองค์กรตามที่กล่าวมาในข้างต้นก็ตาม

การกระทำทางปกครองนี้อาจแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ นิติกรรมทางปกครอง ศาสตราจารย์ ดร.วราพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายของนิติกรรมกรรมทางปกครองไว้ว่า หมายถึง การกระทำขององค์กรของรัฐฝ่ายปกครอง องค์กรอื่นของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่กระทำโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับ เช่น พระราชบัญญัติ แทนในนามขององค์กรดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียวเพื่อแสดงเจตนาให้ปรากฏต่อบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลคณะหนึ่งว่าตนประสงค์จะให้เกิดผลทางกฎหมายเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างองค์กรดังกล่าวกับบุคคลนั้นหรือคณะบุคคลนั้น โดยที่บุคคลนั้นหรือคณะบุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องให้ความยินยอม² นิติกรรมทางปกครองที่เป็นคำสั่งทางปกครองเป็นรูปแบบหนึ่งของนิติกรรมทางปกครอง คำสั่งทางปกครอง หมายถึงการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะ ก่อ เปลี่ยนแปลงโอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพ

---

¹ ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายปกครอง lw 3012, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552, หน้า 147

² ชาญชัย แสงศักดิ์ อ่างแล้ว หน้า 150

ของสิทธิหรือเจ้าหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ รวมถึงการกระทำอื่นที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นคำสั่งทางปกครอง

คำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลการสร้างนิติสัมพันธ์ ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะ ก่อ เปลี่ยนแปลงโอน สงวน ระบุ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพ ของสิทธิหรือเจ้าหน้าที่ของบุคคล คำสั่งดังกล่าวย่อมมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งคำสั่งลงทัณฑ์ ทางวินัยเป็นการใช้อำนาจบังคับบัญชา ที่มีผลไปสู่นอก อันเป็นการ ก่อ เปลี่ยนแปลงโอน สงวน ระบุ ย่อมมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครอง

คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเป็นการใช้อำนาจบังคับบัญชาที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการ ควบคุมประพฤติของผู้ใต้บังคับบัญชามีให้ประพฤติผิดไปจากแบบธรรมเนียมของทหารที่กำหนดไว้ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร ตาม พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.๒๕๗๖ ได้กำหนดให้ ผู้บังคับบัญชา สามารถกำหนดทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนได้ไว้ ๕ สถาน คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง จำขัง นอกจากนี้ผู้บังคับบัญชายังมีอำนาจในการที่จะปลดออกจากราชการ และถอดยศ อันเป็น การดำเนินการทางปกครอง แต่คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยและการดำเนินการทางปกครองดังกล่าว ได้ถูก จำกัดสิทธิตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มิให้คดี ที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง การฟ้องคดี เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารทั้งหมดต้องไปฟ้องยังศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจ พิจารณาพิพากษาคดีโดยทั่วไป มิได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านกฎหมายปกครอง และรูปแบบ การพิจารณาคดีไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีทางด้านวินัยของทหาร นอกจากนี้การฟ้องคดี ที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารไม่สามารถนำมาพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลทหารได้ อันเนื่องมาจากมีกฎหมายจำกัดอำนาจ รวมทั้งรูปแบบและความเหมาะสมในการพิจารณาคดีซึ่งอาจ ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของทหารได้อย่างเต็มที่ จากเหตุผลดังกล่าวการที่ให้ศาลยุติธรรมทั่วไป มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหารส่งผลให้ทหารไม่ได้รับการการคุ้มครองสิทธิ อย่างเพียงพอ เหมาะสม เมื่อเทียบกับทหารต่างประเทศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาถึง ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดี ต่อศาลปกครองเกี่ยวกับคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ว่าทำไมถึงมีข้อจำกัดสิทธิดังกล่าว และผลกระทบ ที่ตามมาจากจำกัดสิทธิ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับศาลปกครองของเยอรมนีและฝรั่งเศสซึ่งเป็น ต้นแบบให้มีการจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีของคำสั่งทางปกครอง
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงความเป็นคำสั่งทางปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร
- 2.3 เพื่อศึกษาเหตุผลของการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ได้บัญญัติมิให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง
- 2.4 เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร
- 2.5 เพื่อศึกษาข้อจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ ทางวินัยทหาร โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายปกครองของประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส

3. ขอบเขตของการวิจัย

วิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษา การเป็นคำสั่งทางปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร และศึกษาถึงขั้นตอนการดำเนินการในการออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย รวมถึงทำให้ทราบถึงอำนาจของผู้บังคับบัญชาในการสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร รวมทั้งศึกษาถึงสาเหตุของการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีศาลปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ที่ห้ามมิให้นำคดีเกี่ยวกับวินัยทหาร มาฟ้องต่อศาลปกครอง ผลกระทบของบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีของคำสั่งทางปกครอง
- 4.2 ทำให้ทราบถึงผลของการเป็นคำสั่งทางปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร
- 4.3 ทำให้ทราบถึง เหตุผลของการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ได้บัญญัติมิให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง
- 4.4 ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารและเสนอแนะการแก้ปัญหาเหล่านั้น
- 4.5 ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารโดยเปรียบเทียบกับคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Document Research) และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา บทความวิทยานิพนธ์ ข้อเขียน และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีคำสั่งทางปกครองและการพิจารณาคดี ของศาลปกครอง

1. การกระทำทางปกครอง

1.1 ความหมายของการกระทำทางปกครอง

รองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย รัตนสกววงศ์ ได้อธิบายความหมายของการกระทำทางปกครองไว้ว่า การกระทำทางปกครองคือการกระทำของรัฐที่มีใช้การกระทำทางนิติบัญญัติหรือทางตุลาการแต่เป็นอำนาจในฝ่ายปกครองนั่นเอง ซึ่งมีทั้งฝ่ายการเมือง (คณะรัฐมนตรี) และฝ่ายปฏิบัติการ (ข้าราชการประจำ) ซึ่งเป็นฝ่ายปกครองโดยแท้³

ศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ วงศ์รัตนสานต์ ได้อธิบายความหมายของการกระทำทางปกครองไว้ว่าการกระทำทางปกครอง (Administrative Action) คือ การกระทำหรือการละเว้นการกระทำ ทุกประเภทของ “องค์กรทางปกครอง” ซึ่งผลในที่นี่อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชนก็ได้หรือก่อให้เกิดความรำคาญขององค์กรทางปกครองก็ได้⁴

จากคำนิยามพอจะสรุปได้ว่า การกระทำทางปกครอง คือ การกระทำของรัฐฝ่ายบริหารที่เรียกว่า องค์กรทางปกครองที่ผลของการกระทำอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

1.2 องค์กรทางปกครอง

องค์กรทางปกครอง คือ ผู้แทนของรัฐที่ได้รับมอบอำนาจโดยกฎหมายให้มีอำนาจกระทำการใดๆ ซึ่งในการใช้อำนาจเหล่านั้น ในบางครั้งเป็นการใช้อำนาจฝ่ายเดียวที่อาจไปกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชนได้แตกต่างกับเอกชนโดยทั่วไปที่มีสิทธิหน้าที่ซึ่งสิทธิหน้าที่เป็นตัวที่จะคุ้มครองเอกชน มิให้ผู้ใดมาทำให้เกิดความเสียหายแก่ตน

³ กมลชัย รัตนสกววงศ์, กฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2544, หน้า 26-28

⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์รัตนสานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, กรุงเทพมหานคร: จีระจักรการพิมพ์, 2540, หน้า 99

แต่จะไปบังคับเปลี่ยนแปลงผู้อื่นดังเช่น องค์กรฝ่ายปกครองมิได้ โดยองค์กรฝ่ายปกครองสามารถแยกออกเป็นหน่วยงานทางปกครองต่างๆ ออกไปได้อีกหลายหน่วยงาน ดังนี้

1.2.1 นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ที่เรียกกันว่า รัฐบาล เป็นผู้นำประเทศ ฝ่ายบริหาร การกระทำของรัฐบาล อาจกระทำได้ในสองฐานะ⁵ คือ ฐานะที่เป็นรัฐบาล และฐานะที่เป็นองค์ของรัฐ ฝ่ายปกครอง ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้อำนาจตามกฎหมายใด

1.2.2 ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม สำนักงานรวมทั้งส่วนราชการ ที่มีฐานะเทียบเท่า

1.2.3 ราชการส่วนภูมิภาค หน่วยงานที่อยู่ในบังคับบัญชา ของราชการส่วนกลาง ที่ราชการแบ่งอำนาจมาให้บริหารราชการตามท้องที่ต่างๆ เช่น จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

1.2.4 ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่ราชการส่วนกลาง กระจายอำนาจมาให้บริการสาธารณะในท้องที่ต่างๆ โดยให้มีอำนาจอิสระในท้องที่ ที่อยู่ในบังคับบัญชาของส่วนกลาง เช่น อบจ. (องค์การบริหารส่วนจังหวัด) เทศบาลต่างๆ เป็นต้น

1.2.5 องค์กรอิสระ องค์กรที่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจ บังคับบัญชา หรือ แม้กระทั่งการกำกับดูแลจากฝ่ายบริหาร เช่น กกต. (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ปปช. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

1.2.6 รัฐวิสาหกิจ ที่ถือว่าเป็นหน่วยงานทางปกครองคือรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกา เช่น ขสมก. การรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.2.7 เอกชนก็สามารถเป็นองค์กรทางปกครองได้หากมีการใช้อำนาจทางปกครอง องค์กรฝ่ายปกครองเป็นหน่วยงานการกระทำขององค์กรทางปกครองต้องกระทำผ่านเจ้าหน้าที่จึงเป็น บุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจบางบทบาทเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐต้องทำเพื่อ กิจการสาธารณะเท่านั้นมิใช่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน⁶ หากทำเพื่อประโยชน์แม้จะอ้างอำนาจตามกฎหมาย ก็ไม่ใช่การกระทำแทนหน่วย

การกระทำทุกการกระทำของหน่วยงานทางปกครองมิใช่การกระทำทางปกครอง ทุกการกระทำการกระทำที่จะเป็นการกระทำทางปกครองได้นั้นต้องเป็นการกระทำโดยอาศัยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติ⁷ หรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเช่นพระราชบัญญัติเท่านั้น หากเป็นการกระทำขึ้น โดยอำนาจที่แตกต่างไปจากนี้ย่อมไม่ใช่การกระทำทางปกครอง เช่น รัฐบาลในนามของคณะรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่ในการบริหารประเทศ การกระทำของรัฐบาลสามารถแบ่งออกเป็น

⁵ ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามคำแหง, 2556, หน้า 148

⁶ จิรนิติ หะวานน, กฎหมายปกครอง รวมคำบรรยายเนติภาค 1/69, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เนติบัณฑิต, 2560, หน้า 105

⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์, อ้างแล้ว หน้า 148

สองสถานะกล่าวคือ หากการกระทำใดของรัฐบาลเป็นการกระทำโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ เช่น การยุบสภา การกระทำดังกล่าวรัฐบาลอยู่ในสถานะเป็นเพียงองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีใช้การกระทำทางปกครอง แต่ถ้าการกระทำใดของรัฐบาลเป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่เทียบเท่า การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำทางปกครองรัฐบาลย่อมอยู่ในฐานะเป็นหน่วยงานทางปกครอง

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

(1) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ 178/2550 ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางบริหารของรัฐตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีผลใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติการกระทำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกคำสั่ง กฎ หรือกระทำการอื่นใดเพื่อให้การดำเนินกิจการทางปกครองตามที่กฎหมายดังกล่าวกำหนด ถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ใช้อำนาจทางบริหารของรัฐตามรัฐธรรมนูญกระทำการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในความสัมพันธ์กับรัฐสภา หรือความสัมพันธ์ในระหว่างประเทศก็ตาม คณะรัฐมนตรีในบทบาทดังกล่าวเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เป็นการกระทำในฐานะ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(2) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พ.3/2549 การยุบสภาเป็นการอาศัยอำนาจตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ การยุบสภาจึงมิใช่การกระทำทางปกครอง

1.3 ประเภทของการกระทำทางปกครอง

การกระทำทางปกครองสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. การปฏิบัติทางปกครอง
2. นิติกรรมทางปกครอง

1.3.1 การปฏิบัติการทางปกครอง หมายถึง การกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการใช้กำลังทางกายภาพ (Real act) เข้าไปดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ฝ่ายปกครอง⁸ ลักษณะของการกระทำทางข้อเท็จจริง มุ่งผูกด้วยสัมพันธ์ หรือ เป็นมุ่งกำหนดหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง การปฏิบัติราชการทางปกครอง เป็นการกระทำในทางข้อเท็จจริง ดังนั้นเมื่อกระทำลงไปแล้ว ย่อมไม่สามารถยกเลิกหรือเพิกถอนได้ หากมีความเสียหายเกิดขึ้น เอกชนผู้ที่ได้รับผลกระทบ ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครอง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจะไปฟ้องร้องเพื่อเพิกถอนการกระทำมิได้

⁸ มาנית จุมปา, คำอธิบายกฎหมายปกครอง เล่ม 3, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วี ปรี้น จำกัด, 2554, หน้า 22

ตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานตำรวจอาศัยอำนาจพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเข้าระงับการจราจรของกลุ่มผู้เรียกร้องทางการเมือง

1.3.2 นิติกรรมทางปกครอง หมายถึง การกระทำขององค์กรของรัฐ ฝ่ายปกครอง องค์กรอื่นของรัฐ หรือองค์กรเอกชน ที่กระทำโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่น ที่มีคำบังคับเช่นพระราชบัญญัติ เพื่อแสดงเจตนาให้ปรากฏหนึ่ง หรือคณะบุคคลหนึ่ง ว่าด้วยประสงค์ จะให้เกิดผลทางกฎหมายเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างองค์กรดังกล่าวกับบุคคลนั้นหรือคณะบุคคลนั้น โดยที่บุคคลนั้นหรือคณะบุคคลนั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความยินยอม⁹ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำมุ่งผล ต่อกฎหมายเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับบุคคลนั้น นิติกรรมทางปกครองนั้น สามารถแบ่งย่อยออกได้อีก 2 ประเภท¹⁰

- 1) นิติกรรมทางปกครองประเภท กฎ
- 2) นิติกรรมทางปกครองที่เป็น คำสั่งทางปกครอง

2. นิติกรรมทางปกครองประเภทที่เป็น กฎ

กฎ ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2542 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติ อันที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด หรือบุคคลใด เป็นการเฉพาะ

จากความหมายดังกล่าว พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติ ท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ ล้วนเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหาร โดยอาศัยอำนาจจากกฎหมาย แม่บทอย่างเช่น พระราชบัญญัติ หรือ พระราชกำหนด จะอ้างอิงโดยอาศัยอำนาจจากรัฐธรรมนูญ โดยตรงมิได้¹¹ ตัวอย่างเช่นกฎกระทรวงฉบับที่ 12 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ที่ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีในการที่จะกำหนดการอื่นใดที่เป็น คำสั่งทางปกครองได้โดยให้ตราได้เป็นกฎกระทรวง

⁹ วรพจน์ วิ ศรุตพิชญ์ อ่างในชาญชัย แสวงศักดิ์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556, หน้า 150

¹⁰ ชาญชัย แสวงศักดิ์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556, หน้า 152

¹¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2540, หน้า 148

นอกจากนั้นการที่จะนำกฎใดมาใช้บังคับกับบุคคลเป็นการที่ทั่วไปนั้นต้องมีการประกาศเสมอ¹² เนื่องจาก กฎ มีผลบังคับเป็นการทั่วไปเพื่อให้เป็นการรับรู้แก่บุคคล อาจจะต้องอยู่ในบังคับของกฎนั้น

อนึ่งคำว่ามีผลบังคับเป็นการทั่วไปนั้น ศาลปกครองสูงสุด ได้ขยายความเพื่อให้เกิดความหมาย ไว้ว่า ไม่ได้หมายความว่าต้องมีผลบังคับแก่ประชาชน ทุกคนอาจมีผลบังคับเฉพาะประเภทของบุคคลก็ได้ โดยไม่กำหนดว่าบุคคลที่อยู่นั้นจะมีจำนวนเท่าใด เพียงแต่ไม่ใช่มีผลบังคับเจาะจงตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น¹³

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ได้วินิจฉัยถึงความเป็น กฎ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 272/2546

วินิจฉัยว่า ข้อบังคับกองบัญชาการตำรวจนครบาล ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมการกำหนดให้รถเดินทางเดียว เป็นข้อบังคับที่ออกโดยผู้บัญชาการตำรวจนครบาลอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติจราจรทาง พ.ศ.2522 อีกทั้งข้อบังคับดังกล่าวมีผลบังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะข้อบังคับดังกล่าวจึงมีสถานะเป็น กฎ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 550/2547

วินิจฉัยว่า หนังสือเวียนกระทรวงการคลังที่ได้แจ้งเรียนให้ส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทราบมีผลบังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด หรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะข้อบังคับดังกล่าวมีสถานะเป็น กฎ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 346/48

วินิจฉัยว่า ประกาศไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ไฟฟ้าของประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ดมีผลบังคับกับบุคคลทุกคนที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ด โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด หรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะข้อบังคับดังกล่าวมีสถานะเป็น กฎ

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่กล่าวมาเป็นการยืนยันตามหลักที่ว่า คำว่ามีผลบังคับเป็นการทั่วไปไม่จำเป็นต้องมีผลบังคับแก่ประชาชนทุกคนเพียงแต่เฉพาะประเภทของบุคคล ก็เพียงพอแล้ว

¹² วรเจตน์ ภาศิริตัน, กฎหมายปกครองภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติราษฎร์, 2554, หน้า 273

¹³ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ 26/2546

3. นิติกรรมทางปกครองประเภทคำสั่งทางปกครอง

3.1 คำสั่งทางปกครองกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

คำสั่งทางปกครองเป็นการใช้อำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียวของฝ่ายปกครองหากไม่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เหมาะสมที่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่างๆ ในการออกคำสั่ง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถรักษาประโยชน์ได้ อำนาจความเป็นธรรมแก่ประชาชนป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ¹⁴ รวมทั้งเป็นการกำหนดมาตรฐานกลางและควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติราชการของฝ่ายปกครองให้มีประสิทธิภาพถูกต้องและเป็นธรรม¹⁵

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่ไปที่มาในการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เพื่อให้เป็นกฎหมายในการกำหนดรูปแบบในการออกคำสั่งทางปกครองให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของฝ่ายปกครอง

3.2 คำสั่งทางปกครอง

3.2.1 นิยามและความหมายของคำสั่งทางปกครอง

นิติกรรมทางปกครองที่เป็นคำสั่งทางปกครอง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ.2539 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า

1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะ ก่อ เปลี่ยนแปลง ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว

2) การอื่นๆ ที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งหมายถึง กฎกระทรวงฉบับที่ 12 ที่ให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในลักษณะดังต่อไปนี้เป็นการกระทำทางปกครอง

(1) การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาหรือให้สิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

ก. การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์

ข. การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน ขาย ให้เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์

¹⁴ สามารถ วราดิศัย, คู่มือปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556, หน้า 17

¹⁵ เหตุผลในการประกาศพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

ค. การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอหรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน

ง. การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน

(2) การให้ทุนหรือไม่ให้ทุนการศึกษา

หากพิจารณาคำนิยามตาม 1) คำสั่งทางปกครองเป็นนิติกรรมทางปกครองประเภทหนึ่งที่ใช้อำนาจฝ่ายเดียวของฝ่ายปกครองกับเอกชนเป็นการเฉพาะรายที่มีผลเป็นการก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ กับเอกชนรายนั้น หรือจะกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายปกครองกับเอกชนเป็นการเฉพาะรายก็ได้

3.2.2 การพิจารณาความเป็นคำสั่งทางปกครอง

การพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้นเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะหากเป็นคำสั่งทางปกครองคำสั่งดังกล่าวย่อมมีผลเป็นการกระทบถึงสิทธิของเอกชนผู้รับคำสั่งซึ่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้กำหนดแนวทางในการออกคำสั่ง อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งต้องไม่ใช่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการออกคำสั่ง การแจ้งเหตุผลประกอบคำสั่ง การรับฟังคู่กรณีก่อนออกคำสั่ง อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังได้กำหนดถึงสิทธิของผู้รับคำสั่งทางปกครองโดยเฉพาะไม่เหมือนกับการออกคำสั่งอย่างอื่นของฝ่ายปกครองที่ไม่ได้มีกำหนดสิทธิไว้โดยเฉพาะ

อนึ่งหากมิได้มีการแจ้งสิทธิอาจมีผลกระทบต่อความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองนั้น และอาจจะเป็นคำสั่งทางปกครองที่เพิกถอนได้ สิทธิที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นการคุ้มครองผู้รับคำสั่ง มีดังนี้

- (1) สิทธิที่ได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ
- (2) สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาทางกฎหมาย
- (3) สิทธิที่จะแต่งตั้งผู้ทำการแทน
- (4) สิทธิในการขอตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง
- (5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็ว
- (6) สิทธิที่จะได้รับรู้เหตุผลในการออกคำสั่ง
- (7) สิทธิที่จะได้โต้แย้งและแสดงเหตุผลของตนเพื่อหักล้างพยานหลักฐาน

ของเจ้าหน้าที่

- (8) สิทธิที่จะได้รับทราบแนวทางหรือวิธีการโต้แย้งคำสั่ง

อีกทั้งหากคำสั่งดังกล่าวมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองกฎหมายยังได้กำหนดแนวทางถึงการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหากไม่มียื่นอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือไม่พอใจคำสั่งทางปกครองจะไม่สามารถนำคดีไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

จากความสำคัญในเรื่องที่กล่าวไว้เบื้องต้นทั้งแนวทางการออกคำสั่งทางปกครอง และสิทธิของผู้รับคำสั่งที่มีกฎหมายกำหนดกรอบแนวทางไว้โดยเฉพาะต่างกับการออกคำสั่งในลักษณะอื่นๆ ของฝ่ายปกครอง การพิจารณาถึงความเป็นคำสั่งทางปกครองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งการพิจารณาถึงการเป็นคำสั่งทางปกครองนั้นสามารถแยกพิจารณาโดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ 5 ประการ กล่าวคือ

(1) คำสั่งทางปกครองต้องเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของเจ้าหน้าที่ อำนาจทางปกครองคืออำนาจรัฐที่ใช้กระทำการในทางบริหารโดยมีแหล่งที่มาจากกฎหมายในระดับของพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ดังนั้น หากเป็นกรณีใช้อำนาจตามกฎหมายอื่นที่มีใช้พระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ย่อมมิใช่เป็นการใช้อำนาจทางปกครองเมื่อมิใช่การใช้อำนาจทางปกครองคำสั่งที่ออกจากเจ้าหน้าที่ย่อมมิใช่คำสั่งทางปกครอง

คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 2/2558

แม้มหาวิทยาลัยอีสานจะเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแต่การได้รับมอบอำนาจให้จัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสานย่อมอยู่ในฐานะเป็นหน่วยงานทางปกครอง แต่มูลเหตุที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีนี้มิได้เกิดจากการที่มหาวิทยาลัยอีสานไม่อนุมัติปริญญาแก่โจทก์ อันเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง แต่การที่โจทก์ฟ้องมหาวิทยาลัยอีสานในคดีนี้เป็นการเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการที่มหาวิทยาลัยอีสานบริหารจัดการกิจการของมหาวิทยาลัย จนเป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตซึ่งการกระทำดังกล่าวอันทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายนั้นมิได้เกิดจากการใช้อำนาจทางปกครอง จึงเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

จากคำพิพากษาดังกล่าวมีประเด็นทางข้อกฎหมายให้ศึกษาคือ มหาวิทยาลัยอีสานแม้เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนก็สามารถเป็นหน่วยงานทางปกครองได้แต่การที่จะอยู่ในฐานะในการเป็นหน่วยงานทางปกครองต้องมีการใช้อำนาจทางปกครองประกอบกันด้วย แต่กรณีตามคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล การบริหารจัดการการศึกษาไม่ดีทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายนั้น มิใช่เกิดจากการใช้อำนาจทางปกครองแต่เป็นเพียงการบริหารจัดการงานภายในของหน่วยงาน เมื่อมิได้มีการใช้อำนาจทางปกครองมหาวิทยาลัยอีสานจึงไม่อยู่ในฐานะหน่วยงานทางปกครองตามไปด้วย

(2) คำสั่งทางปกครองต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ตามคำนิยามในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 หมายถึงบุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ที่ได้ใช้อำนาจหรือได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งตามกฎหมาย

เจ้าหน้าที่ตามคำนิยามของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มีจำเป็นต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองเท่านั้น แต่ให้ดูที่การใช้อำนาจ หากเป็นการใช้อำนาจทางปกครองแม้เป็นเจ้าหน้าที่ของเอกชนก็ย่อมเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำนิยาม ของกฎหมายดังกล่าวได้หากเจ้าหน้าที่เอกชนนั้นมีการใช้อำนาจทางปกครอง

(3) คำสั่งทางปกครองต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือสร้างนิติสัมพันธ์ ขึ้นระหว่างบุคคล

คำสั่งทางปกครองนั้นต้องมีการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ในอันที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล การสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลหมายถึงการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนที่มี ลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปและเป็นนามธรรมเปลี่ยนเป็นคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะและเป็นรูปธรรม¹⁶ มากขึ้นมิใช่เป็นเพียงความสัมพันธ์ทั่วไประหว่างบุคคล โดยที่ลักษณะของความสัมพันธ์จะมีการ เปลี่ยนแปลงไปต่อเมื่อรัฐสั่งการหรือสั่งให้เอกชนกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือจำยอมต่อสิ่งหนึ่ง สิ่งใด ที่เป็นการมุ่งต่อผลในทางกฎหมายหรือก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิหรือหน้าที่ของเอกชน รายนั้นๆ

อนึ่งการกระเดือกก็ตามที่เป็นเพียงขั้นตอนการพิจารณาทางปกครอง ยังไม่มีผลเป็นการก่อตั้งนิติสัมพันธ์ทางปกครองกับผู้รับคำสั่งทางปกครอง การกระทำนั้นไม่ถือเป็น คำสั่งทางปกครอง¹⁷ เป็นเพียงขั้นตอนการเตรียมการเพื่อนำไปสู่คำสั่งทางปกครอง

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ 247/2553 การที่นายอำเภอมีคำสั่ง ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีนายกเทศมนตรีประพศติมิชอบ ตามสั่งการของผู้ว่า ราชการจังหวัด นั้น การตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นเพียงขั้นตอนการดำเนินการภายใน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายพิจารณา วินิจฉัยต่อไป โดยการกระทำดังกล่าวมิได้มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ ของบุคคลอันเป็น คำสั่งทางปกครอง

¹⁶ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 37

¹⁷ วรเจตน์ ภาศิริตัน, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัย พัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2554, หน้า 32

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวเป็นการวินิจฉัยถึงการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นเพียงขั้นตอนในการเตรียมการเพื่อนำไปสู่การออกคำสั่งทางปกครองเท่านั้น ยังไม่มีผลกระทบต่อผู้หนึ่งผู้ใดโดยตรง จึงยังมีใช้คำสั่งทางปกครอง

(4) คำสั่งทางปกครองต้องเกิดผลเฉพาะกรณี

จากที่กล่าวไปในองค์ประกอบที่ผ่านมาว่าคำสั่งทางปกครองต้องเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับรัฐ และการสร้างนิติสัมพันธ์ดังกล่าวจะต้องมุ่งให้เกิดผลในทางกฎหมายอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลเป็นการเฉพาะราย ซึ่งคำว่าต่อบุคคลใดนั้นสามารถแบ่งการพิจารณาได้ออกเป็น 2 กรณี¹⁸ กล่าวคือ

ก. เป็นการระบุงุ่มบุคคลหรือตัวบุคคลผู้รับคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะราย เช่น สำนักงานปฏิรูปที่ดินอนุมัติตามคำขอให้กลุ่มเกษตรกรทำเกษตรกรรมบนที่ดินของรัฐ

ข. เป็นการระบุเรื่องที่ใช้บังคับเป็นเรื่องๆ ไป เช่นตาม พระราชบัญญัติเขตราชการทหาร พ.ศ.2478 ม.5 เมื่อได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัย ไว้แล้ว ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดปลูกสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างลงในบริเวณ เขตปลอดภัยนั้น หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่แล้ว หรือเพาะปลูกต้นไม้ซึ่งอาจเป็นภัย หรือยกย้ายต้นไม้ที่ปลูกไว้แล้วอันมีสภาพ เป็นอสัณหาริมทรัพย์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากกระทรวงกลาโหม

การที่คำสั่งทางปกครองมีผลบังคับเป็นการเฉพาะรายหรือเฉพาะเรื่องเป็นการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างกฎและคำสั่งทางปกครองได้อย่างชัดเจน เนื่องจากกฎมีผลใช้บังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไปไม่ได้มีการระบุตัวบุคคลหรือเรื่องไว้โดยเฉพาะเหมือนดังเช่นคำสั่งทางปกครอง

(5) คำสั่งทางปกครองต้องเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก

การมีผลออกไปสู่ภายนอกของคำสั่งทางปกครองนั้นหมายความว่าคำสั่งที่ออกไปมีผลเป็นการ ก่อ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่มีสถานะอยู่ภายนอกฝ่ายปกครอง การพิจารณาถึงว่าคำสั่งใดที่มีผลเป็นการออกไปสู่ภายนอกอันเป็นคำสั่งทางปกครองคงจะต้องกล่าวถึงคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในระบบการปกครองแบบรวมอำนาจ กล่าวคือ

องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองในเรื่องของการมีผลออกไปสู่ภายนอกเป็นการแบ่งแยกคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่เป็นเพียงการใช้อำนาจบังคับบัญชาในหน้าที่ของตน

¹⁸ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 98

ซึ่งอำนาจบังคับบัญชาเป็นเพียงการจัดระเบียบภายในฝ่ายปกครอง แตกต่างกับคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่มี ลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่มีผล เป็นการเปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งสิทธิของตัวผู้ใต้บังคับบัญชา

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 481/2551 อธิบดีกรมสุขภาพจิตได้มีคำสั่ง ปรับย้าย ผู้ฟ้องคดี ตำแหน่งนิติกร กรมสุขภาพจิตไปปฏิบัติราชการที่ฝ่ายทะเบียนประวัติและบำเหน็จ ความชอบ ซึ่งในทางข้อเท็จจริงกลุ่มบำเหน็จความชอบเป็นหน่วยงานที่สังกัดกองการเจ้าหน้าที่ เช่นเดียวกับกลุ่มนิติกร อีกทั้งการย้ายดังกล่าวมิได้มีการลดขั้นเงินเดือนของผู้ถูกฟ้องคดี จึงไม่อาจถือ ได้ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสถานภาพหรือสิทธิหน้าที่ หรือทำให้เสียสิทธิที่มีอยู่เดิมแต่อย่างใด ประกอบกับการย้ายบุคคลในหน่วยงานถือเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่สามารถกระทำ ได้เพื่อประโยชน์ราชการ คำสั่งดังกล่าวจึงไม่มีลักษณะของการเป็นคำสั่งทางปกครอง

คำพิพากษาดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงคำสั่งปรับย้าย หากเป็นการปรับย้าย ที่ไม่มีลักษณะเป็นการลดตำแหน่ง หรือ ลดเงินขั้นเงินเดือน ของผู้ใต้บังคับบัญชา การกระทำดังกล่าว ย่อมเป็นเพียงการจัดระเบียบภายในหน่วยงานให้มีความเหมาะสม อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ ผู้บังคับบัญชาที่จะกระทำ คำสั่งในลักษณะนี้เมื่อไม่มีผลเป็นการ ผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือระงับ ซึ่งสิทธิของตัวผู้ใต้บังคับบัญชา จึงมิใช่คำสั่งทางปกครอง แต่เป็นคำสั่งที่เกิดจากอำนาจกำกับดูแล ของผู้บังคับบัญชา

3.2.3 รูปแบบของคำสั่งทางปกครอง

การออกคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้กำหนดรูปแบบของคำสั่งทางปกครองไว้ทั้งสิ้น 2 รูปแบบ คือ

1) คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยทำเป็นหนังสือ

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 37 ได้กำหนดไว้ว่าคำสั่งทางปกครองสามารถกระทำเป็นหนังสือได้ โดยต้องระบุรายละเอียดที่สำคัญ ต่อไปนี้ลงในคำสั่ง

- (1) วันเดือนปีที่ออกคำสั่ง
- (2) ชื่อและตำแหน่งเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง
- (3) ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง

ข้อกำหนดทั้งสามรายการเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน จึงไม่สามารถ ตัดรายการหนึ่งรายการใดออกไปได้ ยกเว้นแต่มีกฎกระทรวงออกมายกเว้นข้อกำหนดดังกล่าว

2) คำสั่งทางปกครองที่ออกด้วยวาจา

คำสั่งทางปกครองสามารถเลือกกระทำโดยกล่าวด้วยวาจาได้ อนึ่งถ้าผู้รับคำสั่งร้องขอและมีเหตุผลอันสมควรเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองต้องมีการยืนยันคำสั่งนั้นเป็นหนังสือ แต่การยืนยันเป็นหนังสือเป็นเพียงการยืนยันคำสั่งเท่านั้น เพราะคำสั่งได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่แจ้งคำสั่งด้วยวาจา

3) คำสั่งทางปกครองในวิธีอื่นๆ

การออกคำสั่งทางปกครองนอกจากกระทำเป็นหนังสือหรือวาจาแล้วยังสามารถกระทำโดยวิธีอื่นๆ ได้อีก ซึ่งวิธีอื่นๆ นั้นรายละเอียดการปฏิบัติเป็นเช่นไรไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แน่ชัด เคยมีแต่เพียงคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ 55/2556 ที่กล่าวไว้ว่าการให้สัญญาอนุมัติของตำรวจจราจรเป็นคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่ง

3.2.4 เงื่อนไขความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง

1) คำสั่งทางปกครองต้องออกโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

การออกคำสั่งทางปกครองผู้ที่มีอำนาจกระทำการในการออกคำสั่งต้องเป็นเจ้าหน้าที่ จึงมีอำนาจในเรื่องนั้น เจ้าหน้าที่ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับมอบอำนาจจากหน่วยงานทางปกครองหรือหน่วยงานเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจ ให้มีอำนาจในการออกคำสั่งและอำนาจในการออกคำสั่งนั้นต้องเป็นอำนาจทางปกครองที่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดรองรับให้สามารถกระทำการในเรื่องนั้นได้

อนึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองไปแล้วแม้ต่อมาจะมีการปลดออกจากตำแหน่งดังกล่าวเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่กระทบกระเทือนถึงคำสั่งทางปกครองที่ออกไปขณะที่ตนยังมีอำนาจ ตัวอย่างเช่น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไม่อนุญาตให้นายแดงเข้าทำประโยชน์ที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในความดูแลของ องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น แม้ต่อมา ผู้ว่าราชการจะมีคำสั่งปลดนายอำเภออกจากตำแหน่งโดยให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่เข้ารับตำแหน่งเนื่องจากมีผู้ร้องเรียนว่ามีลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งคำสั่งดังกล่าวที่ออกไปก็ยังคงมีความชอบกฎหมายอยู่เสมอ

2) ความเป็นกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย รัตนสภาวะ ได้อธิบายถึงความเป็นกลางไว้ว่า หลักดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปในการปฏิบัติราชการทางปกครองของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้เป็นหลักในการปฏิบัติราชการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งจะต้องไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้นเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นธรรม ในการออกคำสั่งทางปกครอง¹⁹

¹⁹ ชาญชัย แสงศักดิ์, อ้างแล้ว หน้า 22

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 13 ได้กำหนดลักษณะของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองที่เข้าข่ายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันจะทำการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองไม่เป็นกลาง อันมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งเป็นคู่กรณีเอง
- (2) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี
- (3) เป็นญาติของคู่กรณี คือเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชนชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือเป็นลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้นหรือเป็นญาติที่เกี่ยวข้องทางแต่งงาน นับได้สองชั้น
- (4) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์ ผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี

- (5) เป็นเจ้าหน้าที่หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี

นอกจากลักษณะดังกล่าวแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดเหตุที่อาจทำให้มีความไม่เป็นกลางในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองเกิดขึ้นได้ คือ การมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาคดีปกครองไม่เป็นกลาง อันเป็นลักษณะทางพฤติการณ์มิได้เป็นลักษณะต่อตัวบุคคล การมีสภาพร้ายแรง หมายถึงพฤติการณ์อื่นที่ชวนให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครอง มีความไม่เป็นกลาง²⁰ เกิดความไม่น่าเชื่อถือและอาจกระทบต่อความยุติธรรม

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.245 – 246 / 2552 การที่ประธานคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการลงทัณฑ์ทางวินัย กับประธานผู้พิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งในเรื่องเดียวกัน เป็นคนคนเดียวกัน ประกอบกับมีผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ยกอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี การพิจารณาในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นการพิจารณาที่ผู้มีส่วนรวมในการพิจารณาเป็นคนเดียวกัน อันมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาคดีปกครองไม่เป็นกลาง ไม่ชอบตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

3) การรับฟังคู่กรณี

การรับฟังคู่กรณีเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของผู้รับคำสั่งทางปกครอง ที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองต้องแจ้งให้ผู้รับคำสั่งได้รับรู้ถึงสิทธิดังกล่าวก่อนมีการออกคำสั่งทางปกครอง แต่การแจ้งสิทธิในกรณีนี้มีไม่ใช่ว่าการแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้คู่กรณีทราบ แต่การแจ้งสิทธิกรณีนี้จะมีการแจ้งต่อเมื่อคำสั่งที่จะออกไปอาจกระทบถึงสิทธิคู่กรณี หรือจะกล่าวง่ายๆ ก็คือคำสั่งที่จะออกเป็นผลร้ายต่อคู่กรณี จึงจะต้องมีการแจ้ง หากคำสั่งที่ออกไปเป็นผลคุณกับคู่กรณี

²⁰ สามารถ วราดิศัย, อ้างแล้ว หน้า 69

เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งเพียงแค่ว่าถึงสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางปกครอง เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าคำสั่งไม่เป็นคุณกับคู่กรณีจะต้องมีการแจ้งสิทธิสองอย่าง คือสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางปกครอง และสิทธิการรับฟังคู่กรณี

การรับฟังคู่กรณีคือการที่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองมีหน้าที่ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้²¹

(1) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งต้องแจ้งคู่กรณีให้มีโอกาสทราบข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุผลการตัดสินใจออกคำสั่งที่อาจกระทบสิทธิคู่กรณี

(2) เจ้าหน้าที่ต้องให้โอกาสคู่กรณีโต้แย้งพร้อมทั้งแสดงหลักฐานเพื่อหักล้างข้อเท็จจริงที่จะเป็นเหตุผลการออกคำสั่งที่อาจกระทบสิทธิคู่กรณี

แต่ก็มีใช้ว่าคำสั่งที่อาจกระทบสิทธิต้องมีการแจ้งสิทธิดังกล่าวเสมอไป เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดเมื่อมีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้²² มิต้องมีการแจ้งสิทธิแก่คู่กรณีแม้คำสั่งดังกล่าวจะเป็นผลร้ายแก่คู่กรณี

(1) เมื่อมีความจำเป็นรีบด่วนหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

(2) เมื่อจะมีผลทำให้ระยะเวลาที่ออกกฎหมายหรือกฎหมายกำหนดไว้ในการทำคำสั่งทางปกครองต้องล่าช้าออกไป

(3) เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนั้นเองได้ให้ไว้ในคำขอคำให้การหรือคำแถลง

(4) เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดในตัวเองว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้

(5) เมื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง

นอกจากนี้ยังมีกฎกระทรวงฉบับที่ 2 ที่กำหนดประเภทของคำสั่งที่ไม่ต้องมีการรับฟังคู่กรณีเพิ่มเติม คือ

(6) คำสั่งบรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนชั้นเงินเดือน ส่งพนักงาน ให้ออกจากงานไว้ก่อน หรือการให้พ้นตำแหน่ง

(7) แจ้งผลการสอบ

(8) การให้ออกหนังสือเดินทางสำหรับการเดินทางไปต่างประเทศ

(9) การไม่ตรวจลงตราหนังสือเดินทางคนต่างด้าว

(10) การไม่ออกใบอนุญาตไม่ต่ออายุบัตรทำงานคนต่างด้าว

(11) การสั่งให้เนรเทศ

²¹ มาตรา 30 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

²² มาตรา 30 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

การแจ้งสิทธิเพื่อให้คู่กรณีรับฟังข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุผลที่จะออกคำสั่งกับการให้คู่กรณีแสดงหลักฐานเพื่อหักล้างข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของการออกคำสั่ง หากมิได้มีการแจ้งสิทธิ คำสั่งทางปกครองที่ออกมาจะเป็นคำสั่งที่มีข้อบกพร่องอันเป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนได้

3.2.5 การให้เหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครอง

การให้เหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครองจะมีขึ้นเฉพาะกรณีคำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือหรือการยืนยันคำสั่งทางปกครองที่เป็นหนังสือ ซึ่งกรณีการที่ต้องมีการระบุเหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครองเพื่อที่จะทำให้คู่กรณีสามารถทราบได้ว่าตนรับการปฏิบัติโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อีกทั้งจะได้เป็นเหตุในการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อไปในภายภาคหน้า

เหตุผลที่ต้องระบุในคำสั่งทางปกครองมีด้วยกันทั้งสิ้น 3 ประการ²³

- (1) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
- (2) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง
- (3) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งทางปกครอง

ปัจจุบันสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศ เรื่อง คำสั่งทางปกครองที่ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือเอกสารแนบท้ายคำสั่ง ให้คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยืนยันคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือกรณีดังต่อไปนี้ ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือเอกสารแนบท้ายคำสั่ง

- (1) คำสั่งทางปกครองที่เป็นการปฏิเสธการก่อตั้งสิทธิของคู่กรณี เช่น การไม่รับคำขอไม่อนุญาต ไม่อนุมัติ ไม่รับรอง ไม่รับอุทธรณ์ หรือไม่รับจดทะเบียน
- (2) คำสั่งทางปกครองที่เป็นการเพิกถอนสิทธิ เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการอนุมัติ เพิกถอนการรับรอง หรือเพิกถอนการรับจดทะเบียน
- (3) คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ
- (4) คำสั่งทางปกครองที่เป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์
- (5) คำสั่งยกเลิกการสอบราคา การประกวดราคา หรือการประมูลราคาที่มีผู้ได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาผลการดำเนินการดังกล่าวแล้ว

แต่ก็มีใช้ว่าคำสั่งทางปกครองที่เป็นหนังสือทุกประเภทต้องระบุเหตุผลในการออกคำสั่ง ยังมีคำสั่งทางปกครองบางกรณีที่ทำเป็นหนังสือแต่กฎหมายก็ยกเว้นไม่ต้องระบุเหตุผลลงในคำสั่ง ได้แก่²⁴

²³ มาตรา 37 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

²⁴ มาตรา 37 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

(1) คำสั่งทางปกครองที่มีผลตรงตามคำขอและไม่กระทบสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอื่น

(2) เหตุผลนั้นเป็นที่รู้ร่วมกันแล้ว

(3) เป็นกรณีที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับ

(4) เป็นการออกคำสั่งทางปกครองด้วยวาจาหรือเป็นกรณีเร่งด่วนแต่ต้องให้เหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาอันควรหากผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งนั้นร้องขอ

3.2.6 การเยียวยาคำสั่งทางปกครอง

คำสั่งทางปกครองเป็นคำสั่งที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ในบางครั้งย่อมเกิดความผิดพลาดขึ้นมาได้ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 41 ได้กำหนดให้ข้อบกพร่องบางประเภทที่ไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายเป็นคำสั่งทางปกครองที่ยังสมบูรณ์แม้จะมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่

1) การออกคำสั่งทางปกครองโดยยังไม่มีผู้ยื่นคำขอในกรณีที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเองไม่ได้นอกจากจะมีผู้ยื่นคำขอถ้าต่อมามีการยื่นคำขอเช่นนั้นแล้ว

2) คำสั่งทางปกครองที่ต้องจัดให้มีเหตุผล ถ้าได้จัดให้มีเหตุผลดังกล่าวภายหลัง

3) การรับฟังคู่กรณีที่เป็นต้องกระทำได้ดำเนินการมาโดยไม่สมบูรณ์ ถ้าได้มีการรับฟังให้สมบูรณ์ในภายหลัง

4) คำสั่งทางปกครองที่ต้องให้เจ้าหน้าที่อื่นให้ความเห็นชอบก่อน ถ้าเจ้าหน้าที่นั้นได้ให้ความเห็นชอบในภายหลัง

คำสั่งประเภทดังกล่าวเมื่อได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวแล้ว ต้องมีการแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้รับคำสั่งทราบด้วยแต่การแก้ไขดังกล่าวต้องกระทำให้แล้วเสร็จก่อนกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งหรือก่อนฟ้องศาลกรณีไม่มีการอุทธรณ์

3.2.7 คำสั่งทางปกครองที่มีข้อบกพร่อง

คำสั่งทางปกครองที่มีข้อบกพร่อง คือคำสั่งที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามรูปแบบวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งรวมถึงการบกพร่องในเนื้อหาด้วยคำสั่งทางปกครองที่มีข้อบกพร่องนั้นสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ ประเภทโมฆะและประเภทเพิกถอนได้²⁵

²⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, อ้างแล้ว หน้า 279

1) *ประเภทโมฆะ* คือคำสั่งที่ออกโดยทำผิดกฎหมายอย่างรุนแรง หรือผิดพลาดอย่างรุนแรง และความผิดพลาดนั้นเกิดเป็นประจักษ์ชัด คำสั่งประเภทนี้ย่อมไม่มีผลมาตั้งแต่ออกคำสั่ง และไม่สามารถใช้บังคับได้ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้เป็นคำสั่งที่สมบูรณ์อันว่าได้ เนื่องจากไม่มีผลใช้บังคับนับตั้งแต่เริ่มต้นออกคำสั่ง

2) *ประเภทที่เพิกถอนได้* คือคำสั่งทางปกครองที่ออกมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ความไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถึงขนาดรุนแรงและเห็นประจักษ์ชัด²⁶ และเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่สามารถเยียวยาได้ คำสั่งประเภทนี้ แม้จะไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ก็ไม่ถึงกับเป็นโมฆะ ยังสามารถมีผลใช้บังคับได้จนกว่าจะถูกเพิกถอนคำสั่งประเภทนี้อาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจออกคำสั่งไม่ทำตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติที่กฎหมายกำหนดไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 615/2484

การที่นายอำเภอมีการอนุญาตให้ทำนบกั้นน้ำด้วยวาจาเป็นการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติชลประทานราษฎร์ พ.ศ.2482 ที่กำหนดให้การอนุญาตทำชลประทานต้องมีการยื่นคำขอต่อคณะกรรมการอำเภอเจ้าของท้องที่คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว เป็นการตัดสินก่อนที่จะมีการจัดตั้งศาลปกครอง แต่เป็นการพิพากษาที่เป็นการยืนตามหลักที่ว่า เมื่อมีกฎหมายกำหนดแบบเจ้าหน้าที่ ต้องกระทำให้ถูกแบบ หากกระทำไม่ถูกคำสั่งของเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีข้อบกพร่อง ซึ่งอาจถูกเพิกถอนได้

3.2.8 การจัดแจ้งสิทธิอุทธรณ์

คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งได้ เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 สำคัญอีกประการหนึ่งคือการจัดแจ้งสิทธิอุทธรณ์ รวมทั้งระยะเวลาสำหรับการโต้แย้ง หรืออุทธรณ์ไว้ในคำสั่งทางปกครอง นั้นด้วย หากไม่มีการจัดแจ้งสิทธิดังกล่าวไว้ คำสั่งทางปกครองตกเป็นคำสั่งทางปกครองที่สมบูรณ์ไม่มีข้อบกพร่องแต่จะเกิดผลเกี่ยวกับระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์กล่าวคือ

1) หากไม่มีการแจ้งสิทธิอุทธรณ์เลยระยะเวลาการอุทธรณ์จะเริ่มนับใหม่ตั้งแต่มีการแจ้ง

2) ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์มีระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี ให้ขยายเป็น 1 ปี นับแต่วันที่รับคำสั่งหนึ่งระยะเวลาการอุทธรณ์หากมีกฎหมายเฉพาะระบุไว้ให้เป็นไปตามกฎหมายเฉพาะถ้าไม่มีกฎหมายเฉพาะระบุไว้ ระยะเวลาคือ 15 วัน นับแต่ได้รับแจ้งคำสั่ง

²⁶ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, อ้างแล้ว หน้า 203

3.2.9 การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

เป็นวิธีการที่ใช้ในการควบคุมฝ่ายปกครองหลังจากที่คำสั่งทางปกครองมีผล โดยเป็นการควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครองการอุทธรณ์จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการเกิดขึ้นของคำสั่งทางปกครองและคู่กรณีไม่พอใจคำสั่งทางปกครอง หรือเห็นว่า คำสั่งทางปกครองที่ออกมาไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งได้มีการยื่นอุทธรณ์พร้อมกับแสดงหลักฐานโต้แย้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทบทวนการออกคำสั่งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการปฏิบัติในการยื่นอุทธรณ์นั้นแบ่งได้ออกเป็น 2 วิธี

1) กรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะการอุทธรณ์นี้ย่อมเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายนั้นกำหนด

2) กรณีไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะให้คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙

อย่างไรก็ตามก็เชื่อว่าคำสั่งทางปกครองจะสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาตรา 44 ได้กำหนดให้คำสั่งทางปกครองบางประเภทไม่สามารถยื่นอุทธรณ์ได้กล่าวคือ

(1) คำสั่งทางปกครองของรัฐมนตรี เนื่องจากพระราชบัญญัติต่างๆ อันเป็นกฎหมายปกครองให้อำนาจรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการณ์ตามพระราชบัญญัตินั้น และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสายงานนั้น เมื่อคำสั่งทางปกครองเป็นของรัฐมนตรีเองก็ไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปได้อีก²⁷ หากต้องการให้มีการทบทวนการออกคำสั่ง คู่กรณีสามารถยื่นฟ้องได้โดยตรงต่อศาลปกครอง

(2) คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการต่างๆ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท การที่ไม่ให้คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการต่างๆ หรือคณะกรรมการต่างๆ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ เนื่องจากคำสั่งที่ออกโดยคณะกรรมการต่างๆ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจทางปกครองโดยเฉพาะและอยู่ในระบบการบังคับบัญชา คำสั่งการปกครองของคณะกรรมการซึ่งเป็นที่สุด ไม่มีองค์กรใดสูงกว่าที่จะพิจารณาอุทธรณ์นี้ได้ คู่กรณีสามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้โดยตรง อนึ่ง การยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเปรียบเสมือนการอุทธรณ์คำสั่งเพราะการอุทธรณ์ต้องการปฏิบัติตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไข ความเดือดร้อนหรือเสียหาย²⁸ เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ไม่ได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการใช้ การยื่นฟ้องต่อศาลปกครองโดยตรง คือการแก้ไขความเดือดร้อนได้โดยตรง

²⁷ สามารถ วราดิศัย, อ้างแล้ว หน้า 154

²⁸ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 95

การพิจารณาอุทธรณ์

- (1) การพิจารณาอุทธรณ์ ต้องพิจารณาให้ แล้วเสร็จภายใน 30 วัน
- (2) การพิจารณาอุทธรณ์เจ้าหน้าที่ มีอำนาจพิจารณาได้ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น ปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครอง รวมทั้งมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง เพิกถอนและกำหนดเงื่อนไขใดๆ คำสั่งทางปกครอง โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะเป็นการเพิ่มภาระ ลดภาระ หรือเป็นการใช้ดุลพินิจแทนในเรื่องตามความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางการปกครอง
- (3) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของตน
- (4) แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางการปกครองไม่เห็นด้วย ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้รายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาตามข้อ (1) ทั้งนี้ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จ ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่ได้รับอุทธรณ์
- (5) การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุแห่งการทุเลาการบังคับตามคำสั่งทางปกครอง

3.2.10 การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

- 1) การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองสามารถกระทำได้โดยเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น
- 2) คำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์ต้องกระทำภายใน 90 วัน นับแต่รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น
- 3) การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองสามารถกระทำได้ทั้งคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 4) การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย
  - (1) คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง ย่อมสามารถเพิกถอนเมื่อไม่จำเป็น แต่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของบุคคลภายนอก
  - (2) คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะกระทำต่อเมื่อ
    - ก. มีข้อกฎหมายหรือข้อสงวนสิทธิให้เพิกถอน
    - ข. ผู้รับประโยชน์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
    - ค. ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป
    - ง. บทกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป
    - จ. เพิกถอนเพื่อป้องกันหรือขจัดเหตุความเสียหายร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะหรือต่อประชาชน

(3) การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ก. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ ให้คำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้อื่น ประโยชน์กับประโยชน์สาธารณะประกอบกัน หน่วยงานทางปกครองต้องมีการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองโดยคำนึงถึงความสุจริตของผู้รับคำสั่งทางปกครองด้วย

ข. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในข้อ ก. สามารถกระทำได้แต่หน่วยงานทางปกครองต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยคำนึงถึงความสุจริตของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

4. การเป็นคำสั่งทางปกครองของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 56 ได้กำหนดให้ทหารมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทหารจึงเปรียบเสมือนเป็นรั้วของชาติ แต่ก็เป็นเพียงบุคลุคนมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งย่อมเป็นไปได้ที่จะประพฤติตนไม่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายไว้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของทหารมิให้ประพฤติตนไม่เหมาะสม

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของทหารมิให้ประพฤติตนผิดไปจากแบบธรรมเนียมของทหาร หากมีการประพฤติผิดแบบธรรมเนียมของทหาร ผู้บังคับบัญชาของบุคคลผู้ประพฤติผิดแบบธรรมเนียมทหารย่อมมีอำนาจพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยทหารผู้นั้น ซึ่งการพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง แต่คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยนั้นจะมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาตามองค์ประกอบห้าประการตามที่กล่าวเอาไว้เบื้องต้น คือ

4.1 คำสั่งทางปกครองต้องเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของเจ้าหน้าที่

อำนาจทางปกครองคือ อำนาจรัฐที่ใช้กระทำการในทางบริหารโดยมีแหล่งที่มาจากกฎหมายในระดับของพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ซึ่งคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารไม่ว่าจะเป็นการสั่งภาคทัณฑ์ ทัณฑกรรม กัก ชัง หรือจำขัง รวมทั้งคำสั่งปลดออกจากราชการหรือลดยศทหาร คำสั่งทุกคำสั่งล้วนมีที่มาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 อันเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยของข้าราชการทหาร เมื่อคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารมีที่มาจากกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ดังนั้น คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารจึงเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง

4.2 คำสั่งทางปกครองต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่

ตามคำนิยามในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 หมายถึง บุคคล คณะหรือนิติบุคคล ที่ได้ใช้อำนาจหรือได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการ ดำเนินการอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติ ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545

ซึ่งกระทรวงกลาโหมเป็นกระทรวงหนึ่งในการบริหารราชการส่วนกลางจึงมีฐานะ เป็นหน่วยงานทางปกครอง นอกจากนั้นกระทรวงกลาโหม ยังได้ออกข้อบังคับ กระทรวงกลาโหม ว่าด้วยตำแหน่ง และเทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการกลาโหม พ.ศ.2501 อันเป็นการกำหนดตำแหน่ง บังคับบัญชาข้าราชการกลาโหม โดยมีชื่อเรียกตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

- 1) ผู้บังคับหมู่ หรือนายตอน
- 2) ผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น 3 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 3
- 3) ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับกองเรือชั้น 3 ต้นเรือชั้น 2 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 2
- 4) ผู้บังคับการเรือชั้น 2 ต้นเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 1
- 5) ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับฝูงบิน
- 6) ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ หรือผู้บังคับการกองบิน
- 7) ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ หรือผู้บัญชาการกองพลบิน
- 8) แม่ทัพ
- 9) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

บุคคลเหล่านี้ถือเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร แต่จะมี อำนาจการลงทัณฑ์เท่านั้นเป็นไปตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.๒๔๗๖

4.3 คำสั่งทางปกครองต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล

คำสั่งทางปกครองนั้นต้องมีการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ซึ่งคำสั่ง ลงทัณฑ์ทางวินัยทหารไม่ว่าจะเป็นคำสั่งใดก็ตาม คำสั่งทุกคำสั่งล้วนแต่เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลขึ้นทั้งสิ้น

4.4 คำสั่งทางปกครองต้องเกิดผลเฉพาะกรณี

สามารถแบ่งการพิจารณาได้ออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

- 1) เป็นการระบุกลุ่มบุคคลหรือตัวบุคคลผู้รับคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะราย
- 2) เป็นการระบุเรื่องที่ใช้บังคับเป็นเรื่องๆ ไป

ซึ่งคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารทุกคำสั่งจะเป็นการระบุดังบุคคลผู้รับคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะรายเนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ต้องมีการระบุดังผู้บังคับบัญชาซึ่งผู้ลงทัณฑ์และระบุดังผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งคือผู้รับทัณฑ์ไว้เฉพาะ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะว่าบุคคลใดจะลงทัณฑ์หรือรับทัณฑ์เท่าใดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

4.5 คำสั่งทางปกครองต้องเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก

หากพิจารณาถึงสถานภาพของข้าราชการกับรัฐ มีอยู่ด้วยกัน 2 สถานะ คือ ข้าราชการมีความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานกับรัฐและความสัมพันธ์ทางการงานกับรัฐซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบ คำสั่งที่ต้องให้ปฏิบัติในการทำงานในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติ²⁹ หากคำสั่งใดเป็นคำสั่งที่มีผลเป็นการทำลายสิทธิขั้นพื้นฐาน คำสั่งนั้นย่อมมีลักษณะเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก แต่ถ้าคำสั่งใดเป็นเพียงการสั่งการของผู้บังคับบัญชาภายใต้ขอบอำนาจของตนคำสั่งดังกล่าวย่อมเป็นเพียงการจัดการภายในฝ่ายปกครองซึ่งคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารที่ผู้บังคับบัญชามีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาล้วนแต่เป็นการกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานและยังเป็นการทำลายความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างข้าราชการกับรัฐอันมีลักษณะเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก

5. ศาลปกครองและการพิจารณาคดีปกครอง

ศาลปกครอง คือ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง อันได้แก่คดีหรือข้อพิพาทระหว่างงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นศาลหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองแบ่งการพิจารณาออกเป็นสองชั้นคือ ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด การพิจารณาคดีปกครองเริ่มต้นที่ศาลปกครองชั้นต้น หากไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด เว้นแต่กรณีมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้ยื่นโดยตรงต่อศาลปกครองสูงสุด คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดเป็นอันที่สุด บุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง คือ หน่วยงานทางปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

²⁹ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 95

5.1 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

5.1.1 คดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แล้วแต่กรณีใช้อำนาจทางปกครองออกกฎ คำสั่ง หรือกระทำการอื่นใดโดยไม่ชอบกฎหมายและผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เพิกถอนกฎ คำสั่ง หรือห้ามการกระทำนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

5.1.2 คดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ทางปกครองที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรและผู้ฟ้องคดี มีคำขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด

คดีประเภทนี้ถ้าจะแบ่งเพื่อความเข้าใจสามารถแบ่งย่อยได้สองกรณี คือ

1) คดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ละเลยต่อหน้าที่ คำว่าหน้าที่นั้นต้องเป็นหน้าที่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ มิใช่หน้าที่โดยทั่วไป เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะในด้านการศึกษาเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ส่วนคำว่าละเลย หมายถึง การเพิกเฉยหรือทอดทิ้ง เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วสามารถเข้าใจได้ว่าคดีประเภทนี้เป็นคดีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำหน้าที่ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ตน

2) คดีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรหมายถึงการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานในหน้าที่ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ของตนล่าช้าเกินสมควร อนึ่งคดีทั้งสองประเภทผู้ฟ้องคดีต้องมีคำขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลกำหนดมิใช่เรียกร้องค่าเสียหาย

5.1.3 คำพิพากษาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจทางปกครองออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ทางปกครองตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร และผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเยียวยาความเสียหายให้แก่ตนโดยสั่งให้ใช้เงิน ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นการทำการ

คดีประเภทนี้เป็นคดีที่เกิดจากการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่จะเป็นการละเมิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองได้มีข้อพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ

1) ต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่นั้นต้องเป็นหน้าที่ในทางปกครองมิใช่หน้าที่ตามปกติธรรมดา

2) การปฏิบัติหน้าที่นั้นต้องเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดจากการอำนาจทางปกครอง อำนาจทางปกครองคืออำนาจที่ใช้กระทำการในทางบริหารโดยมีแหล่งที่มาของอำนาจมาจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นนอกจากรัฐธรรมนูญที่มีศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด

5.1.4 คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองและผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีใช้เงิน ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ คดีประเภทนี้เป็นพิพาทกันเกี่ยวกับเรื่องของสัญญาทางปกครอง การพิจารณาถึงความเป็นสัญญาทางปกครองนั้นมีหลักเกณฑ์การพิจารณา คือ

(1) คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลที่กระทำแทนรัฐ

(2) ลักษณะของสัญญา ต้องมีลักษณะหนึ่งลักษณะใดต่อไปนี้

ก. สัญญาสัมปทาน คือ สัญญาที่รัฐอนุญาตให้คู่สัญญาฝ่ายเอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะโดยที่เอกชนเป็นผู้ลงทุนและจัดเก็บค่าบริการเอง

ข. สัญญาจัดให้มีสิ่งสาธารณะประโยชน์ คือ สัญญาที่จัดให้มีสิ่งอุปโภคที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และสิ่งดังกล่าวต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถใช้ได้โดยตรง

ค. สัญญาให้จัดทำบริการสาธารณะ คือสัญญาที่มีลักษณะเป็นการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ที่ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้โดยตรง

ง. สัญญาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ คือ สัญญาที่รัฐอนุญาตให้เอกชนเข้าหาประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐโดยที่เอกชนเป็นฝ่ายยื่นคำขอ การที่รัฐจะอนุญาตตามคำขอหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐ แต่เมื่อรัฐอนุญาตจะมีการออกใบอนุญาตให้

5.1.5 คดีที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด และมีคำขอให้ศาลปกครองสั่งให้บุคคลนั้นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย คดีประเภทนี้เป็นคดีที่มีกฎหมายกำหนดเอาไว้โดยเฉพาะที่จะให้รัฐมีสิทธิฟ้องบังคับให้เอกชนกระทำการหรือไม่ทำการ

5.2 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

5.2.1 การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.๒๔๗๖ และรวมถึงคดีพิพาทที่มีผลมาจากการดำเนินทางวินัย

5.2.2 การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการหมายถึง การจัดระเบียบภายในขององค์กรตุลาการ และยังรวมถึงการจัดการบุคลากรของฝ่ายตุลาการ

5.2.3 คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษี ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย ศาลชำนาญพิเศษ คดีตาม (1) (2) เมื่อกฎหมายได้กำหนดให้ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษา

5.3 เงื่อนไขการฟ้องคดีปกครอง

พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ได้กำหนดเงื่อนไขสำคัญของการฟ้องคดีปกครองไว้สองประการ คือ

5.3.1 การฟ้องคดีปกครอง ผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีปกครองได้นั้น ต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือจะกล่าวง่าย ๆ คือผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้ถูกระทบสิทธิจากการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5.3.2 ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้โดยเฉพาะแล้ว การฟ้องคดีเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งส่วนมากจะเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการออกคำสั่งของหน่วยงานทางปกครอง เช่น ตาม พ.ร.บ.ข้าราชการพลเรือนได้กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนที่ถูกส่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. (คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม) ภายในสามสิบวัน และในกรณีที่ผู้ยื่นอุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. (คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม) ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในเก้าสิบวัน

5.4 รูปแบบการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองเป็นรูปแบบการพิจารณาแบบไต่สวน คือการที่ตุลาการเจ้าของสำนวน มีหน้าที่ในการแสวงหาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวจะไม่ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่ความหรือคู่กรณียื่นหรือเสนอต่อศาล โดยกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงของตุลาการเจ้าของสำนวนจะต้องกระทำก่อนเริ่มต้นการวินิจฉัยคดี และเปิดโอกาสให้คู่ความโต้แย้งพยานหลักฐานของตุลาการ

เจ้าของสำนวนก่อนที่จะนำมาเป็นพยานหลักฐานเหล่านั้นมาเสนอต่อองค์คณะที่ทำหน้าที่พิจารณาและพิพากษา

นอกจากการที่ตุลาการเจ้าของสำนวนต้องนำเสนอพยานหลักฐานที่ตนได้แสวงหา มาต่อองค์คณะที่ทำหน้าที่พิจารณาและพิพากษาแล้วยังต้องมีการเสนอพยานหลักฐานเหล่านั้นต่อตุลาการผู้แถลงคดี โดยตุลาการผู้แถลงคดีจะมีใช้องค์คณะที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษา แต่จะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานเหล่านั้น และเสนอความเห็นทางข้อกฎหมายของตนออกมา ในรูปของคำแถลงการณ์ให้องค์คณะที่ทำหน้าที่พิจารณาและพิพากษาทราบ โดยคำแถลงการณ์นั้น จะไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาแต่เป็นการช่วยทำให้องค์คณะที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นมีความรอบคอบในการตัดสินคดีมากยิ่งขึ้น

อนึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองไม่จำเป็นต้องมีทนายความเพราะมีตุลาการเจ้าของสำนวนทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานอยู่แล้ว

บทที่ 3

วินัยทหารและข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

1. ความผิดทางวินัยทหาร

1.1 ความหมายของวินัยทหาร

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ไม่มีการกำหนดหรือให้คำนิยามเกี่ยวกับความผิดทางวินัยทหารไว้ มีแต่การวางหลักไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ว่า วินัยทหารคือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร แต่อะไรคือแบบธรรมเนียมทหาร ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดของกระทรวงกลาโหมกำหนดเอาไว้

แต่มีกล่าวเอาไว้ใน เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรนายทหารสัญญาบัตรชั้นสูง โรงเรียนเหล่าพระธรรมนูญ กรมพระธรรมนูญ ว่าแบบธรรมเนียมทหาร คือ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ที่ผู้บังคับบัญชาได้ออกหรือได้วางไว้เป็นหลักฐานให้ทหารปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีของทหาร ทั้งที่เป็นและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร³⁰ และมีการรวบรวมสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นรูปเล่มแจกจ่ายให้หน่วยทหารเพื่อให้กำลังพลยึดถือและปฏิบัติตาม

1.2 แบบธรรมเนียมทหาร

การปฏิบัติราชการของกระทรวงกลาโหม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ มีอำนาจในการสั่งอนุญาต การอนุมัติและการปฏิบัติราชการหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งใดๆ มติสภากลาโหมหรือมติคณะรัฐมนตรี

โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม หรือผู้บังคับหน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหม ทำการแทนในนามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็ได้

³⁰ ประเวศ บุชยะมา อ่างโน ธาณินท์ พุฒสุสวัสดิ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร, กรุงเทพมหานคร: กรมพระธรรมนูญ, 2546, หน้า 41

ซึ่งการสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือ ผู้บังคับหน่วยขึ้นตรง กระทรวงกลาโหม ได้ออกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการสั่งการและการประชาสัมพันธ์ พ.ศ.2527 กำหนดให้ต้องกระทำเป็นหนังสือ เรียกว่า หนังสือสั่งการ เว้นแต่เป็นเรื่องสำคัญให้สามารถสั่งการ ด้วยวาจาหรือเครื่องมือสื่อสารได้ แต่ต้องมีหนังสือยืนยันโดยเร็ว

หนังสือสั่งการสามารถกระทำได้ใน 3 รูปแบบ คือ

1) ข้อบังคับ คือ บรรดาข้อความที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ที่กำหนดให้ใช้ได้ โดยอาศัย อำนาจของกฎหมายที่บัญญัติให้กระทำได้ ซึ่งข้อบังคับนั้นออกได้เฉพาะข้อบังคับในส่วนของกระทรวงกลาโหม เท่านั้น หน่วยขึ้นตรงของกระทรวงกลาโหมไม่มีอำนาจในการข้อบังคับ

2) ระเบียบ คือ บรรดาข้อความที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้วางไว้โดยอาศัยอำนาจของ กฎหมายหรือไม่ก็ได้ เพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติงานประจำกระทรวงกลาโหม อนึ่งระเบียบมิใช่แต่เพียง กระทรวงกลาโหมเป็นผู้ออก แต่หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมก็สามารถออกระเบียบ เพื่อใช้บังคับ กับกำลังพลในสังกัดของตนได้

3) คำสั่ง คือ บรรดาข้อความที่ผู้บังคับบัญชา สั่งการให้ปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทรวงกลาโหม หรือหน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมสามารถออกคำสั่ง เพื่อใช้บังคับในหน่วย ของตนเอง คำสั่งของทางราชการทหารนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

(1) คำสั่งทั่วไป คำสั่งที่ให้ส่วนราชการหรือหน่วยหรือผู้อยู่ในบังคับบัญชา ทั่วไปปฏิบัติและทราบโดยทั่วกัน

(2) คำสั่งเฉพาะ เป็นคำสั่งที่ให้ส่วนราชการหรือหน่วยหรือผู้อยู่ในบังคับบัญชา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะปฏิบัติ

หนังสือสั่งการของผู้บังคับบัญชาไม่ว่าจะทำในรูปแบบใดก็ตามล้วนแต่เป็นแบบ ธรรมเนียมของทหารที่ทหารทุกคนจะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดหากไม่มีการปฏิบัติ หรือปฏิบัติ ผิดแปลกไปจากที่ผู้บังคับบัญชากำหนด ทหารผู้นั้นถือว่ากระทำผิดวินัยทหาร จะต้องถูกลงทัณฑ์ทางวินัย แต่มีข้อสังเกตอยู่ว่า การไม่ปฏิบัติตามสั่งการ จะต้องเป็นการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา หากเป็นการสั่งการ จากภายนอกและผู้บังคับบัญชายังไม่ออกสั่งการเพื่อรองรับ หากกำลังพลไม่ปฏิบัติตามย่อมไม่เป็นการ ผิดวินัยทหาร ผู้บังคับบัญชาไม่มีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัย ยกตัวอย่างเช่น มติคณะรัฐมนตรี หากกระทรวงกลาโหมยังไม่มีหนังสือสั่งการให้ปฏิบัติตาม มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว มติคณะรัฐมนตรี จึงยังไม่ใช่ข้อสั่งการของผู้บังคับบัญชา จึงยังไม่เข้าลักษณะของการเป็นแบบธรรมเนียมทหารที่ทหาร ต้องประพฤติและปฏิบัติตาม

1.3 ผู้บังคับบัญชาทหาร

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ได้กำหนดให้บุคคลผู้มีหน้าอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร คือ ผู้บังคับบัญชาทหาร เท่านั้น ผู้บังคับบัญชา หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของทหารทั้งรับผิดชอบในความประพฤติ การฝึกสอน อบรม การลงทัณฑ์ ตลอดจนการสั่งการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและให้ความติแก่ทหารได้³¹ หากจะกล่าวเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ผู้บังคับบัญชาทหาร คือบุคคลซึ่งมีอำนาจให้คุณ และ ให้โทษ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนได้ยกตัวอย่างเช่น พลตรี เอ เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาบำเหน็จประจำปี สิบเอก บี และยังมีอำนาจลงทัณฑ์สิบเอก บี เช่นนี้ พลตรี เอ ถือเป็นผู้บังคับบัญชาของ สิบเอก บี

กระทรวงกลาโหม ได้ออก ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตำแหน่งและการเทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการกลาโหม พ.ศ.2501 ที่เป็นการกำหนดตำแหน่งบังคับบัญชาข้าราชการกลาโหม โดยเรียงตามลำดับได้ ดังนี้

- 1) ผู้บังคับหมู่ หรือนายตอน
- 2) ผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น 3 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 3
- 3) ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับกองเรือชั้น 3 ต้นเรือชั้น 2 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 2
- 4) ผู้บังคับการเรือชั้น 2 ต้นเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 1
- 5) ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับฝูงบิน
- 6) ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ หรือผู้บังคับการกองบิน
- 7) ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ หรือผู้บัญชาการกองพลบิน
- 8) แม่ทัพ
- 9) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

นอกจากนั้นข้อบังคับดังกล่าวยังได้กระระบุไว้ว่า หากมีการใช้ชื่อตำแหน่งเป็นอย่างอื่นมิใช่ตามที่กล่าวมาข้างต้นให้เทียบกับอัตราเงินเดือนหรือยศทางทหาร โดยมีรายละเอียดของการเทียบดังนี้

- 1) อัตราเงินเดือนนายทหารประทวนหรือยศนายทหารประทวน และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนในอัตรานายทหารประทวน ให้เทียบตำแหน่งผู้บังคับหมู่ หรือนายตอน
- 2) อัตราเงินเดือนร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท หรือยศร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่งผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น 3 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 3

³¹ ธานีนท์ ทุนทุสวัสดิ์, อ้างแล้ว, หน้า 12

3) อัตราเงินเดือนร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก หรือยศร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่ง ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น 3 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 2

4) อัตราเงินเดือนพันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี หรือยศพันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่ง ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือชั้น 2 ต้นเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับหมวดบินชั้น 1

5) อัตราเงินเดือนพันโท นาวาโท นาวาอากาศโท หรือยศพันโท นาวาโท นาวาอากาศโท ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตร ในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่ง ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือชั้น 1 หรือผู้บังคับฝูงบิน

6) อัตราเงินเดือนพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก และพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ นาวาอากาศเอกพิเศษ หรือยศพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก พลจัตวา พลเรือจัตวา พลอากาศจัตวา ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่ง ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ หรือผู้บังคับการกองบิน

7) อัตราเงินเดือนพลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี หรือยศพลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่งผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ หรือผู้บัญชาการกองพลบิน

8) อัตราเงินเดือนพลโท พลเรือโท พลอากาศโทขึ้นไป หรือยศพลโท พลเรือโท พลอากาศโท ขึ้นไป ตลอดจนว่าที่ยศนั้นๆ และข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่ได้รับเงินเดือนนายทหารสัญญาบัตรในอัตรายศดังกล่าว ให้เทียบเท่าตำแหน่งแม่ทัพ

ประเภทของผู้บังคับบัญชาทหารสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท³² คือ

1) ผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือ ผู้บังคับบัญชาที่ใกล้ชิดกับกำลังพลผู้นั้นมากที่สุด ซึ่งโดยปกติแล้วมีอยู่คนเดียว ยกตัวอย่างเช่น ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้บังคับหมวด คือ ผู้บังคับกองร้อย

2) ผู้บังคับบัญชาโดยลำดับชั้น คือ ผู้บังคับบัญชาในชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไปจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง ตามลำดับชั้นในสายงานเดียวกันกับทหารผู้นั้น ยกตัวอย่างเช่น ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้บังคับหมวด คือ ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับบัญชาโดยลำดับชั้น คือ ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการกองพลเรือโยไป จนถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

³² ภูมิ โชคเหมาะ, กฎหมายทหาร, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551, หน้า 55

1.4 ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์ทางวินัยของทหาร

พระราชบัญญัติว่าด้วย วินัยทหาร พ.ศ.2479 ได้วางหลักให้ ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัย คือ ผู้บังคับบัญชา นอกจากนั้น ยังได้มีการกำหนดถึงตัวผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์และรับทัณฑ์เอาไว้ชัดเจนโดยมีรายละเอียดกล่าวคือ

ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ คือผู้บังคับบัญชาโดยตรงจนถึงผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเทียบตำแหน่งตั้งแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจนถึงผู้บังคับหมวด

ผู้รับทัณฑ์ คือ ผู้บังคับบัญชาเทียบตำแหน่งตั้งแต่ ผู้บังคับการกรม ลงมาจนถึง ลูกแถว (พลทหาร) นอกจากนั้นยังได้มีการกำหนดบุคคลที่มีสิทธิ์ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยเอาไว้เพิ่มเติมคือ

- (1) นักเรียนทหารเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารสัญญาบัตร
- (2) นักเรียนทหารเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารประทวน
- (3) บุคคลผู้อยู่ในระหว่างการเข้ารับการศึกษาทหาร

1.5 ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร³³

การกระทำอย่างไรบ้างจะเป็นความผิดต่อวินัยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกล่าวเอาไว้ มีแต่เพียงที่กฎหมายได้ยกตัวอย่างขึ้นมาว่าการกระทำแบบนี้เป็นการกระทำความผิดวินัยทหาร

1.5.1 คือ ขัดขึ้น หลีกเลียง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

การพิจารณาลงทัณฑ์ความผิดอันเกี่ยวกับคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ต้องมีการพิจารณาให้ถ้วนถี่ เนื่องจากในทางทหารนั้นความผิดเกี่ยวกับคำสั่งของผู้บังคับบัญชาสามารถเป็นความผิดได้ทั้งทางวินัยและทางอาญา กล่าวคือ

- 1) ความผิดอาญา ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 30 ได้วางหลักไว้ว่าผู้ใดเป็นทหาร และมันขัดขึ้น หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างใดที่ท่านว่ามีความผิด ต้องระวางโทษ
  - 2) ความผิดทางวินัย คือ ขัดขึ้น หลีกเลียง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
- การแบ่งแยกระหว่างความผิดทางอาญากับความผิดทางวินัยมีหลักในการพิจารณาคือ ให้พิจารณาจากลักษณะของคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ถ้าคำสั่งมีลักษณะเป็นการสั่งการโดยทั่วไปไม่ได้เฉพาะเจาะจงแก่กำลังพลผู้หนึ่งผู้ใดและลักษณะของคำสั่งนั้นไม่มีที่สิ้นสุด เว้นแต่จะมีการยกเลิกคำสั่งนั้นย่อมเป็นคำสั่งทางวินัย แต่ถ้าคำสั่งนั้นเป็นการสั่งการโดยมีการระบุตัวบุคคลผู้รับคำสั่งและคำสั่งนั้นเมื่อปฏิบัติตามแล้วคำสั่งนั้นย่อมสิ้นผลไปจะเป็นคำสั่งทางอาญา

ตัวอย่าง ความผิดทางอาญา ผู้บังคับกองพัน ได้สั่งให้ สิบเอก ก ผู้ใต้บังคับบัญชาให้นำธงชาติไปประดับหน้า กองบังคับการกองพัน เพื่อเตรียมการงานวันสถาปนาหน่วย แต่สิบเอก ก กลับไม่ปฏิบัติตาม สิบเอก ก ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร เป็นต้น

³³ มาตรา 5 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476

ตัวอย่าง ความผิดทางวินัย กระทรวงกลาโหมได้ออกคำสั่งกระทรวงกลาโหมห้ามข้าราชการทหารและลูกจ้างแต่งเครื่องแบบระหว่างดื่มสุรา แต่ สิบเอก ก กลับไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ยังคงมีการแต่งเครื่องแบบระหว่างดื่มสุรา เช่นนี้ สิบเอก ก. ย่อมมีความผิดทางวินัย

1.5.2 ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย

การแสดงความเคารพเป็นการแสดงถึงความมีวินัยของทหาร กำลังพลที่มีอาวุโสผู้น้อยจะต้องทำความเคารพกำลังพลที่มีอาวุโสสูงกว่า ซึ่งทางทหารนั้น อาวุโสคือยศทหาร หากกล่าวให้เข้าใจ คือกำลังพลที่มียศผู้น้อยต้องทำความเคารพกำลังพลที่มียศสูงกว่า หากยศเท่ากันให้ถือว่ากำลังพลพลคนใดครองยศก่อนกัน เช่น สิบเอก ก เมื่อเดินผ่าน ร้อยตรี ข สิบเอก ก ต้องแสดงความเคารพต่อ ร้อยตรี ข แม้ว่าตนจะมีอายุมากกว่าก็ตาม

1.5.3 การไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมทหาร

พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่ามารยาทไว้ว่า กิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อยถูกกาลเทศะ กระทรวงกลาโหมและหน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมได้มีการกำหนด มารยาทของทหารเพื่อให้สมศักดิ์ศรีของความเป็นทหารไว้หลายประการ เพื่อให้กำลังพลทุกคน หากไม่ปฏิบัติตามย่อมเป็นการประพฤติดีแบบธรรมเนียมของทหาร ย่อมมีความผิดทางวินัยทหาร

ตัวอย่าง มารยาทที่กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหาร เช่น คำชี้แจงทหารที่ 5/21970 ลงวันที่ 20 มกราคม 2582 เรื่องมารยาทในแห่งสมาคมหรือสโมสรของทหาร (เฉพาะข้าราชการชั้นสัญญาบัตร) เป็นต้น

1.5.4 ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร

อาชีพทหาร มีหน้าที่หลักในการป้องกันการรุกรานจากต่างประเทศ และรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ ความสามัคคีในหมู่ทหารย่อมเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทหาร หากทหารขาดความสามัคคีย่อมนำมาถึงความไม่สงบสุขภายในประเทศ เมื่อประเทศชาติไม่สงบสุขต่างชาติย่อมเข้ามารุกรานได้โดยง่าย จึงมีการกำหนดห้ามมิให้กำลังพลก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีในหมู่ทหาร หากมีการกระทำดังกล่าวย่อมมีความผิดทางวินัย

1.5.5 เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ

ความผิดนี้สามารถแบ่งย่อยออกเป็นความผิดลักษณะต่างๆ ได้ดังนี้

1) การเกียจคร้านต่อหน้าที่ หมายความว่า ไม่เอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ

2) การละทิ้งต่อหน้าที่ หมายความว่า การที่มาปฏิบัติราชการแล้ว แต่ได้เบียดบังเวลาไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายกระทำไม่สำเร็จตามเวลา

3) การเดินเล่อต่อหน้าที่ราชการ การที่ทำงานไม่ระมัดระวัง หรือขาดความรอบขอบในการปฏิบัติงาน

ความผิดฐานนี้อาจเป็นความผิดทางอาญาทหารได้ หากการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร ดังนี้

1) *ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 35* ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้เป็นยามรักษาการณ์หรืออยู่ยามประจำหน้าที่และปรากฏว่ามีได้เอาใจใส่หรือมันมีความประมาทในหน้าที่ซึ่งความผิดตามมาตรานี้ต้องเป็นกรณีที่กำลังพลทหารผู้นั้นได้รับคำสั่งแต่งตั้ง จากผู้บังคับบัญชาให้กระทำหน้าที่ ยามรักษาการณ์หรืออยู่ยามประจำหน้าที่ แต่ทหารผู้นั้นประมาทหรือมิเอาใจใส่ในหน้าที่นั้น

2) *ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 29* ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้อยู่ยามรักษาการณ์ก็ดีท่านมอบหมายให้กระทำการตามบังคับหรือคำสั่งอย่างใดๆ ก็ดี ถ้ามันละทิ้งหน้าที่นั้นเสียหรือไปเสียจากหน้าที่นั้นโดยมิได้รับอนุญาตก่อน ท่านว่ามันมีความผิด

ความผิดตามมาตรานี้ มีลักษณะของการกระทำความผิดคือ

(1) ละทิ้งหน้าที่หรือไม่เสียจากหน้าที่ยามรักษาการณ์

(2) ละทิ้งหน้าที่หรือไม่เสียจากหน้าที่ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้กระทำ

โดยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำต้องเป็นหน้าที่ทางราชการทหารเท่านั้นจึงจะเป็นความผิดอาญา ถ้าเป็นหน้าที่ที่เป็นหน้าที่เป็นเพียงความผิดทางวินัย

1.5.6 กล่าวคำเท็จ

ด้วยความที่ทหารเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีการกล่าวคำเท็จเป็นเรื่องที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่งหากมีการกระทำย่อมนำมาสู่การถูกตักเตือนหรือการเสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรี แต่การกล่าวคำเท็จที่จะเป็นความผิดทางวินัยได้นั้น มิใช่การกล่าวเท็จแก่บุคคลทั่วไป แต่ต้องเป็นการกล่าวคำเท็จแก่ผู้บังคับบัญชา

1.5.7 ใช้กริยาวาจาไม่สมควรหรือประพฤติไม่สมควร

1) *ใช้กริยาวาจาไม่สมควร* การใช้กริยาวาจาไม่สมควรคือการใช้กริยาวาจาหรือวาจา ไม่ถูกกาลเทศะ อันจะทำให้เสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรีของทหาร โดยกระทรวงกลาโหมได้ขอสั่งการ ให้กำลังพลปฏิบัติตนถูกกาลเทศะให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อาทิเช่น ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการให้ข่าว และบริการข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2530

2) *การประพฤติตนไม่สมควร* คือ การกระทำที่ไม่เหมาะสมทำให้เสื่อมเสียเกียรติของความเป็นทหาร ซึ่งการกระทำเช่นใดจะเป็นการประพฤติไม่สมควรนั้น คงต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไปไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาพิจารณา

1.5.8 ไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ

กองทัพบกได้ออกคำสั่งแจังกองทัพบก เรื่องความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาทหาร ซึ่งกระทำความผิด เพื่อพิจารณาลงทัณฑ์หรือพิจารณาขอบำเหน็จความชอบแก่ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น โดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนดังนี้

- 1) เมื่อทหารไปกระทำความผิดภายนอกหน่วยทหาร ผู้บังคับบัญชาต้องรายงานตามระดับชั้นถึง ผู้บัญชาการทหารบก
- 2) ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องกวดขันวินัยของกำลังพลให้ได้ผลเต็มที่ถ้าปรากฏเหตุการณ์ทหารไปกระทำความผิดภายนอกหน่วยทหารหรือภายในหน่วยทหาร ให้ถือว่า ผู้บังคับบัญชาไม่กวดขันวินัยของกำลังพล ต้องร่วมรับผิดชอบกับกำลังพลผู้นั้น เว้นแต่มีการกวดขันทางวินัยอย่างเต็มที่
- 3) ถ้าผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัยหรือกฎหมาย ผู้บังคับบัญชาที่ปกปิดหรืออำพรางความผิด หรือไม่ได้จัดการสอบสวน หรือไม่จัดการลงทัณฑ์เพราะมีอคติเข้าครอบงำจักต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ
- 4) แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาคนใดทราบความผิดแล้วเอาใจใส่พยายามสืบหาตัวผู้กระทำความผิด จนได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ถือว่าทำความดีความชอบลบล้างความผิดได้

1.5.9 เสพเครื่องดองของเมาจนเสียกริยา

การเสพสุราของข้าราชการทหาร กระทรวงกลาโหมได้ออกคำสั่ง กท ที่ 177/22290 ลง 30 พ.ย.95 เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในเรื่องของการเสพสุราของข้าราชการทหารไว้ดังนี้

- 1) ข้าราชการทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรหรือลูกจ้างจะเสพสุราเมรัยเฉพาะภายในเคหะสถานที่พักหรือสโมสรของข้าราชการทหารเท่านั้น
- 2) ข้าราชการทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรหรือลูกจ้างที่แต่งเครื่องแบบจะเสพสุราเมรัยนอกจากที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ได้ในงานเลี้ยงฉลองโอกาสต่างๆ ที่จัดขึ้น หรือได้รับอนุญาตให้จัดขึ้นโดยผู้บังคับการกรม ขึ้นไป
- 3) ห้ามข้าราชการทหารและลูกจ้างทุกระดับชั้นเสพสุราเมรัยจนเสียกริยา
- 4) พลทหารกองประจำการห้ามเสพสุราเมรัยโดยเด็ดขาด
- 5) ผู้บังคับบัญชาต้องกวดขันให้ปฏิบัติตามคำสั่งนี้หากมีการฝ่าฝืนถือเป็นข้อบกพร่องของผู้บังคับบัญชาต้องร่วมรับผิดชอบทุกกรณี

ความผิดตามข้อ 1.5.1–1.5.9 เป็นเพียงตัวอย่างของการกระทำผิดเท่านั้น หากมีการกระทำนอกเหนือจากนี้แต่เป็นการผิดแบบธรรมดาสามัญทหาร การกระทำนั้นย่อมเป็นความผิดทางวินัยทหารเช่นกัน

1.6 ประเภทของวินัยทหารและทัณฑ์ทางวินัยทหาร

ตามที่กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นว่า วินัยทหาร คือแบบธรรมเนียมที่ทหารต้องประพฤติ และปฏิบัติตาม หากทหารผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามที่ปรากฏอยู่ใน พระราชบัญญัติ วินัยทหาร พ.ศ.2476

วินัยทหารนั้นเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษสามารถแยกเป็น 2 ประเภท คือ³⁴

1) *วินัยทางอาญา* ได้แก่ กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่กำหนดโทษทางอาญา สำหรับผู้กระทำความผิด การที่ทหารกระทำความผิดต่อบทกฎหมายดังกล่าวย่อมเป็นทั้งความผิดทางอาญา และทางวินัย

2) *วินัยทางปกครอง* ได้แก่ แบบธรรมเนียมซึ่งประกอบไปด้วย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหารอันเป็นมาตรการภายในฝ่ายปกครอง ที่ทหารต้องยึดถือปฏิบัติ และการกระทำต่อแบบธรรมเนียมเช่นว่านี้เป็นความผิดวินัยทหารแต่มิได้เป็นความผิดอาญา

วินัยทางอาญา เป็นลักษณะพิเศษของวินัยทหาร ที่สามารถนำความผิดบางฐาน ตามประมวลกฎหมายอาญามาลงทัณฑ์ทางวินัยแทนการฟ้องคดีต่อศาล โดยให้เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา ที่จะพิจารณา โดยมีการบัญญัติหลักการดังกล่าวใน มาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งวางหลักไว้ว่า “การกระทำความผิดอย่างใดๆ ที่บัญญัติในมาตรา 21 มาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 มาตรา 46 และมาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายนี้ถ้าผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารพิจารณาเห็นว่า เป็นการเล็กน้อยไม่สำคัญ ให้ถือว่าเป็นความผิดต่อวินัยทหารและให้มีอำนาจลงทัณฑ์ ตามมาตรา 7 เว้นแต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารจะสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิด ไปดำเนินคดีในศาลทหารหรือจะมีการดำเนินคดีนั้นในศาลพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญ ศาลทหารจึงให้เป็นไปตามนั้น”

จากบทกฎหมายดังกล่าวได้มีกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการที่จะนำความผิด อาญาบางประเภทมาลงทัณฑ์ทางวินัย คือเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาบางประเภทที่กฎหมาย กำหนดให้ลงทัณฑ์ทางวินัยแทนการส่งฟ้องศาลได้ ให้อยู่ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณาว่า ความผิด ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดเล็กน้อยไม่สำคัญหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดดังกล่าว เป็นความผิดเล็กน้อยไม่สำคัญ ให้ผู้บังคับบัญชาทหารเสนอความเห็นดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ตุลาการทหาร (คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกรุงเทพ คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

³⁴ พิชามณฺษ์ แก้วพึ่งทรัพย์, *เขตอำนาจศาลปกครอง ศึกษากรณีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546, หน้า 89

เป็นผู้พิจารณา ศาลมณฑลทหารอื่นๆ คือผู้บัญชาการมณฑลทหารบก) หากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหารมีความเห็นสอดคล้องกับผู้บังคับบัญชาทหาร ก็ให้นำตัวกำลังพลผู้กระทำความผิดมาลงทัณฑ์ทางวินัยแทนการส่งฟ้องศาลได้ แต่หากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหารไม่เห็นด้วยก็ให้ฟ้องคดีต่อศาลทหารในเขตอำนาจต่อไป

ซึ่งการที่ต้องมีผู้บังคับบัญชาทหารมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญานั้น เนื่องจากผู้บังคับบัญชาทหารมีหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชามีระเบียบวินัย ผู้บังคับบัญชาจึงต้องมีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ในการที่ทหารกระทำผิด แต่ถ้าจะดำเนินคดีกับทหารที่กระทำความผิดในศาลทหารทุกเรื่อง ผู้บังคับบัญชาทหารก็จะมีเพียงอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยเท่านั้น ซึ่งไม่เป็นการเพียงพอในการปกครองบังคับบัญชาทหารจำนวนมากด้วยเหตุนี้กระบวนการยุติธรรมทหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ผู้บังคับบัญชาทหาร เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาการกระทำความผิดอาญาของทหารตามความเหมาะสม³⁵

ความผิดอาญาที่สามารถนำมาลงทัณฑ์ทางวินัยได้ กฎหมายกำหนดไว้ 21 บทมาตราดังนี้

- (1) มาตรา 21 นายเรือทำให้เรือซาร์ตโดยประมาท
- (2) มาตรา 23 ทำให้เรือทหารซาร์ตหรืออับปางโดยประมาท
- (3) มาตรา 24 ความผิดที่กระทำต่อเรือที่ใช้เดินในลำน้ำ
- (4) มาตรา 27 ทหารทำลายหรือละทิ้งทรัพย์สินที่ใช้ในการยุทธ
- (5) มาตรา 28 สบประมาทธง
- (6) มาตรา 29 ทหารละทิ้งหน้าที่
- (7) มาตรา 30 ทหารขัดขืนหรือละเลยไม่กระทำตามคำสั่ง
- (8) มาตรา 31 ทหารขัดขืนหรือละเลยไม่กระทำตามคำสั่งอย่างองอาจ
- (9) มาตรา 32 ทหารขัดขืนหรือละเลยไม่กระทำตามข้อบังคับ
- (10) มาตรา 33 ทหารขัดขืนหรือละเลยไม่กระทำตามข้อบังคับอย่างองอาจ
- (11) มาตรา 34 ทหารหลับยามหรือเมาสุรา
- (12) มาตรา 35 ทหารไม่เอาใจใส่หรือประมาทในหน้าที่
- (13) มาตรา 36 ทำร้ายทหารยาม
- (14) มาตรา 37 หมิ่นประมาทหรือขู่เชิญทหารยาม
- (15) มาตรา 39 ทหารทำร้ายทหารผู้ใหญ่เหนือตน
- (16) มาตรา 41 ทหารแสดงความอาฆาตหรือหมิ่นประมาทผู้บังคับบัญชาหรือทหารผู้ใหญ่เหนือตน

³⁵ ธาณินท์ ทุนทุสวัสดิ์, อ้างแล้ว, หน้า 145

- (17) มาตรา 42 ทหารกระทำการกำเริบ
- (18) มาตรา 43 ทหารกระทำการกำเริบโดยมีศาสตราวุธ
- (19) มาตรา 44 ทหารกระทำการกำเริบแล้วเลิกไปด้วยดี
- (20) มาตรา 46 ทหารกระทำความผิดฐานหนีราชการ
- (21) มาตรา 47 ทหารปลอมปณัตย์ของทหาร

นอกจากความผิด 21 บทมาตราข้างต้นแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 9 ยังบัญญัติเพิ่มเติมให้ความผิดลหุโทษ และความผิดที่เปรียบเทียบได้ ให้สามารถดำเนินการลงโทษทางวินัยแทนการส่งฟ้องศาลได้

วินัยทางปกครอง คือ การที่ทหารประพฤติผิดแบบธรรมดาสามัญของทหารที่กำหนดเอาไว้ (รายละเอียดตามที่อยู่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในตอนต้น) เมื่อมีการประพฤติผิดทางวินัยผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจลงโทษทางวินัยทหารผู้กระทำความผิดวินัยทหารได้ทันที แต่จะมีอำนาจลงโทษได้เท่าใดนั้น ต้องเป็นไปตามตารางลงโทษที่กำหนดไว้ตาม พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476

โทษทางวินัยทหาร คือ โทษที่ผู้บังคับบัญชาทหารสามารถลงโทษแก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัยทหาร ซึ่งตาม พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ได้กำหนดให้โทษที่ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งลงโทษได้มีด้วยกัน 5 สถาน³⁶ คือ

(1) ทัณฑกรรม คือ การให้กระทำสุขา โยธา เพิ่มจากหน้าที่ที่ตนต้องปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

(2) กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนด แต่ก็สามารถผ่อนปรนหรืออนุญาตให้ออกมาจากบริเวณกักได้เป็นครั้งคราว ขึ้นอยู่กับดุลพินิจผู้บังคับบัญชา

(3) ชัง คือ ชังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะมีคำสั่งซึ่งการลงโทษชังนั้น โดยปกติหน่วยทหารจะให้นำตัวไปชัง ณ กองรักษาการณ์ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่อยู่เวรผู้บังคับกองรักษาการณ์กำกับดูแล

(4) จำชัง คือ ชังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

(5) ภาควินัย คือ ผู้กระทำความผิดมีความผิดอันควรต้องรับโทษ ทัณฑกรรม กัก ชัง หรือจำชัง แต่เหตุอันควรปราณี จึงเพียงแต่แสดงความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

การลงโทษทางวินัยทหารสามารถลงโทษด้วย 5 วิธีนี้เท่านั้น ผู้บังคับบัญชาทหารจะตัดแปลงการลงโทษให้แปลกไปจากนี้ไม่ได้ นอกจากนั้น พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ยังได้กำหนดอำนาจการลงโทษของผู้บังคับบัญชาแต่ละลำดับชั้นไว้โดยชัดเจน จะลงโทษเกินไปกว่าอำนาจการลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายไม่ได้

³⁶ มาตรา 9 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2479

ตารางที่ 3.1 กำหนดเกณฑ์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476

ผู้ประเมิน	รับโทษ																
	จำขัง				ชั่ง				กัก				ทัณฑกรรม				
	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 1 ปี		
รวม.กท.	4ด.	6ด.	4ด.	5ด.	4ด.	4ด.	5ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ด.	3ว.	3ว.
แม่ทัพ	3ด.	5ด.	3ด.	4ด.	3ด.	3ด.	4ด.	2ด.	2ด.	2ด.	2ด.	2ด.	2ด.	2ด.	2ด.	3ว.	3ว.
ผบ.พล.	45ว.	3ด.	15ว.	3ด.	1ด.	1ด.	3ด.	15ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	3ว.	3ว.
ผบ.กรม	1ด.	2ด.	7ว.	15ว.	1ด.	1ด.	2ด.	15ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	7ว.	3ว.	3ว.
ผบ.พัน	15ว.	1ด.	7ว.	7ว.	15ว.	15ว.	1ด.	15ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.	3ว.
ผบ.ร้อย					7ว.	7ว.	15ว.	7ว.								1ว.	2ว.
ผบ.มว.																3ว.	1ว.

หลักเกณฑ์การลงโทษทางวินัยของทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร

พ.ศ.2476

(1) ห้ามลงโทษมากกว่าสองสถาน หากจะลงโทษสองสถานพร้อมกันต้องกำหนดอัตราการลงโทษเพียงกึ่งหนึ่งของอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

(2) การลงโทษนายทหารชั้นสัญญาบัตร (ร้อยตรีขึ้นไป) ต้องรายงานตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

(3) หากผู้บังคับบัญชาทหารต้องการลงโทษเกินกว่าอำนาจของตน ให้รายงานพร้อมทั้งเสนอความผิดเห็นว่าควรลงโทษเท่าใดไปจนถึงผู้มีอำนาจจะลงโทษนั้นได้

(4) ห้ามมิให้ลงโทษทางวินัยเมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ปรากฏหลักฐานแห่งความผิดของผู้กระทำความผิดแน่นอนแล้ว

(5) ความผิดที่มีกฎหมายกำหนดอัตราโทษทางวินัยไว้โดยแน่นอนแล้วและผู้บังคับบัญชาอยู่ในจังหวัดเดียวกัน เช่น ข้อบังคับ กระทรวงกลาโหมว่าด้วยการลงโทษทหารขาดหนีราชการ พ.ศ.2528 แม้โทษจะเกินอำนาจของผู้บังคับบัญชาโดยตรงก็ให้รายงานถึงผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพียงตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับกองบิน แต่ถ้าผู้บังคับบัญชา อยู่ต่างจังหวัดกันมีต้องรายงาน ให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงลงโทษได้เลยแม้จะเกินอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

(6) กรณีผู้บังคับบัญชาลงโทษ ชัง ผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เกินอำนาจการลงโทษของตน ต่อมาขณะรับทัณฑ์นั้นอยู่ได้กระทำความผิดเพิ่มอีก ผู้บังคับบัญชาจะลงโทษ ชัง ครั้งใหม่เมื่อรวมกับครั้งเดิมแล้วห้ามเกินไปกว่าอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

1.7 การพิจารณาโทษทางวินัยของทหาร

ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น การลงโทษทางวินัยทหารเป็นอำนาจเด็ดขาดของผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณาลงโทษแก่กำลังพลของตนตามขอบอำนาจที่กำหนดในกฎหมาย ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มิได้มีการกล่าวถึงขั้นตอนในการพิจารณาลงโทษทางวินัยแก่ผู้กระทำความผิด มีแต่การกล่าวไว้เพียงว่า ก่อนการพิจารณาลงโทษทางวินัย ผู้มีอำนาจลงโทษจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนแน่นอนว่า ผู้ที่ต้องรับทัณฑ์มีความผิดจริง จึงจะสั่งลงโทษนั้นแก่กำลังพลผู้นั้น

ซึ่งในการปฏิบัติราชการเมื่อมีกำลังพลกระทำผิดวินัยทหาร ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร มีแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการลงทัณฑ์ทางวินัย 2 วิธี³⁷ กล่าวคือ

1) การส่งลงทัณฑ์ทางวินัยโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการ

วิธีการนี้เป็นการส่งลงทัณฑ์ทางวินัยเฉพาะในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาพบเจอการกระทำความผิดนั้นเอง หรือ ความผิดนั้นชัดเจนว่ากำลังพลผู้นั้นกระทำความผิดวินัยทหารจริง ผู้บังคับบัญชาทหารสามารถส่งลงทัณฑ์ทางวินัยแก่กำลังพลผู้นั้น ได้ทันทีโดยมิต้องมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงความผิดขึ้นก่อน

2) การลงทัณฑ์ทางวินัยโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นก่อน

เป็นกรณีที่ความผิดที่เกิดขึ้นยังไม่ชัดเจนในรายละเอียดของการกระทำความผิด ผู้บังคับบัญชาทหารจึงต้องมีการสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นมาก่อนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงถึงรายละเอียดของความผิดนั้น ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมักแต่งตั้งจากนายทหารธรรมนุญร่วมกับนายทหารสัญญาบัตร รวมกันจำนวน 3 นาย เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อคณะกรรมการได้สอบสวนจนได้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติแล้ว

(1) ความผิดวินัยทางปกครอง ที่ทหารไม่พหุติและปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของทหาร คณะกรรมการฯ จะรายงานข้อเท็จจริงทั้งหมดให้ผู้บังคับบัญชาทราบพร้อมทั้งเสนอความเห็นที่จะให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกหนึ่งชุดเพื่อดำเนินการสอบสวนทางวินัย และเสนอความเห็นในการลงทัณฑ์ทางวินัย

(2) ความผิดทางอาญาที่สามารถพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยได้การกระทำ ความผิด 21 บทมาตราความผิด ที่ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้น เมื่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ได้สอบสวนข้อเท็จจริงและเห็นว่าเข้าลักษณะเป็นความผิดอาญาจริงคณะกรรมการฯ จะเสนอความเห็นให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญา คณะกรรมการสอบสวนคดีอาญามีอำนาจดังเช่น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อเจ้าพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้น หากคณะกรรมการเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อยไม่สำคัญจะเสนอความเห็นให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณา หากผู้บังคับบัญชาเห็นด้วย จะเสนอความเห็นดังกล่าวต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหาร หากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหารพิจารณาแล้วเห็นชอบว่าเป็นความผิดเล็กน้อยไม่สำคัญตามที่ผู้บังคับบัญชาเสนอมา ผู้บังคับบัญชาจึงสามารถพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนได้ แต่ถ้าหากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหารไม่เห็นด้วย จะต้องดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร ผู้บังคับบัญชาทหารไม่มีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัย

³⁷ ธวัชชัย ทับทิมสงวน, ความสอดคล้องของการลงทัณฑ์จำขังกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 16-17

1.8 การปลดออกจากราชการทหาร

การปลดหมายถึงการสั่งให้ข้าราชการออกจากประจำการ ในทุกกรณีไม่ว่าการออกจากราชการนั้น จะเนื่องมาจากการลาออก ทางราชการให้ออก หรือครบอายุเกษียณอายุ³⁸

ในเรื่องของการปลดออกจากราชการทหารนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่า ทหารผู้ใดกระทำความผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์และอาจต้องถูกปลดจากประจำการหรือถอดยศทหาร³⁹ มิได้มีบัญญัติเพิ่มเติมว่าการกระทำความผิดอย่างไรจึงจะต้องเป็นการผิดวินัยทหารจนอาจถึงขั้นปลดออกจากราชการ

เมื่อกฎหมายมิได้กำหนดไว้จึงต้องอาศัยแบบธรรมเนียมทหารที่ผู้บังคับบัญชา กำหนด หรือวางไว้ หากได้ความว่าเป็นการกระทำความผิดตามข้อหาหรือฐานความผิดที่มีแบบธรรมเนียมของทหารกำหนดให้ปลดออกจากราชการ จึงจะสามารถดำเนินการปลดทหารผู้นั้นออกจากราชการได้ ซึ่งแบบธรรมเนียมทหารที่หน่วยราชการในสังกัดกระทรวงกลาโหมใช้เป็นแนวทางพิจารณาในการปลดออกจากราชการทหาร คือ หนังสือ สม.ที่ กท.0201/ว.17738 ลง 8 ก.ค.07 ที่ออกตามมติสภากลาโหมในการประชุมสภากลาโหมครั้งที่ 3/07 เมื่อ 26 มิ.ย.07 ในส่วนของกองทัพบกกองทัพบกได้ออกคำสั่งกองทัพบก ที่ 176/2508 ลง 10 มิ.ย.08 เรื่องการหมิ่นเวียนกำลังพล เป็นแนวทางในการพิจารณาปลดออกจากราชการทหารให้หน่วยขึ้นตรงกองทัพบกทุกหน่วยปฏิบัติตาม

คำสั่งกองทัพบก ที่ 176/2508 ลง 10 มิ.ย.08 เรื่องการหมิ่นเวียนกำลังพล ได้กำหนดพฤติการณ์ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาปลดออกจากราชการทหารได้ทันที หากมีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้⁴⁰ เกิดขึ้น

- 1) ทุจริตต่อหน้าที่
- 2) กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุกหรือโทษหนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือรับโทษหนักกว่าจำคุก
- 3) ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก
- 4) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นหรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีแพ่งอันแสดงว่าเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่เป็นอันมาก
- 5) เปิดเผยความลับของทางราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก
- 6) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก

³⁸ ธาณินท์ ทุนทุสวัสดิ์, อ้างแล้ว, หน้า 206

³⁹ มาตรา 7 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476

⁴⁰ คำสั่งกองทัพบก ที่ 176/2508 ลง 10 มิ.ย.08 เรื่องการหมิ่นเวียนกำลังพล

- 7) ต้องหาในคดีอาญาแล้วหลบหนีไป
- 8) หนีราชการทหารในเวลาประจำการ
- 9) ขาดราชการหรือละทิ้งหน้าที่อันส่อไปในทางหลีกเลี่ยงการงานเพื่อประโยชน์ส่วนตนยิ่งกว่าราชการมากกว่าหนึ่งครั้ง

- 10) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง
- 11) ลาป่วยเกินกำหนดตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการลา
- 12) การปลดข้าราชการที่มีวันรับราชการนานและทำงานไม่ก้าวหน้า โดยมีเกณฑ์ที่ถือว่ารับราชการนานคือ

- (1) ชั้นนายร้อยหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป
  - (2) ชั้นนายพันหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป
  - (3) ชั้นนายพลหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ 35 ปี ขึ้นไป
  - (4) ชั้นนายสิบหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป
- 13) การปลดข้าราชการที่สูงอายุ ทำงานเฉื่อยชาไม่คล่องแคล่ว โดยมีเกณฑ์ที่ถือว่า

สูงอายุคือ

- (1) ชั้นนายร้อยหรือเทียบเท่า อายุเกิน 45 ปี
- (2) ชั้นนายพันหรือเทียบเท่า อายุเกิน 50 ปี
- (3) ชั้นนายพลหรือเทียบเท่า อายุเกิน 55 ปี
- (4) ชั้นนายสิบหรือเทียบเท่า อายุเกิน 50 ปี

นอกจากนั้น ยังมีระเบียบกองทัพบกที่พบกว่าด้วยการพิจารณำบำเหน็จประจำปี พ.ศ.2544 ที่ได้กำหนดพฤติการณ์ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถปลดออกจากราชการได้เพิ่มคือ

- 14) งานบกพร่องจนเกิดผลเสียหายแก่ทางราชการ
- 15) ลากิจ หรือลาป่วย หรือปฏิบัติตนส่อไปในทางหลีกเลี่ยงราชการเป็นนิจสิน
- 16) เกียจคร้านและละเลยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 17) ถูกลงเลื่อนขั้นเงินเดือน เพราะบกพร่องซ้ำสองปีติดต่อกันไม่ว่าจะเป็นกรณีเดียวกันหรือต่างกรณีกันก็ตาม

อนึ่งสำหรับความหมายของ การทำงานไม่ก้าวหน้า และการทำงานเฉื่อยชา ไม่คล่องแคล่ว มิได้มีระเบียบของกองทัพบกได้ให้ความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไว้ ดังนั้นการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา

1.9 การถอดยศทหาร

การถอดยศเป็นการดำเนินการทางปกครองที่มักจะดำเนินการต่อเนื่องไปกับการปลดออกจากราชการทหาร เนื่องจากเป็นความผิดที่สามารถดำเนินการถอดยศได้มีความคล้ายคลึงกับความผิดที่สามารถปลดออกจากราชการทหารได้ การถอดยศทหาร พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารพ.ศ.๒๔๙๗ มิได้มีกล่าวถึงพฤติการณ์ความผิดที่จะสามารถดำเนินการถอดยศทหารได้ เช่นเดียวกับการปลดออกจากราชการทหาร มีแต่เพียงการกล่าวไว้ว่า “ทหารผู้ใดกระทำความผิดวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการหรือถอดยศทหาร” จึงต้องพิจารณาถึงแบบธรรมเนียมของทหารเกี่ยวกับการถอดยศทหาร ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้ออกระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ พ.ศ.2507 ให้ทหารผู้มีความผิดหรือต้องรับโทษอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้⁴¹ ไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์

- 1) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยถือตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่ศาลจะระอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่ระอการลงโทษไว้
- 2) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกเว้นแต่ศาลจะระอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่ระอการลงโทษไว้หรือต้องรับโทษจำคุกไม่เกินความผิดโทษหรือความผิดอันกระทำโดยประมาท
- 3) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต
- 4) ชัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและการชัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
- 5) เปิดเผยความลับของราชการ จนเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
- 6) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
- 7) ต้องหาในคดีอาญาแล้วหลบหนีไป
- 8) หนีราชการทหารในเวลาประจำประจำการ
- 9) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

อนึ่งการถอดยศหรือให้ออกจากยศต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติยศทหาร พ.ศ.2479 กล่าวคือ การถอดหรือออกจากยศนายทหารสัญญาบัตรต้องกระทำโดยประกาศในพระบรมราชโองการเสมอ ส่วนการออกจากว่าที่ยศสัญญาบัตร ถอดหรือออก ยศนายทหารประทวน เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ที่สั่งแต่งตั้ง

⁴¹ ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ พ.ศ.๒๕๐๗

1.10 การร้องทุกข์

การร้องทุกข์ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์เกี่ยวกับการลงทัณฑ์ทางวินัยของผู้บังคับบัญชา ซึ่งการใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรมของผู้บังคับบัญชามีได้จำกัดเฉพาะการใช้อำนาจไม่ถูกต้องตามกฎหมายของผู้บังคับบัญชาเท่านั้นแต่มีความหมายกว้างโดยหมายถึงรวมการใช้ดุลพินิจไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมด้วย⁴² อนึ่งผู้ที่ร้องทุกข์ต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนจริง และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 เท่านั้นหากมีการร้องทุกข์เป็นเท็จ หรือไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ผู้ร้องทุกข์จะมีความผิดทางวินัย

ขอบเขตในการร้องทุกข์

การร้องทุกข์ของทหารนั้น ไม่สามารถร้องทุกข์ได้ทุกเรื่อง เนื่องจากการลงทัณฑ์ทางวินัยของทหารเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดวินัยอันเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ประทุษร้ายแบบแผนของทหารที่กำหนดแบบแผนให้ทหารต้องปฏิบัติเป็นไปแนวทางเดียวกันเพื่อมิให้เกิดความแตกแยกในหมู่ทหาร

ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.๒๔๗๗ กำหนดแนวทางการร้องทุกข์ของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ว่า “คำชี้แจงของทหารว่า ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรมหรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่าตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้ในการรับราชการนั้น เรียกว่าการร้องทุกข์”⁴³

จากบทกฎหมายดังกล่าวกฎหมายได้กำหนด ขอบเขตในการร้องทุกข์ไว้ว่าสามารถร้องทุกข์ได้เฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรม
- 2) ผู้บังคับบัญชากระทำผิดกฎหมายแก่ตน
- 3) ร้องเรียนว่าตนมิได้รับผลประโยชน์ในการรับราชการ
- 4) ร้องเรียนว่าตนมิได้รับสิทธิตามที่ควรจะได้รับในการรับราชการทหาร

นอกจากนั้นการร้องทุกข์ของทหารยังเป็นสิทธิเฉพาะตัวของทหาร โดยทหารสามารถร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนกัน แม้จะเป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ก็ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนทหาร⁴⁴

⁴² ธาณินท์ ทุนทุสวัสดี, อ้างแล้ว, หน้า 249

⁴³ มาตรา 22 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476

⁴⁴ ธาณินท์ ทุนทุสวัสดี, อ้างแล้ว, หน้า 251

รูปแบบในการร้องทุกข์ของทหาร

การร้องทุกข์ของทหารสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบ

- 1) การร้องทุกข์ด้วยวาจา ถ้ามีการร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น และให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน
- 2) ร้องทุกข์เป็นหนังสือ การร้องทุกข์เป็นหนังสือต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์เป็นสำคัญ ถ้าในหนังสือร้องทุกข์ไม่มีรายชื่อของผู้ร้องทุกข์ผู้บังคับบัญชาไม่จำเป็นต้องพิจารณา

ข้อปฏิบัติในการร้องทุกข์

- 1) ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใด ผู้ร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์โดยตรงต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น
- 2) ถ้าไม่ทราบว่ามีผู้ใดที่ทำให้ตนเดือดร้อนเป็นผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน และให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงรายงานตามลำดับชั้นไปจนถึงผู้ที่มีอำนาจแก้ไขความเดือดร้อนนั้น
- 3) ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ต้องรีบไต่สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อนภายใน 15 วัน หากมีการเพิกเฉยผู้บังคับบัญชามีความผิดทางวินัย

ข้อห้ามในการร้องทุกข์

- 1) ห้ามร้องทุกข์รวมกันหรือพร้อมกัน
- 2) ห้ามประทุษร้ายหรือเรื่องที่จะร้องทุกข์
- 3) ห้ามร้องทุกข์ในเวลาเข้าแถว
- 4) ห้ามร้องทุกข์ขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการ
- 5) ห้ามร้องทุกข์เมื่อพ้น 24 ชั่วโมงนับแต่เกิดเหตุ
- 6) ห้ามมิให้ร้องทุกข์ว่าผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ทางวินัยแรงเกินไปหากมิเกินอำนาจการลงทัณฑ์

การอุทธรณ์คำร้องทุกข์

- 1) ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ยังไม่พอใจให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป
- 2) ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับการร้องทุกข์เพิกเฉยไม่ชี้แจงภายในสิบห้าวัน ให้ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไป

2. ข้อจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยข้าราชการทหารเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย จึงมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยหากเห็นว่าการเป็นการลงทัณฑ์ที่ไม่ชอบ ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่กฎหมายให้ปฏิบัติ หรือเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ย่อมมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามขั้นตอนที่หน่วยงานของตนกำหนดไว้ หรือตามขั้นตอนที่กำหนดไว้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 หากมีการโต้แย้งคัดค้านคำสั่งแล้วไม่พอใจ ยังสามารถมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อให้ตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชาได้ ตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้วางหลักให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.257/2550 ที่เป็นการฟ้องขอให้ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยที่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้

คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ก่อนที่ผู้บังคับบัญชาจะมีการสั่งลงโทษทางวินัยซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง ต้องให้ออกาสคู่กรณีมีโอกาสจะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและโอกาสโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของตนตามมาตรา 30 วรรคหนึ่ง เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 30 วรรคสอง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นการกระทำที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 30 วรรค 2 จึงพิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.63/2549 ที่เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งปลดออกจากราชการเนื่องจากกระทำชั่วอย่างร้ายแรง

การกระทำใดที่จะเป็นการกระทำชั่วอย่างร้ายแรงต้องพิจารณาจากความรู้สึกของวิญญูชน โดยทั่วไปว่าจะรู้สึกถึงเกียรติของการกระทำนั้นหรือไม่ การที่ผู้ฟ้องคดีให้การเท็จต่อเจ้าพนักงานสอบสวนถือว่าผู้ฟ้องคดีไม่รักษาเกียรติของตำแหน่งหน้าที่ราชการตน ซึ่งความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปย่อมรังเกียจการกระทำนั้น การกระทำดังกล่าวเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง คำสั่งปลดผู้ฟ้องคดีออกจากราชการจึงชอบด้วยกฎหมาย

แต่ถ้าเป็นคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของทหาร พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 9 ได้บัญญัติให้ “การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร” ไม่ให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

ตัวอย่างคำพิพากษา

1) คำสั่งศาลปกครองที่ 19/2544 ผู้ฟ้องคดีรับราชการทหาร สังกัดกองร้อยปฏิบัติการจิตวิทยา กองทัพภาคที่ 4 ต่อมาถูกร้องเรียนว่าประพฤติตนเสื่อมเสียในทางชู้สาวและทำผิดโดยกักขังหญิงเหี่ยวและพยายามข่มขืนผู้อื่นซึ่งมิใช่ภรรยาตน ผู้บังคับบัญชาตั้งคณะกรรมการสอบสวนผลการสอบสวนเป็นจริงตามที่ถูกกล่าวหา ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์จำขังเป็นเวลา 15 วัน และมีคำสั่งย้ายไปรับราชการหน่วยอื่น ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่เป็นธรรม จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ศาลปกครองเห็นว่ามูลเหตุแห่งการฟ้องคดีมาจากกระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2479 จึงไม่รับคดีนี้ไว้พิจารณา

2) คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 65/2544 กระทรวงกลาโหมมีคำสั่งให้ปลดผู้ฟ้องคดี ออกจากราชการเนื่องจากกระทำความผิดวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2479 ฐานประพฤติตนไม่สมควรโดยปลอมและใช้เอกสารราชการปลอม คำสั่งดังกล่าวเป็นผลมาจากการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร คำฟ้องดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองพิจารณาพิพากษา

3) คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 102/2556 คดีที่อดีตปลัดกระทรวงกลาโหม ยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานทางปกครอง ต้นสังกัดผู้ถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลาง และผู้ถูกฟ้องคดียื่นคำร้องโต้แย้งเขตอำนาจศาล ว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลทหาร แต่ศาลปกครองกลางเห็นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจตน แล้วส่งเรื่องไปให้ศาลทหารทหารกรุงเทพทำความเห็น ศาลทหารกรุงเทพมีความเห็นว่าอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม ต่อมาสำนักงานศาลปกครองกลาง ส่งเรื่องให้คณะกรรมการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลวินิจฉัยชี้ขาด แม้คณะกรรมการการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลจะไม่มีความเห็นเพราะเห็นว่า คณะกรรมการไม่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด แต่ก็มีความเห็นของศาลปกครองกลางและศาลทหารกรุงเทพที่น่าสนใจ

ความเห็นของศาลปกครองกลาง เมื่อคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ให้ผู้ฟ้องคดีไปช่วยปฏิบัติราชการที่สำนักนายกรัฐมนตรี้ โดยกระทรวงกลาโหมได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2551 และมีผลกระทบต่อสถานะภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีจึงเป็นคำสั่งทางปกครอง และข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่าในขณะที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีไปช่วยปฏิบัติราชการที่สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ยังมิได้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการเริ่มต้นกระบวนการในการดำเนินการทางวินัยโดยการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 กล่าวหาว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิด อีกทั้งคำสั่งดังกล่าวระบุเหตุผลไว้เพียงว่าเพื่อให้การบริหารราชการในกระทรวงกลาโหมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มิได้อ้างมูลเหตุในการออกคำสั่งว่าสืบเนื่องมาจากการดำเนินการทางวินัยกับผู้ฟ้องคดี คำสั่งดังกล่าวจึงมิใช่คำสั่งอันเนื่องมาจากการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร แต่เป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีมุ่งประสงค์ให้ตรวจสอบการใช้อำนาจออกคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 383/2555 ซึ่งเป็นการใช้อำนาจ

ตามกฎหมายของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นการเฉพาะคดีนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่รัฐออกคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและการกระทำละเมิดอันเกิดจากคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ความเห็นของศาลทหาร ศาลทหารกรุงเทพพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 228 ประกอบพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 13 และมาตรา 14(4) เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมุ่งประสงค์ ขอให้เพิกถอนคำสั่งที่ยังมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการออกคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีการเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่ง จึงไม่ใช่คดีที่กล่าวหาว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 กระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา ที่ศาลทหารจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เกี่ยวกับความเป็นมาของการออกคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีไปช่วยปฏิบัติราชการที่สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม เพื่อให้การบริหารราชการในกระทรวงกลาโหมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อันมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดวินัยทหารอย่างร้ายแรง ประกอบกับผู้ฟ้องคดีที่ 1 ได้ดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีควบคุมไปด้วย การออกคำสั่งดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคในการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นความผิดทางวินัย เมื่อผู้ฟ้องคดีมุ่งประสงค์ที่จะขอให้เพิกถอนคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีไปช่วยปฏิบัติราชการอันเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องวินัยทหาร คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (1) กรณีต้องด้วยมาตรา 218 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 761/2551 ศาลปกครองสูงสุดเห็นแล้วว่า การที่ผู้ฟ้องคดีได้ถูกผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 มีคำสั่งที่ 1216/2542 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2542 ลงโทษปลดออกจากราชการทหารและถูกถอดยศทหาร เนื่องจากกระทำผิดวินัย ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง โดยกระทำความผิดร่วมกับนางนันทวรรณ พิมพ์เชื้อ ลูกจ้างประจำสังกัดหน่วยงานเดียวกับผู้ฟ้องคดีภรรยาของนาวาอากาศโท บุญดี พิมพ์เชื้อ ฐานเป็นชู้หรือมีชู้ ซึ่งนางนันทวรรณ ได้ถูกไล่ออกจากราชการเช่นกัน ต่อมาผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ 6 มิถุนายน 2550 ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ขอกลับเข้ารับราชการโดยอ้างเหตุว่าคำสั่งลงโทษปลดผู้ฟ้องคดีออกจากราชการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ได้แจ้งผู้ฟ้องคดีว่าไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการรับสมัคร การบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ. 2548 ผู้ฟ้องคดีจึงมีหนังสือ อุตธรณ์ต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 แต่ไม่ได้รับแจ้งผลผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสี่พิจารณาอุตธรณ์การขอกลับเข้ารับราชการ เห็นว่ากรณีนี้ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นหนังสือขอกลับเข้ารับราชการตามระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการรับสมัคร การบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ. 2548 ซึ่งมีใช้

เป็นขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองพิจารณาคดีอุทธรณ์การปฏิเสธคำขอกลับเข้ารับราชการของผู้ฟ้องคดีจึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง มิใช่การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารตามมาตรา 9 วรรคสอง(1) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

สรุปประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร

(1) คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารทุกคำสั่งไม่ว่าจะเป็นการ กัก ชัง หรือ จำขัง ล้วนแต่เป็นการดำเนินการทางวินัยทหารที่ไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

(2) การปลดออกจากราชการทหารหรือการถอดยศทหารเนื่องจากกระทำความผิดวินัยทหารไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ทั้งสิ้น

(3) การพิจารณาถึงข้อจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองที่เกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารต้องพิจารณาถึงขั้นตอนการดำเนินการว่าเกี่ยวข้องกับดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารหากไม่เกี่ยวข้องย่อมสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

(4) หากเป็นคดีที่ศาลปกครองรับไม่ไว้พิจารณาเนื่องจากเป็นการดำเนินการทางวินัยทหาร คู่ความสามารถนำคดีไปฟ้องใหม่ยังศาลยุติธรรมเท่านั้น จะนำไปฟ้องต่อศาลทหารไม่ได้ เว้นแต่ฟ้องให้รับผิดทางอาญาและผู้ถูกฟ้องคดีเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

การที่ศาลปกครองไม่รับคดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารรวมถึงการดำเนินการทางปกครองที่เป็นผลมาจากการดำเนินการทางวินัยทหารไว้พิจารณาพิพากษา อันเนื่องมาจากคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและพิจารณาคดีปกครองเห็นว่าอำนาจบังคับบัญชาของทหารมีความแตกต่างจากข้าราชการอื่นเนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธที่รุนแรงอยู่ในมือ ซึ่งไม่พบในข้าราชการประเภทอื่น หากทหารถืออาวุธนั้นในทางมิชอบสภาพกองทัพก็ไม่ต่างจากโจรที่ยากจะควบคุม ประกอบกับทหารมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ทหารจึงจำต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะ ในยามสงครามสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก⁴⁵

⁴⁵ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง วุฒิสภา เมื่อ 18 มี.ค.42 อ่างโน นิติน ออรุงโรจน์ “ปัญหาไม่ให้ศาลปกครองตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, วารสารกฎหมายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 15, 12 (ธ.ค.2546): หน้า 98-104

ตามความคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยเนื่องจากแม้ทหารจะเป็นผู้ที่ถืออาวุธรุนแรงอยู่ในมือแต่การที่ทหารจะมีอาวุธหรือจะใช้อาวุธต้องมีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ หรือในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล มิใช่ว่าทหารจะมีการใช้อาวุธได้ตลอดเวลา ซึ่งหากเป็นสถานการณ์ปกติการปฏิบัติหน้าที่ของทหารย่อมเป็นการปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงข้าราชการพลเรือนหรือตำรวจ

นอกจากนั้นการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้จำกัดสิทธิการดำเนินการทางวินัยทหารทุกกรณี ทำให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเ็นตามตลอดมาว่า หากเป็นการดำเนินการทางปกครองเช่นการปลดหรือถอดยศทหารอันเนื่องจากกระทำความผิดวินัยทหาร ย่อมเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารทั้งสิ้นต้องห้ามมิให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง อันเป็นการจำกัดสิทธิต่อทหารในการที่จะให้ศาลปกครองตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาทหาร แม้จะเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมคดีแต่รูปแบบการพิจารณาคดีย่อมแตกต่างกันอยู่มาก และไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร กล่าวคือ

(1) ศาลปกครองเป็นองค์กรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำทางปกครองซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในทางมหาชน⁴⁶ แต่ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีทั่วไปมิได้มีความเฉพาะด้านในทางกฎหมายมหาชน

(2) ศาลปกครองมีรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นระบบการไต่สวน ที่ศาลจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดีทุกอย่าง ข้อเท็จจริงต่างๆศาลจะควบคุมดูแลหากเห็นว่าจะยังไม่สมบูรณ์ศาลก็สามารถเรียกเข้ามาในสำนวนหรือการพิจารณาคดีได้⁴⁷

ต่างจากศาลยุติธรรม ที่การพิจารณาคดีเป็นระบบกล่าวหา อยู่บนหลักพื้นฐานทางกฎหมายที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ” แพ้ชนะคดีอยู่ที่พยานหลักฐานและการนำสืบผ่านทนายความแต่ละฝ่าย ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการจ้างทนาย ซึ่งในคดีที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งปลดออกจากราชการทหาร ส่งผลให้ไม่ได้รับเงินเดือน เมื่อไม่มีเงินเดือนจึงเป็นการยาก ที่จะจ้างทนายความต่อสู้คดี ถึงแม้ปัจจุบันจะมีองค์กรที่ช่วยเหลือเรื่องเงินจ้างทนายแต่การดำเนินการดังกล่าวย่อมเกิด

⁴⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ศาลปกครอง กฎหมายปกครอง และตัวอย่างสัญญาชวน, ในการจัดตั้งศาลปกครอง, 18-25, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า 19

⁴⁷ กมลชัย รัตนสกวาศ์, การให้ข้อคิดเห็นการจัดตั้งศาลปกครอง, ในการจัดตั้งศาลปกครอง, 136-140, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า 138

ความล่าช้าอาจทำให้เสียยานหลักฐานบางอย่างไป นอกจากนั้นการดำเนินการทางวินัยทหาร พยาน ผู้ที่จะเบิกความเป็นพยานมักจะมีน้อยเนื่องจากเกรงอำนาจผู้บังคับบัญชา

(3) การพิจารณาคดีของศาลปกครองจะเป็นการพิจารณาคดีที่มุ่งถึงตัวคำสั่งเป็นหลัก เน้นถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาในการออกคำสั่งทางวินัยและมีคำสั่งยกเลิกเพิกถอนคำสั่งนั้น ต่างจากศาลยุติธรรมในคดีแพ่งที่มุ่งให้จำเลยหรือผู้ถูกโต้แย้งสิทธิคดีใช้คำสั่งใหม่ ทดแทนงดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินในลักษณะคดีแพ่ง⁴⁸ มิได้พิจารณาถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชา

(4) ในพิจารณาคดีปกครองก่อนฟ้องคดี ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ก่อนจึงจะมีอำนาจฟ้อง ในหมายถึงต้องมีการร้องทุกข์ตามที่กำหนดไว้ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 อันเป็นการขั้นตอนที่ใช้ตรวจสอบดุลพินิจการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชา ได้ก่อนที่จะมาฟ้องคดีต่อศาลทำให้ในที่มีการพิพาทกันเล็กน้อย หรือมีความเข้าใจผิดระหว่างผู้บังคับบัญชา กับผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแก้ไขได้โดยไม่ต้องมีคดีขึ้นสู่ศาลแต่ในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม มิได้มีกฎหมายกำหนดถึงการดำเนินการตามกฎหมายจึงจะมีอำนาจฟ้องนั้นหมายความว่า จะไม่มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการออกคำสั่งทางปกครองของผู้บังคับบัญชาในระดับสูงขึ้น

ศาลทหารแม้เป็นศาลยุติธรรมประเภทหนึ่งแต่ก็ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหารเนื่องจาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 155 กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น

จากข้อแตกต่างทั้งหมดผู้วิจัยเห็นว่าการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร ทำให้ตกอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะพิจารณาพิพากษา อาจเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายมหาชนที่มุ่งเน้นความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำทางปกครอง และทำให้ทหารผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยอาจไม่ได้รับความยุติธรรมและได้รับความคุ้มครองสิทธิเท่าเทียมกับข้าราชการอื่น

⁴⁸ กมลชัย รัตนสกวาศ์, อ้างแล้ว, หน้า 136

บทที่ 4

การดำเนินการทางวินัยทหารของต่างประเทศ

1. การดำเนินการทางวินัยทหารของประเทศฝรั่งเศส

1.1 การปกครองและการบังคับบัญชาทางทหาร

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่ตั้งอยู่บนทวีปยุโรป มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี ที่นำเอาการปกครองแบบประธานาธิบดี และ ระบอบรัฐสภามาผสมเข้าด้วยกัน และฝรั่งเศสเป็นประเทศต้นแบบของการปกครองในรูปแบบนี้

การบริหารประเทศเป็นหน้าที่ของประธานาธิบดี (Head of state) ที่มีฐานะเป็นผู้นำของฝ่ายบริหาร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีอำนาจหน้าที่สำคัญ⁴⁹ เช่น แต่งตั้งข้าราชการระดับสูง ประกาศใช้รัฐบัญญัติ มีอำนาจในการลงนามในรัฐกำหนดหรือกฎีกาที่ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรี ในกรณีที่มีการวิกฤติของประเทศมีสิทธิใช้อำนาจพิเศษในการปฏิบัติการ มีสิทธิให้อภัยโทษ ขอให้รัฐสภาพิจารณาทบทวนร่างรัฐบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา ตลอดจนมีอำนาจในการเป็นผู้ประกันความเป็นอิสระของตุลาการ นอกจากนี้แล้วยังมีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารประเทศควบคู่ไปกับประธานาธิบดี แต่สิทธิเด็ดขาดในการบริหารประเทศยังอยู่กับประธานาธิบดี

นายกรัฐมนตรีมีหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินการของรัฐบาลรับผิดชอบในการป้องกันชาติ⁵⁰ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งรัฐมนตรีเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการตามกรอบของรัฐบาล แต่ถึงอย่างไรก็ตามอำนาจการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีมิใช่เป็นเพียงเอกสิทธิ์เด็ดขาดของนายกรัฐมนตรีเนื่องจากต้องได้รับความยินยอมจากประธานาธิบดีด้วย

อนึ่งการดำเนินการของรัฐบาล ยังคงต้องได้รับความเห็นชอบจากประธานาธิบดี หากเปรียบเพื่อให้เข้าใจง่ายแล้ว ประธานาธิบดีเป็นเสาหลักของประเทศ นายกรัฐมนตรีเป็นเพียงแม่บ้านที่ต้องกระทำตามประธานาธิบดี

⁴⁹ พิชามณูช แก้วพิงทรัพย์, *เขตอำนาจศาลปกครอง ศึกษากรณีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546, หน้า 157

⁵⁰ วีรัช วิรัชนิภาวรรณ, *ศาลปกครองไทย*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542, หน้า 184

สำหรับการบังคับบัญชาทางทหารนั้น ประธานาธิบดีนอกจากทำหน้าที่เป็นผู้นำในการบริหารประเทศแล้วยังมีฐานะเป็นผู้นำกองทัพอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนั้นประธานาธิบดียังมีหน้าที่ทางทหารที่สำคัญต่างๆ ดังนี้⁵¹

(1) มีอำนาจในการบริหารจัดการกองทัพ

(2) มีอำนาจในการออกข้อกำหนด และรัฐกฤษฎีกา อันเป็นการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของทหาร หากเปรียบเทียบกับประเทศไทย คือ แบบธรรมเนียมของทหารที่ทหารต้องประพฤติและปฏิบัติตาม

(3) กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของทหารเป็นเอกเทศไม่ขึ้นตรงกับศาลพลเรือนเช่นศาลทหารในประเทศไทย

(4) มอบอำนาจให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจในการพิจารณาลงโทษทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิด

(5) แต่งตั้งและถอดยศทหารในระดับนายพล

แม้ประธานาธิบดีจะเป็นผู้นำกองทัพ แต่กองทัพของฝรั่งเศสก็มีใช้หน่วยงานขึ้นตรงกับประธานาธิบดีแต่เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมของประเทศฝรั่งเศส

นอกจากนั้นแล้วในระบบกฎหมายฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็นข้าราชการทหารหรือพลเรือน จะได้รับการปกป้องและคุ้มครองตามหลักกฎหมายปกครองอย่างเท่าเทียมกัน ทหารซึ่งถือเป็นข้าราชการของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของประธานาธิบดีอันเป็นผู้นำของฝ่ายบริหาร จึงได้รับสิทธิและได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป⁵²

1.2 นิติกรรมทางปกครองและการลงโทษทางวินัยของประเทศฝรั่งเศส

ศาลปกครองฝรั่งเศส ได้วางหลักในเรื่องของคำสั่งลงโทษทางวินัย มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียว หรือคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับโดยทันที (Decision ex cutoire)

นิติกรรมทางปกครองไม่บทกฎหมายให้ความหมายไว้ต้องอาศัยการตีความจากศาลปกครองสูงสุดและความเห็นของนักวิชาการ⁵³ ไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยคำว่า นิติกรรมทางปกครองเป็นคำแปลมาจากคำว่า Acte administratif⁵⁴ ซึ่งหมายถึง การแสดงออกซึ่งเจตนาของบุคคล

⁵¹ พิชามณฺญ์ แก้วพิงทรัพย์, อ้างแล้ว หน้า 157

⁵² พิชามณฺญ์ แก้วพิงทรัพย์, อ้างแล้ว หน้า 158

⁵³ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 25

⁵⁴ ชาญชัย แสงวงศ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนิติกรรมทางปกครอง, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,

ทางปกครองที่มีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย โดยสามารถแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังนี้⁵⁵

1) นิติกรรมทางปกครองต้องกระทำโดยฝ่ายปกครองเท่านั้น องค์กรฝ่ายปกครองในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะคล้ายกับประเทศไทย คือราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นคำสั่งที่ออกโดยหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายปกครองก็มีฐานะเป็นนิติกรรมทางปกครองได้

2) นิติกรรมทางปกครองต้องเป็นนิติกรรม หมายถึง การกระทำของฝ่ายปกครองต้องก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย โอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งสิทธิของเอกชน

นิติกรรมทางปกครองในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเหมือนกับประเทศไทยที่ฝ่ายปกครองอยู่ในฐานะที่มีเอกสิทธิ์เหนือกว่าประชาชนอีกทั้งการใช้อำนาจในการทำนิติกรรมต้องเป็นการดำเนินการโดยองค์กรฝ่ายปกครองหรือเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจจากฝ่ายปกครอง

โดยที่นิติกรรมทางปกครองในประเทศฝรั่งเศสสามารถแยกออกเป็นสองกรณี⁵⁶ โดยใช้เกณฑ์จำนวนผู้แสดงเจตนาเป็นเกณฑ์

1) นิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียว (acte administratif unilatéral) นิติกรรมทางปกครองที่มีผู้แสดงเจตนาเพียงคนเดียวหรือหลายคน

2) นิติกรรมทางปกครองหลายฝ่าย (acte administratif bi ou plurilatéral) คือ นิติกรรมทางปกครองที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นการลงโทษทางวินัยทหารของประเทศฝรั่งเศสเป็นนิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียวประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ที่จะมีอำนาจในการลงโทษต้องเป็นผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบอำนาจจากจอมทัพ ซึ่งก็คือ ประธานาธิบดีฝรั่งเศส โดยโทษที่สามารถลงได้คือ⁵⁷(1) กักขัง (2) ชังเดี่ยว (3) ลดชั้นเงินเดือน (4) สั่งเปลี่ยนหน้าที่

นอกจากนั้นการลงโทษทางวินัยของประเทศฝรั่งเศส ไม่ว่าจะเป็นทหารหรือพลเรือน ผู้บังคับบัญชาที่จะลงโทษทางวินัยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ต้องปฏิบัติตาม “ระเบียบวิธีพิจารณาความ” ซึ่งเป็นระเบียบวิธีที่ใช้สำหรับการลงโทษข้าราชการ โดยให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้⁵⁸

⁵⁵ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า.26

⁵⁶ ชาญชัย แสงศักดิ์ , อ้างแล้ว หน้า 32

⁵⁷ พิชามณูช แก้วพิงทรัพย์ , อ้างแล้ว หน้า 159

⁵⁸ ขวัญชัย สันตสว่าง, กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

1) ผู้บังคับบัญชาต้องมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ คือ จะต้องมีการปฏิบัติตามระเบียบวิธีพิจารณาความนี้ คือการปฏิบัติตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การแจ้งข้อกล่าวหา และการให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาแก้ข้อกล่าวหา

2) หน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตนจะได้กระทำความจริง ผู้บังคับบัญชามีสิทธิตัดสินใจว่าจะลงโทษหรือไม่ลงโทษ

3) หน้าที่ต้องห้ามตามกฎหมายมิให้ปฏิบัติ หมายความว่า เมื่อมีกฎหมายบัญญัติห้ามลงโทษทางวินัยแม้ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนจะผิดจริงแต่เมื่อมีกฎหมายห้ามลงโทษก็ต้องปฏิบัติตามนั้น

หน้าที่ที่กล่าวมาเป็นหลักการพื้นฐานของการใช้ดุลพินิจการลงโทษทางวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อมิได้มีการปฏิบัติตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการที่จะสั่งลงโทษทางวินัย ผู้ใต้บังคับบัญชามีสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาในชั้นเหนือขึ้นไปให้พิจารณาทบทวนหรือแก้ไขคำสั่งได้⁵⁹ การอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาในชั้นเหนือขึ้นไปเป็นการเยียวยาในฝ่ายปกครอง อันเป็นการที่จะให้ผู้บังคับบัญชาในชั้นเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวน การออกคำสั่งการอุทธรณ์ประเภทนี้ไม่มีรูปแบบกำหนดไว้แต่อย่างใด อาจร้องเรียนเป็นหนังสือหรือกระทำด้วยวาจา ก็ได้ แต่การอุทธรณ์ด้วยวาจาต้องมีหลักฐานที่ปรากฏในใบตอบรับของเจ้าหน้าที่ที่แสดงให้เห็นเรื่องที่ยื่นร้องเรียนวันและเวลา⁶⁰

อนึ่งการอุทธรณ์คำสั่งไม่มีอายุความกำหนดไว้ว่าจะต้องกระทำภายในระยะเวลาเท่าใด แต่การนำข้อพิพาทไปฟ้องคดียังศาลปกครองต้องกระทำภายในภายใน 2 เดือน นับแต่ที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ดังนั้น ถ้ามีการยื่นอุทธรณ์คำสั่งอายุความจะเริ่มนับใหม่เมื่อผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไปมีคำสั่งใหม่ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไปไม่รับคดีไว้พิจารณาอายุความ 2 ปี จะไม่สะดุดหยุดลง⁶¹

1.3 ศาลปกครองฝรั่งเศสและการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร

ในกระบวนการยุติธรรมทางศาลประเทศฝรั่งเศส มีการใช้ระบบศาลคู่ คือ ศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ซึ่งทั้งสองศาลมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีระหว่างเอกชนบนพื้นฐานของเอกชนที่มีความเท่าเทียมกัน เช่น คดีแพ่ง คดีอาญา เป็นต้น แต่ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง โดยมีศาลวินิจฉัยชี้ขาดความขัดแย้งระหว่างอำนาจศาลเป็นตัวกลางคอยชี้ขาดตัดสินคดีหากมีปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลเกิดขึ้น

⁵⁹ พิชามณฺญ์ แก้วพิงทรัพย์, อ้างแล้ว หน้า 159

⁶⁰ ขวัญชัย สันตสว่าง, อ้างแล้ว หน้า 25

⁶¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, อ้างแล้ว หน้า 370

ศาลปกครองฝรั่งเศสมีการแบ่งย่อยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ศาลปกครองเฉพาะด้าน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ เฉพาะด้าน คดีใดที่จะอยู่ในอำนาจศาลปกครองเฉพาะด้านต้องมีกฎหมายกำหนดเอาไว้ โดยศาลปกครองเฉพาะด้านเทียบเท่าศาลปกครองชั้นต้น หากมีคำวินิจฉัยของศาลปกครองเฉพาะด้านแล้วไม่พอใจสามารถฎีกาต่อศาลปกครองสูงสุดได้โดยตรง ซึ่งหากเปรียบเทียบแล้วศาลปกครองเฉพาะด้านมีลักษณะคล้ายศาลชำนาญพิเศษในประเทศไทย

2) ศาลปกครองทั่วไป มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ช่วงชั้น คือ⁶²

- (1) ศาลปกครองชั้นต้น (Tribunaux Administratifs)
- (2) ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ (Cours Administratives d' Appel)
- (3) ศาลปกครองสูงสุด หรือ สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ (Conseil d' Etat)

ศาลปกครองทั่วไปฝรั่งเศสมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการปกครองทุกประเภทได้อย่างกว้างขวางเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ศาลปกครองทั่วไปบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีพ.ศ.2542 ของประเทศไทย อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองของประเทศฝรั่งเศสมีบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะด้าน รัฐบัญญัติ กฎฎีกา หรือการตีความจากสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วหากเป็นคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายปกครองอย่างชัด เช่น

(1) คดีที่ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมทางปกครองเฉพาะรายหรือกลุ่มโดยมีพื้นฐานมาจาก

- ก. การไม่มีอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง
- ข. การไม่ดำเนินการตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจหน้าที่ไว้
- ค. การใช้อำนาจในทางมิชอบ
- ง. การฝ่าฝืนกฎหมาย

(2) คดีที่ฟ้องขอให้ฝ่ายปกครองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำทางปกครองที่ถูกฟ้องใหม่

ในคดีปกครองทุกประเภทหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับเอกชนเกิดขึ้นก็ไม่สามารถนำคดีไปฟ้องยังศาลปกครองได้โดยทันทีเนื่องจากตามกฎหมายปกครองฝรั่งเศสก่อนจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองจะต้องมีการร้องขอให้ฝ่ายปกครองดำเนินการทบทวนการออกคำสั่งของตนแต่ฝ่ายปกครองมีคำวินิจฉัยที่ไม่ตรงตามประสงค์ของผู้ฟ้องทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือฝ่าย

⁶² วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, อ้างแล้ว หน้า 232

ปกครองนึ่งเฉย⁶³ จึงจะนำคดีมาฟ้องศาลปกครองได้ โดยจะต้องนำมาฟ้องภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

ส่วนการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารนั้นประเทศฝรั่งเศสมองว่าข้าราชการคือตัวแทนของรัฐ หากได้รับผลกระทบจากการกระทำทางปกครองสามารถร้องขอให้มีการทบทวนการกระทำดังกล่าวต่อศาลปกครองทั่วไปได้ และไม่ว่าจะเป็นข้าราชการทหารหรือพลเรือน ก็จะได้รับ การปกป้องคุ้มครองตามหลักกฎหมายปกครองอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแต่เดิมมีคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐ ในคดี Guillet มองว่าการลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเป็นเพียงมาตรการภายในของฝ่ายปกครอง⁶⁴

แต่ก็ได้มีคำวินิจฉัยในคดี Ttardouin⁶⁵ ที่เป็นการวินิจฉัยกลับหลักดังกล่าว โดยมีข้อเท็จจริงว่า ทหารเรือคนหนึ่งไม่ยอมรับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดจากผู้บังคับบัญชา อันเป็นการ ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาจึงมีคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเรือคนดังกล่าว ทหารเรือจึงมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองซึ่งศาลปกครองก็มีคำสั่งรับไว้พิจารณา อันเป็นการยอมรับของศาลปกครองฝรั่งเศสแล้วว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยเป็นนิติกรรมทางปกครองประเภทหนึ่งที่มีผลกระทบต่อตัวกำลังพล มิใช่เป็นเพียงมาตรการภายในของฝ่ายปกครอง

1.4 ข้อเปรียบเทียบการดำเนินการทางวินัยทหารฝรั่งเศส กับ ประเทศไทย

1.4.1 ผู้นำกองทัพ

ประเทศฝรั่งเศส ประธานาธิบดีอยู่ในสถานะผู้นำกองทัพ มีอำนาจเด็ดขาดในกองทัพ ทั้งยังมีอำนาจที่จะกำหนดแบบธรรมเนียมทหารที่ให้ทหารต้องปฏิบัติ การที่อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ประธานาธิบดีการปฏิบัติโดยกำลังของทหารมีโอกาสน้อยแทบที่จะเกิดขึ้นได้ประเทศไทย ผู้นำกองทัพ คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมที่มีอำนาจในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกองทัพ มีอำนาจที่กำหนดแบบธรรมเนียมทหารให้ทหารต้องปฏิบัติตามเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส แต่การคุมกำลังทหารนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้แบ่งมอบอำนาจให้กับ ผู้นำเหล่าทัพแต่ละเหล่าทัพควบคุมและบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

1.4.2 การกระทำที่เป็นการผิดวินัยทหาร

ประเทศฝรั่งเศส และ ประเทศไทย มีการกำหนดแบบธรรมเนียมของทหารให้ทหารต้องประพฤติและปฏิบัติตามหากมิได้มีการปฏิบัติตามต้องถูกลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

⁶³ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, อ้างแล้ว หน้า 232

⁶⁴ พิชามณฺษ์ แก้วพึ่งทรัพย์, อ้างแล้ว หน้า 160

⁶⁵ นิติน ออรุงโรจน์, อ้างแล้ว หน้า 98-104

1.4.3 ทัศนคติทางวินัยทหาร

ประเทศฝรั่งเศส (1) กักขัง (2) ชังเดี่ยว (3) ลดชั้นเงินเดือน (4) สั่งเปลี่ยน
หน้าที่ประเทศไทย (1) ภาคทัณฑ์ (2) ทัณฑกรรม (3) กัก (4) ชัง (5) จำขัง

1.4.4 ลักษณะทางกฎหมายของคำสั่งลงทัศนคติทางวินัยทหาร

ประเทศฝรั่งเศส และ ประเทศไทย สถานะทางกฎหมายของ คำสั่งลงทัศนคติ
ทางวินัยทหาร มีลักษณะเป็นการกระทำของฝ่ายปกครองที่มีผลกระทบต่อเอกชนผู้รับคำสั่ง แต่มีชื่อเรียก
ที่แตกต่างกัน ประเทศฝรั่งเศส เรียกว่า นิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียว แต่ประเทศไทย เรียกว่าคำสั่ง
ทางปกครอง

1.4.5 การร้องทุกข์

ประเทศฝรั่งเศส และ ประเทศไทย มีกระบวนการที่ให้ผู้บังคับบัญชาในฐานะ
ฝ่ายปกครองพิจารณาทบทวนการออกคำสั่งของตนเป็นรอบที่สอง เพื่อตรวจสอบดุลพินิจ การสั่งลงทัศนคติ
ทางวินัยทหาร ทั้งเป็นเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติหากจะมีการนำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครอง ใกล้เคียงกัน
แต่ในประเทศฝรั่งเศส เรียกว่าการ อุทธรณ์ แต่ในประเทศไทย เรียกว่า การร้องทุกข์

1.4.6 การฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกี่ยวกับการดำเนินการวินัยทหาร

ประเทศฝรั่งเศส การดำเนินการทางวินัยทหาร สามารถฟ้องคดีต่อศาล
ปกครองได้ โดยมองว่าข้าราชการไม่ว่าข้าราชการทหารหรือพลเรือน คือตัวแทนของรัฐ หากได้รับ
ผลกระทบจากการกระทำทางปกครองสามารถร้องขอให้มีการทบทวนการกระทำดังกล่าวต่อศาล
ปกครองได้อย่างเท่าเทียมกัน ประเทศไทย คดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร เป็นคดีที่ไม่อยู่
ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง โดยให้เหตุผลว่าอำนาจบังคับบัญชาของทหารมีความ
แตกต่างจากข้าราชการอื่นเนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธที่รุนแรงอยู่ในมือ ซึ่งไม่พบในข้าราชการ
ประเภทอื่น

จากข้อเปรียบเทียบและความรู้ที่ได้บรรยายมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินการ
ทางวินัยทหารของประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะใกล้เคียงกัน จะแตกต่างกันก็เป็นเรื่องจิปาละ
เล็กน้อยไม่ส่งผลถึงเป็นการจำกัดสิทธิของทหาร แต่มีเพียงเรื่องเดียวที่เป็นการแตกต่างกันมาก
นั่นการนำคดีเกี่ยวกับคำสั่งลงทัศนคติทางวินัยมาฟ้องต่อศาลปกครอง โดยที่ระบบศาลปกครองมีความเห็นว่า
ข้าราชการทหารหรือพลเรือน คือตัวแทนของรัฐ หากได้รับผลกระทบจากการกระทำทางปกครอง
สามารถร้องขอให้มีการทบทวนการกระทำดังกล่าวต่อศาลปกครองได้อย่างเท่าเทียมกัน แต่ในประเทศไทย
กลับมีการจำกัดสิทธิมิให้คดีเกี่ยวกับการลงทัศนคติทางวินัยทหารเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองแต่
ให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง อันเป็นการมิยอมรับให้ศาลปกครองที่มีความเชี่ยวชาญ
เฉพาะด้านมาตรวจสอบการกระทำของผู้บังคับบัญชาทั้งที่มีลักษณะทางกฎหมายของคำสั่งลงทัศนคติ
ทางวินัยเป็นการกระทำทางปกครอง

2. การดำเนินการทางวินัยทหารของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.1 การปกครองและการบังคับบัญชาทางทหาร

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตั้งอยู่บนทวีปยุโรป มีรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กฎหมายมูลฐาน (The Basic Law Federal For The Republic of Germany)⁶⁶ เป็นกฎหมายหลักของประเทศ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและมีการแบ่งโครงสร้างการปกครองออกเป็น 2 ระดับ

1) การปกครองของสหพันธรัฐ หรือ อีกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รัฐบาลกลาง (Federal State Government)⁶⁷ เป็นศูนย์กลางการปกครองของประเทศเยอรมนี ทำหน้าที่หลักเกี่ยวกับกิจการต่างประเทศ กองกำลังทหาร การปกป้องดินแดน เป็นต้น ประกอบไปด้วย

(1) ประธานาธิบดีทำหน้าที่ประมุขของประเทศ มาจากการรับเลือกของสมาชิกรัฐสภาและตัวแทนของสภามลรัฐต่างซึ่งรวมเรียกว่าที่ประชุมสหพันธ์ ประธานาธิบดีมีหน้าที่หลัก อาทิ เช่น เป็นตัวแทนสหพันธ์ในการดำเนินการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่งตั้งข้าราชการระดับสูงของประเทศ

(2) สภา ประกอบไปด้วย สภาผู้แทนราษฎร และ สภาตัวแทนมลรัฐ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกโดยตรงจากประชาชน แต่สภาตัวแทนมลรัฐมาจากการคัดเลือกของรัฐบาลมลรัฐต่างๆ ของประเทศ

(3) ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศแต่ไม่มีหน้าที่ในทางปฏิบัติ การปฏิบัติจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้รับมอบนโยบายนั้น ฝ่ายบริหารนั้นประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีแต่ละกระทรวง

2) การปกครองระดับมลรัฐ ซึ่งได้รับการกระจายอำนาจมาจากสหพันธรัฐ มาทำหน้าที่บริหารจัดการในเขตปกครองของตน มีอำนาจเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็น ในทางบริหาร นิติบัญญัติ หรือตุลาการ และแต่ละมลรัฐยังมีรัฐธรรมนูญและศาลเป็นของตนเอง มีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการศึกษา การตำรวจ วัฒนธรรมต่างๆ⁶⁸

⁶⁶ สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, สหพันธ์รัฐเยอรมนี, ค้นคืนวันที่ 6 กรกฎาคม 2560, จาก www.local.moi.go.th/docement 8

⁶⁷ สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, อ้างแล้ว

⁶⁸ พิชามณูช แก้วพิงทรัพย์, อ้างแล้ว หน้า 162

สำหรับในเรื่องของกองทัพเยอรมนีนั้น กองทัพเยอรมนี มีชื่อเรียกว่า บุนเดสแวร์ (Bundeswehr) อำนาจในการควบคุมกองทัพเป็นของรัฐบาลกลางนายกรัฐมนตรีสหพันธ์รัฐ แต่การแต่งตั้งนายทหารระดับสูงเป็นของประธานาธิบดี สำหรับการลงโทษทางวินัยของประเทศเยอรมนี มีกฎหมายที่ใช้บังคับกับทหารโดยตรงทั้งเรื่องสิทธิและเสรีภาพรวมทั้งหน้าที่ของทหาร ซึ่งเรียกว่า Soldatenfeszetz (SG)⁶⁹ ทหารผู้กระทำความผิดกฎหมายย่อมต้องถูกลงโทษทางวินัยโดยผู้บังคับบัญชา

2.2 นิติกรรมทางปกครองและการลงโทษทางวินัยของประเทศเยอรมนี

คำสั่งทางปกครองของประเทศเยอรมนี (Verwaltungsakt) เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองราษฎรและในฐานะที่รัฐเป็นผู้รักษาประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์มหาชน จึงทำให้รัฐสามารถลุล้ำเข้าไปในแดนเสรีภาพของเอกชนหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ คำสั่งทางปกครองจึงมีสถานะเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเป็นหลักประกันสิทธิของราษฎร⁷⁰

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ค.ศ.๑๙๗๖ มาตรา ๓๕ ได้ให้ความหมายของคำว่าคำสั่งทางปกครองไว้ว่า คำสั่ง คำวินิจฉัย หรือมาตรการภายในฝ่ายปกครองใดๆ ที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องเฉพาะรายในขอบเขตกฎหมายมหาชน ซึ่งมีผลโดยตรงไปสู่ภายนอก⁷¹

จากความหมายดังกล่าว สามารถแยกการพิจารณาเป็นองค์ประกอบได้ ดังนี้

1) มีลักษณะ เป็นคำสั่ง คำวินิจฉัย หรือมาตรการ คือ การกระทำทุกการกระทำไม่ว่า จะแสดงออกโดยลักษณะใดก็ตาม อันมีลักษณะเป็นการกระทำฝ่ายเดียวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต่อประชาชน โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน เช่นการให้สัญญาณมือของตำรวจจราจรอันเป็นการควบคุมการจราจรบนท้องถนน เป็นต้น

2) เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คำว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ค.ศ.1976 มาตรา 1 (4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “องค์กรที่ทำหน้าที่กระทำการทางปกครอง”⁷² ซึ่งการกระทำทางปกครองนั้นต้องเป็นการใช้อำนาจทางปกครองด้วย ดังนั้น คำว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตามกฎหมายเยอรมนี จึงหมายถึงรวม ทุกองค์กรที่มีการใช้อำนาจทางปกครอง

⁶⁹ สมเจต คงรอด, สิทธิและเสรีภาพของทหาร, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550, หน้า 128

⁷⁰ ชาญชัย แสงศักดิ์, อ้างแล้ว หน้า 37

⁷¹ มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 29

⁷² มานิต จุมปา, อ้างแล้ว หน้า 30

3) มีลักษณะเป็นการกฎเกณฑ์

หมายความว่า เป็นการแสดงเจตนาของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มุ่งต่อผลในทางกฎหมาย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนกลายเป็นนิติกรรมทางปกครองที่มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์เฉพาะรายเจาะจงบุคคลและมีลักษณะเป็นรูปธรรม⁷³

4) เป็นการใช้อำนาจทางปกครอง

หมายความว่า การกระทำของฝ่ายปกครองที่มีกฎหมายกำหนดเกณฑ์และให้อำนาจกระทำได้สำหรับหน้าที่นั้นโดยพิจารณามุ่งเน้นไปที่ลักษณะของการกระทำเป็นหลัก

5) มีลักษณะเป็นผลในทางกฎหมายโดยตรงไปสู่ภายนอก

โดยปกติฝ่ายปกครอง กับประชาชนอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน แต่การกระทำของฝ่ายปกครองที่กระทำในขอบอำนาจที่กฎหมายให้อำนาจไว้ สามารถก้าวล่วง ผ่านความสัมพันธ์นั้น ทำให้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนถูกระทบ อันเป็นการทำให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจเหนือเอกชน

6) มีลักษณะเป็นกรณีเฉพาะเรื่อง ลักษณะของคำสั่งเป็นการกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือ เฉพาะเรื่อง

ในประเทศเยอรมนีข้าราชการไม่ว่าจะเป็นข้าราชการพลเรือน ทหาร หรือตำรวจล้วนมีความสัมพันธ์กับรัฐ ใน 2 ฐาน⁷⁴ กล่าวคือ

ฐานแรก ฐานที่เป็นเจ้าหน้าที่ในองค์กรของรัฐ ที่เป็นเครื่องมือของรัฐให้กระทำการต่างๆ ภายในขอบอำนาจของกฎหมาย ความสัมพันธ์นี้ไม่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง เป็นเพียงการปฏิบัติราชการเท่านั้น

ฐานที่สอง ข้าราชการในประเทศเยอรมนีถือว่ามีสัมพันธ์กับรัฐเป็นพิเศษ และเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชนผู้เป็นราชกรณนั้น คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชาที่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ดังนั้น คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารจึงมีฐานะเป็นคำสั่งทางปกครอง เมื่อคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเป็นคำสั่งทางปกครอง การที่ผู้บังคับบัญชาทหารมีคำสั่งดังกล่าว ย่อมเป็นการกระทบต่อผู้ใต้บังคับบัญชาผู้รับคำสั่ง

หากคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายผู้รับคำสั่งย่อมมีสิทธิขอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนในการออกคำสั่งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า การอุทธรณ์ การอุทธรณ์ จะเกิดขึ้นเฉพาะคดีฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองและคดีฟ้องบังคับให้ออกคำสั่งทางปกครองการอุทธรณ์คำสั่ง

⁷³ กมลชัย รัตนสกวาศ์, คำสั่งทางปกครอง, ใน แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายปกครองชั้นสูง, เล่ม 2, หน่วยที่ 6, นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556, หน้า 6-12

⁷⁴ ชาญชัย แสวงศักดิ์, อ้างแล้ว หน้า 31

ต้องกระทำภายใน 1 เดือน⁷⁵ นับแต่ได้รับรู้รับทราบคำสั่ง โดยยื่นต่อตัวผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่ง หากผู้บังคับบัญชาเห็นด้วยกับคำสั่งอุทธรณ์ ผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งสามารถแก้ไขคำสั่งนั้นได้ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่เห็นด้วยกับคำสั่งอุทธรณ์ต้องส่งไปให้ผู้บังคับบัญชา ในระดับที่สูงขึ้นพิจารณาต่อไป

2.3 ศาลปกครองเยอรมนีและการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร

ศาลปกครองเยอรมนีจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในมลรัฐบาเดิน⁷⁶ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการที่คดีจะขึ้นศาลปกครองได้จะต้องเป็นคดีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และต้องผ่านขั้นตอนการยื่นคำร้องขอภายในฝ่ายปกครอง หรือ ผ่านองค์กรวินัยยี่ซัดข้อพิพาททางปกครองขั้นต้นของฝ่ายปกครองมาก่อน จึงจะนำคดีมาฟ้องยังศาลปกครองได้ การจัดตั้งศาลปกครองในมลรัฐบาเดิน เป็นต้นแบบให้มลรัฐอื่นมีการจัดตั้งศาลปกครอง โดยมีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องให้กับมลรัฐของตน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐ ค.ศ.1949 ซึ่งชาวเยอรมนีเรียกว่า “กฎหมายมูลฐาน” รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นเป็นศาลพิเศษมีความอิสระขึ้น อันเป็นจุดเริ่มต้นให้มีการจัดตั้งศาลปกครองสูงสุด และได้มีการตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความปกครอง ค.ศ.1960 อันเป็นกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีในศาลปกครองให้มลรัฐต่างๆ ออกกฎหมายภายในมลรัฐของตน เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความปกครอง ค.ศ.1960

ศาลปกครองเยอรมนีแบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น⁷⁷

- 1) ศาลปกครองขั้นต้น หรือเรียกอีกอย่างว่า ศาลปกครองขั้นต้นแห่งมลรัฐ (Verwaltungsgericht)
- 2) ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศาลปกครองสูงสุดแห่งมลรัฐ (Oberverwaltungsgericht)
- 3) ศาลปกครองสูงสุด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศาลปกครองของสหพันธ์รัฐ (Bundesverwaltungsgericht)

ศาลปกครองขั้นต้นและศาลปกครองชั้นอุทธรณ์จะมีที่ตั้งอยู่ในแต่ละมลรัฐ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองที่เกิดขึ้นในมลรัฐของตน โดยมีศาลปกครองสูงสุดมีสถานะเป็นศาลปกครองสูงสุดของประเทศเยอรมนีในการพิจารณาคดีปกครอง มีที่ตั้งอยู่ ณ กรุงเบอร์ลินเมืองหลวงของประเทศเยอรมนี

⁷⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว หน้า 376

⁷⁶ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, อ้างแล้ว หน้า 292

⁷⁷ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, อ้างแล้ว หน้า 292

อำนาจหน้าที่ของศาลปกครองมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีปกครอง ค.ศ.1960 ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้⁷⁸

- (1) คดีฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครอง
- (2) คดีฟ้องบังคับให้ออกคำสั่งทางปกครอง
- (3) คดีฟ้องขอให้วินิจฉัยสภาพความเป็นนิติสัมพันธ์
- (4) คดีฟ้องบังคับให้กระทำการ รงเว้นกระทำการ
- (5) คดีฟ้องให้วินิจฉัยว่า กฎ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- (6) คดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองท้องถิ่นด้วยกัน ภายใต้กฎหมายมหาชน

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลปกครองเยอรมนีกำหนดเขตอำนาจคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาไว้อย่างกว้างขวาง อันเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนี (กฎหมายมูลฐาน) ที่ให้อำนาจศาลปกครองมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองได้อย่างกว้างขวาง เว้นแต่จะมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลอื่น

ในส่วนเรื่องของสิทธิการฟ้องคดีปกครองของประชาชน นั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมนี (กฎหมายมูลฐาน) ได้บัญญัติไว้ว่า “เมื่อสิทธิมูลฐานของบุคคลถูกละเมิดโดยฝ่ายปกครอง บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีปกครอง ค.ศ.1960 ได้บัญญัติรับรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้ว่า “ให้สิทธิบุคคลที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองไว้อย่างกว้างขวางโดยครอบคลุม บุคคล นิติบุคคล รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเดือนร้อนหรือความเสียหายจากฝ่ายปกครอง”

แต่ก็ชี้ว่าเมื่อมีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิในการฟ้องคดีไว้อย่างกว้างขวางจะทำให้การฟ้องคดีปกครองของประเทศเยอรมนีจะกระทำได้ง่าย เนื่องจาก พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีปกครอง ค.ศ.1960 มาตรา 68 ได้วางหลัก ให้ก่อนฟ้องคดีปกครองจะต้องมีการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองให้ครอบคลุมตรวจสอบถึงความชอบด้วยกฎหมาย และความชอบด้วยเนื้อหาของวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยเรียกขั้นตอนนี้ว่า “vorverfahren”⁷⁹ โดยจะต้องกระทำภายใน ๑ เดือน นับแต่ได้รับทราบคำสั่ง ถ้าหน่วยงานทางปกครองผู้รับการอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัยออกมาแล้วไม่พอใจ จึงจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ภายใน ๑ เดือน นับแต่ได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์

⁷⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว หน้า 377-380

⁷⁹ กมลชัย รัตนสากวงศ์, หลักกฎหมายปกครองเยอรมนี, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537,

สำหรับข้าราชการทหาร ตามที่กล่าวไปแล้วเบื้องต้นว่า ข้าราชการทุกประเภท รวมทั้งข้าราชการทหาร อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาดูแลของรัฐเป็นพิเศษต่างจากเอกชนทั่วไป ข้าราชการกับรัฐจึงมีนิติสัมพันธ์ต่อกันทางการปกครองแบบพิเศษ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหาร ผู้ประพฤติแบบธรรมเนียมทหารของทหาร ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงไปสู่ภายนอก กระทั่งสิทธิข้าราชการในฐานะส่วนตัว จึงอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยนั้น

2.4 เปรียบเทียบข้อแตกต่างของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยประเทศเยอรมนีกับประเทศไทย

2.4.1 ผู้นำกองทัพ

ในเยอรมนี การควบคุมกองทัพเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางโดยมีนายกรัฐมนตรี สหพันธ์รัฐ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหาร เช่นเดียวกับ ประเทศไทยที่กองทัพทุกกองทัพบกเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชาทหาร

2.4.2 วินัยทหารของเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีกฎหมายที่ใช้บังคับกับทหารโดยตรงทั้งเรื่องสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งหน้าที่ของทหาร ซึ่งเรียกว่า Soldatenfeszetz (SG) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่บทบัญญัติทางกฎหมายอันเกี่ยวกับวินัยทหารโดยตรงคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.๒๔๙๗

2.4.3 ลักษณะทางกฎหมายของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

ประเทศเยอรมนี คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการในฐานะเอกชนที่มีนิติสัมพันธ์พิเศษกับรัฐ ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง เช่นเดียวกับประเทศไทย ที่คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารมีลักษณะเป็นการกระทบถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใต้บังคับบัญชา อันมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองเช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี

2.4.5 การขอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนการออกคำสั่ง (การอุทธรณ์)

ประเทศเยอรมนีมีกระบวนการอุทธรณ์คำสั่ง ที่เรียกว่า “vorverfahren” โดยอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ต่อผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่ง หากผู้บังคับบัญชาเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งสามารถแก้ไขคำสั่งนั้นได้ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ต้องส่งไปให้ผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นพิจารณาต่อไป นอกจากนี้ กระบวนการอุทธรณ์ ยังเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งหากไม่มีกระบวนการยื่นขออุทธรณ์คำสั่ง จะไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

ประเทศไทยมีกระบวนการอุทธรณ์คำสั่ง เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี โดยมีการวางหลักไว้ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2497 ซึ่งเรียกว่า การร้องทุกข์ โดยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่รับทัณฑ์ทางวินัยร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ออกคำสั่ง เพื่อจะให้ทบทวน

การออกคำสั่งเป็น รอบที่สอง โดยปกติกระบวนการร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขที่จะต้องทำหากประสงค์จะนำคดีมาฟ้องต่อ ศาลปกครอง เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี

แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมิให้ การดำเนินการทางวินัยทหาร อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง อันทำให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม เมื่อเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม การร้องทุกข์ จึงมิใช่เงื่อนไขก่อนฟ้องคดีปกครอง ดังนั้น ในประเทศไทยขั้นตอนการขอให้ทบทวนการออกคำสั่งจึงมิใช่ขั้นตอนสำคัญเฉกเช่นเยอรมนี

2.4.6 การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ประเทศเยอรมนีเห็นว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้ประพฤติแบบธรรมนิยมทหารของทหาร เป็นคำสั่งทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการในฐานะเอกชน ที่มีนิติสัมพันธ์พิเศษกับรัฐ ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก จึงอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยนั้น

แต่ในประเทศไทย คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร แม้จะมีฐานะเป็นคำสั่งทางปกครอง แต่ก็ถูกจำกัดสิทธิ โดยพระราชบัญญัติและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ที่ห้ามมิให้นำคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารมาฟ้องคดีต่อศาลปกครอง โดยให้เหตุผลว่า

จากข้อเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า คำสั่งทัณฑ์ทางวินัยของประเทศเยอรมนี และประเทศไทยล้วนมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง แต่มีข้อแตกต่างที่เห็นชัดมากที่สุดคือการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง โดยที่ศาลปกครองเยอรมนีมีขอบอำนาจการพิจารณาพิพากษาค่อนข้างมาก และให้ความสำคัญต่อข้าราชการทุกประเภท โดยเห็นว่า ข้าราชการในประเทศเยอรมนีถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐเป็นพิเศษ และเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชนผู้เป็นราชการนั้น คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชาที่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมอยู่ในการอำนาจของศาลปกครองที่จะเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น แต่ในประเทศไทย คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารของประเทศไทย อยู่ในฐานะเป็นคำสั่งทางปกครอง เช่นเดียวกับ เยอรมนี ย่อมต้องอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่เข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น เนื่องจากศาลปกครองเป็นศาลพิเศษเฉพาะด้านคดีปกครอง ทั้งยังตุลาการที่มีประสิทธิภาพทางด้านกฎหมายปกครอง แต่กลับมีข้อยกเว้น มิให้ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาอันเป็นการจำกัดสิทธิทหาร ซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการเฉกเช่น ข้าราชการพลเรือน หรือตำรวจ ที่จะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

อันมีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศเยอรมนีอย่างเห็นได้ชัดนอกจากนั้น ยังมีข้อแตกต่างในเรื่องของการ ควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครอง นั่นคือการอุทธรณ์ ที่ประเทศเยอรมนี การอุทธรณ์คดีเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดี

กล่าวคือ หากมิได้มีการอุทธรณ์คำสั่ง ต่อผู้บังคับบัญชาผู้ออกคำสั่ง จะไม่สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ ในส่วนของประเทศไทย แม้จะมีการบัญญัติในเรื่องของการ ร้องทุกข์ ไว้และเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีปกครอง เฉกเช่นเยอรมนีแต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 บัญญัติมิให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารอยู่ในอำนาจศาลปกครอง ทำให้คดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ซึ่งมีได้มีบทบัญญัติให้มีเงื่อนไขก่อนฟ้องคดีบัญญัติไว้ ทำให้การร้องทุกข์ ซึ่งเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครอง มีความสำคัญมากนักในกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารของประเทศไทย

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหา

1. เหตุผลของการที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมิให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้ทหารมีหน้าที่สำคัญ กล่าวคือ “ทหารมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

วินัยทหารคือเครื่องมือสำคัญของผู้บังคับบัญชาเพื่อใช้ในการปกครองบังคับบัญชา ตลอดจนมีอำนาจในการลงทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัยทหารโดยเฉพาะนอกจากนี้ยังเป็นการช่วยเสริมสร้างกองทัพให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพที่แข็งแกร่ง⁸⁰ ซึ่งหากผู้บังคับบัญชาไม่มีอำนาจออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาของตนแล้ว อาจทำให้เกิดความแตกความสามัคคี ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากทหารเปรียบเสมือนร้วของชาติ หากร้วของชาติไม่มั่นคงแข็งแรง ประเทศชาติย่อมถูกรุกรานจากข้าศึกศัตรูได้โดยง่าย นอกจากประเทศไทยแล้ว ประเทศฝรั่งเศสหรือประเทศเยอรมนี ซึ่งมีกำลังทหารเฉกเช่นประเทศไทย ก็ล้วนบัญญัติให้อำนาจผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยทหารผู้กระทำความผิดแบบธรรมเนียมของทหารทั้งสิ้น

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2479 เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้เป็นฐานอำนาจให้ผู้บังคับบัญชาออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิดแบบธรรมเนียมของทหารที่ออกโดยผู้บังคับบัญชาของทหารซึ่งกำหนดไว้ให้ทหารทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตาม คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยหรือโทษที่ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจกระทำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตน กฎหมายได้กำหนดให้สามารถกระทำได้ใน 5 รูปแบบ⁸¹ คือ

1) ทัณฑกรรม คือ การให้กระทำสุขา โยธา เพิ่มจากหน้าที่ที่ตนต้องปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

⁸⁰ ธาณินท์ ทุนทุสวัสดี , อ้างแล้ว หน้า 12

⁸¹ มาตรา 9 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2479

2) กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนด แต่ก็สามารถผ่อนปรนหรืออนุโลมให้ออกมาจากบริเวณกักได้เป็นครั้งคราว ขึ้นอยู่กับดุลพินิจผู้บังคับบัญชา

3) ชัง คือ ชังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะมีคำสั่งซึ่งการลงทัณฑ์ชังนั้น โดยปกติหน่วยทหารจะให้นำตัวไปชัง ณ กองรักษาการณ์ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่อยู่เวร ผู้บังคับกองรักษาการณ์กำกับดูแล

4) จำชัง คือ ชังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

5) ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำความผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์ ทักษกรรม กัก ชัง หรือ จำชัง แต่เหตุอันควรปรานี จึงเป็นแต่แสดงความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

โดยจำนวนทัณฑ์ที่จะลงได้และอำนาจที่จะลงทัณฑ์กฎหมายได้บัญญัติไว้ใน “ตารางกำหนดทัณฑ์ทางวินัยทหาร” ซึ่งผู้ที่จะมีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยต้องมีสถานะเป็นผู้บังคับบัญชาเท่านั้น หากมิได้มีสถานะเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ที่จะรับการลงทัณฑ์ทางวินัย ย่อมไม่มีอำนาจที่จะลงทัณฑ์แก่ทหารผู้นั้น

คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย จึงต้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เนื่องจาก ในทางราชการทหารมิได้มีกฎหมายกำหนดความเป็นธรรมในการพิจารณาออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย⁸² ประกอบกับ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เป็นกฎหมายกลางที่บัญญัติถึงกระบวนการในการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่จะนำไปสู่การออกคำสั่งทางปกครอง ตลอดจนกระบวนการปฏิบัติภายหลังที่ได้มีการออกคำสั่งทางปกครอง⁸³

คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารมีสถานะทางกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นคำสั่งทางปกครอง สามารถอธิบายโดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ ดังนี้

1) คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารจึงเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง กล่าวคือ คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารมีที่มาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 อันเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยของข้าราชการทหาร

2) ผู้มีอำนาจออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารล้วนเป็นผู้บังคับบัญชาทหารที่มีตำแหน่งตั้งแต่ ผู้บังคับหมู่จนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จึงอยู่ในฐานะเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

⁸² ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, ราชการทหารกับกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, ศูนย์ข้อมูลกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, *วารสารจุลนิติ* (กรกฎาคม-สิงหาคม), 2555, หน้า 55-66

⁸³ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง: การบังคับทางปกครองและการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่, *กรมพระธรรมนูญ, วารสารพระธรรมนูญ*, 48, 99, 2548, หน้า 28-45

3) คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารไม่ว่าจะเป็นคำสั่งใดก็ตามล้วนมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์หรือสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล

4) คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารทุกคำสั่งจะเป็นการระบุตัวบุคคลผู้รับคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะราย เนื่องจากจะได้พิจารณากำหนดทัณฑ์ได้ถูกต้องตามตารางกำหนดการลงทัณฑ์ทางวินัย

5) คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารที่ผู้บังคับบัญชามีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นการกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานและยังเป็นการทำลายความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างข้าราชการกับรัฐ อันมีลักษณะเป็นผลโดยตรงออกไปสู่ภายนอก

ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึงลักษณะของคำสั่งทางปกครองของประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสแล้วแต่ละประเทศล้วนมีฐานะเป็นคำสั่งทางปกครองหรือนิติกรรมทางปกครองเช่นเดียวกับประเทศไทย กล่าวคือ ในกฎหมายปกครองเยอรมนีมองว่าข้าราชการในประเทศเยอรมนีถือว่ามีความสัมพันธ์พิเศษกับรัฐและเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชนผู้เป็นราชการนั้น คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชา ที่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ส่วนประเทศฝรั่งเศสศาลปกครองสูงสุดได้ให้ความหมายของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารไว้ว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียว หรือคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับโดยทันที ดังนั้นอาจจะสรุปได้ว่า ไม่ว่าประเทศไทย เยอรมนี หรือฝรั่งเศส ทุกประเทศล้วนมีความเห็นทางกฎหมายตรงตามกันหมดทุกประเทศว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง

โดยปกติแล้วคำสั่งทางปกครอง เป็นคำสั่งที่เกิดจากการใช้อำนาจทางปกครองของหน่วยงานของรัฐย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจเหล่านั้น หากมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องศาลปกครองย่อมมีอำนาจที่จะออกคำสั่ง ยกเลิก หรือเพิกถอนคำสั่งนั้นได้ แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมิให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของทหาร

ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึงประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบให้มีการจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทย ทั้งสองประเภทมิได้มีการบัญญัติมิให้อำนาจศาลปกครองเข้าไปพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร แต่กลับให้อำนาจศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหาร โดยมีความเห็นดังนี้

1) ประเทศฝรั่งเศส มองว่าข้าราชการไม่ว่าข้าราชการทหารหรือพลเรือน คือตัวแทนของรัฐ หากได้รับผลกระทบจากการกระทำทางปกครองสามารถร้องขอให้มีการทบทวนการกระทำดังกล่าวต่อศาลปกครองได้อย่างเท่าเทียมกัน

2) ประเทศเยอรมนี มองว่า ข้าราชการในประเทศเยอรมนีถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐเป็นพิเศษ และเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชนผู้เป็นราชกรณนั้น คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชาที่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมอยู่ในการอำนาจของศาลปกครองที่จะเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น

จากความเห็นของทั้งสองประเทศล้วนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของทหาร เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการทหารผู้นั้นย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่เป็นศาลเฉพาะด้านเข้าไปมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจเหล่านั้นของผู้บังคับบัญชาทหารได้

แต่ในประเทศไทยมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารที่แตกต่างจากทั้งสองประเทศกล่าวคือ ประเทศไทยมองว่า อำนาจบังคับบัญชาของทหารมีความแตกต่างจากข้าราชการอื่นเนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธที่รุนแรงอยู่ในมือ ซึ่งไม่พบในข้าราชการประเภทอื่น หากทหารถืออาวุธนั้นในทางมิชอบสภาพกองทัพก็ไม่ต่างจากโจรที่อยากจะควบคุม ประกอบกับทหารมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ทหารจึงจำต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

ตามความเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยทำไมไม่เห็นด้วยเนื่องจากไม่สอดคล้องกับต่างประเทศซึ่งทั้งในประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสล้วนมีกำลังทหารเพื่อใช้ป้องกันภัยจากความมั่นคงเช่นเดียวกับประเทศไทย ประกอบกับหากพิจารณาถึงสถานการณ์การก่อการร้ายทั้งในประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสก็ล้วนมีภัยจากการก่อการร้าย ย่อมต้องมีการเตรียมกำลังทหารเพื่อรองรับสถานการณ์ แต่ทั้งสองประเทศก็ได้บัญญัติถึงการอำนาจบังคับบัญชาทหารว่าแตกต่างจากข้าราชการอื่นอย่างไรอันจะเป็นเหตุให้มีให้ศาลปกครองตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของทหาร

อีกทั้งทหารแม้จะเป็นผู้ถืออาวุธรุนแรงอยู่ในมือแต่การที่ทหารจะมีอาวุธหรือจะใช้อาวุธต้องมีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ หรือในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล มิใช่ว่าทหารจะมีการใช้อาวุธได้ตลอดเวลา ซึ่งหากเป็นสถานการณ์ปกติการปฏิบัติหน้าที่ของทหารย่อมเป็นการปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงข้าราชการพลเรือนหรือตำรวจเช่นกัน

2. วิเคราะห์ผลกระทบจากการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคำสั่งลงโทษทางวินัยทหาร

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมิให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของทหาร ย่อมส่งผลกระทบหลายประการ กล่าวคือ

1) การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ใช้คำว่า “การดำเนินการทางวินัยทหาร” ย่อมมิได้หมายถึงคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารอย่างเดียวเท่านั้นที่ห้ามมิให้ขึ้นศาลปกครอง แต่หมายรวมถึงคำสั่งปลดออกจากราชการและคำสั่งถอดยศทหาร ที่เป็นการดำเนินการทางปกครองย่อมต้องห้ามขึ้นศาลปกครองไปด้วยเนื่องจาก ศาลปกครองตีความว่าการออกคำสั่งปลดออกจากราชการและถอดยศทหารย่อมต้องอาศัยเหตุจากการผิดวินัยทหารอันเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารเป็นรากฐานแห่งการออกคำสั่ง ตามนัยของคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 65/2544

2) การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 บัญญัติมิให้อำนาจศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการดำเนิน การทางวินัยทหารคดีดังกล่าวย่อมอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมทั่วไป

3) การที่คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง ย่อมทำให้กระบวนการ ร้องทุกข์ อันเป็นขั้นตอนการควบคุมการใช้อำนาจทางปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครอง ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือ เมื่อคดี ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองย่อมอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติขั้นตอน ที่จะต้องดำเนินการก่อนฟ้องไว้ สามารถฟ้องคดียังศาลยุติธรรมได้ทันที อันทำให้ขั้นตอนการควบคุมการใช้อำนาจทางปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครองไม่มีความสำคัญเลย ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่าขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากหากไม่กระทำจะทำให้ฟ้องคดียังศาลปกครองไม่ได้

การที่ให้คดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่กลับให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมทั่วไป อันมีความแตกต่างและไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีทางวินัยทหารเป็นอย่างมาก

1) ศาลปกครองเป็นองค์กรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำทางปกครองซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในทางมหาชน ทั้งยังมีองค์คณะตุลาการที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่ศาลยุติธรรมทั่วไปเป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีทั่วไปมิได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในทางกฎหมายมหาชน ผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีก็ไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นกัน

2) ศาลปกครองมีรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นระบบการไต่สวน ที่ศาลจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดีทุกอย่าง ข้อเท็จจริงต่างๆศาลจะควบคุมดูแลหากเห็นว่ายังไม่สมบูรณ์ศาลก็สามารถเรียกเข้ามาในสำนวนหรือการพิจารณาคดีได้ ซึ่งเหมาะสมกับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร ที่ผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยย่อมไม่มีความสามารถที่จะไปแสวงหาพยานหลักฐานได้ เนื่องจากพยานหลักฐานทั้งหมดอยู่กับผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น ต่างจากศาลยุติธรรม ที่การพิจารณาคดีเป็นระบบกล่าวหา อยู่บนหลักพื้นฐานทางกฎหมายที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ แพ้ชนะคดีอยู่ที่พยานหลักฐานและการนำสืบผ่านทนายความแต่ละฝ่าย ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการจ้างทนายเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งในคดีที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งปลดออก จากราชการทหาร ส่งผลให้ไม่ได้รับเงินเดือน เมื่อไม่มีเงินเดือนจึงเป็นการยากที่จะจ้างทนายความต่อสู้อันถึงแม้ปัจจุบันจะมีองค์กรที่ช่วยเหลือเรื่องเงินจ้างทนายแต่การดำเนินการดังกล่าวย่อมเกิดความล่าช้าอาจทำให้เสียพยานหลักฐานบางอย่างไป นอกจากนี้ การดำเนินการทางวินัยทหาร พยานผู้ที่จะเบิกความเป็นพยานมีน้อยเนื่องจากเกรงอำนาจผู้บังคับบัญชา

3) การพิจารณาคดีของศาลปกครองจะเป็นการพิจารณาคดีที่มุ่งถึงตัวคำสั่งเป็นหลัก เน้นถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาในการออกคำสั่งทางวินัยและมีคำสั่งยกเลิกเพิกถอนคำสั่งนั้น ต่างจากศาลยุติธรรมทั่วไปในคดีแพ่งที่มุ่งให้จำเลยหรือผู้ถูกโต้แย้งสิทธิคดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทน งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินในลักษณะคดีแพ่งมิได้พิจารณาถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน

อนึ่งการที่คดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารไม่สามารถนำมาพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลทหารได้อันเนื่องมาจากมีกฎหมายจำกัดอำนาจ รวมทั้งรูปแบบและความเหมาะสมในการพิจารณาคดีซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของทหารได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ

1) เนื่องจาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 155 กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น

2) การฟ้องคดีเกี่ยวกับวินัยทหารผู้ฟ้องคดีส่วนใหญ่ก็มีคำขอท้ายฟ้องให้ผู้ถูกฟ้องชดใช้เงิน เช่น การขอคืนเงินเดือนในระหว่างถูกปลดออกจากราชการ แต่ศาลทหารไม่มีอำนาจมีคำพิพากษาในเรื่องดังกล่าวได้ เนื่องจาก พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.๒๔๙๘ ได้บัญญัติห้ามมิให้ร้องขอให้เรียกเงินค่าสินไหมทดแทน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือคืนทรัพย์สิน เว้นแต่เป็นการ เรียกเงินค่าสินไหมทดแทน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือคืนทรัพย์สิน ให้กับรัฐบาล

3) รูปแบบการพิจารณาคดีในการพิจารณาคดีในศาลทหารเป็น ระบบกล่าวหา แยกเช่น ศาลยุติธรรมทั่วไป ทำให้เกิดความไม่เหมาะสมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4) ข้อจำกัดสิทธิในเรื่ององค์คณะตุลาการ กล่าวคือ องค์คณะที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ประกอบไปด้วย ตุลาการพระธรรมนูญ ผู้ซึ่งมีความรู้ทางด้านกฎหมายกับตุลาการทหาร ผู้ซึ่งไม่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายอย่างแตกฉาน ได้รับการแต่งตั้งมาจากผู้บังคับบัญชาทหาร การที่ให้คดีเกี่ยวกับวินัยทหารมาพิจารณาพิพากษาในศาลทหาร อาจเกิดความเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายผู้บังคับบัญชาที่ส่งลงทัณฑ์ทางวินัย ส่งผลให้ทหารผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยไม่ได้รับความยุติธรรม แต่ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาความเอนเอียงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ยาก เพราะการที่ศาลจะสั่งพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ศาลต้องพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง กล่าวคือ ศาลต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั้นน้ำหนักพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่า มีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น⁸⁴

แม้ปัจจุบันยังไม่เคยมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารใน ศาลยุติธรรมทั่วไป ผู้วิจัยก็ยังคงมองว่าการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารเป็นการไม่เหมาะสมที่จะให้ศาลยุติธรรมทั่วไปหรือศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษา เนื่องจากไม่สอดคล้องกับการดำเนินการทางวินัยทหารของประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศสที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษา และทำให้ทหารไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอเหมาะสม เมื่อเทียบกับต่างประเทศ จึงเห็นสมควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มิให้มีการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของทหารต่อศาลปกครอง

⁸⁴ มาตรา 227 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

วิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร ต่อศาลปกครอง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายปกครองของประเทศไทยกับประเทศเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร มีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้ที่จะมีอำนาจออกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารได้คือผู้มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของทหาร ทั้งรับผิดชอบในความประพฤติ การฝึกสอน อบรม การลงทัณฑ์ ตลอดจนการสั่งการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และให้ความดีแก่ทหารได้ หรือที่เรียกว่า “ผู้บังคับบัญชา” หรือ “ผู้ลงทัณฑ์” ซึ่งผู้บังคับบัญชาทหาร จะมีชื่อเรียกตามตำแหน่งต่างๆ ตั้งแต่ ผู้บังคับหมวด จนถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

การที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะมีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยทหารแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้นั้น จะต้องเป็นการที่ทหารกระทำผิด กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ที่ผู้บังคับบัญชา ได้ออกหรือได้วางไว้เป็นหลักฐานให้ทหารปฏิบัติ หรือเรียกว่า “แบบธรรมเนียมของทหาร” ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาทหารได้กำหนดไว้หรือได้ออกไว้ให้ทหารทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม ย่อมถือว่ากระทำผิดวินัยทหาร จะต้องถูกลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

ทัณฑ์ทางวินัยทหารนั้น ตามพระราชบัญญัติว่าวินัยทหาร พ.ศ.2497 ได้กำหนดไว้ ให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจลงทัณฑ์ทางวินัยทหารได้ 5 ประการ คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง หรือจำขังนอกจากนี้แล้วผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์เป็นอย่างอื่นไม่ได้ และนอกจากนั้น การลงทัณฑ์ทางวินัยทหารจะต้องอยู่ในขอบอำนาจตามที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดทัณฑ์จะลงเกินไปกว่า ขอบอำนาจที่กฎหมายกำหนดไม่ได้

การปลดออกจากราชการ และการทอดยศ มิใช่การลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร แต่เป็นการดำเนินการทางปกครองที่มีผลมาจากการกระทำผิดวินัยทหาร กล่าวคือ หากการกระทำที่ผิดวินัยทหารและการกระทำนั้นอยู่ในลักษณะความผิดที่สามารถปลดออกจากราชการหรือทอดยศทหาร ผู้บังคับบัญชาทหารย่อมมีอำนาจที่จะปลดออกจากราชการหรือทอดยศทหารได้

การร้องทุกข์ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชา หรือเป็นการที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนการออกคำสั่งของตนเป็นครั้งที่สอง การร้องทุกข์ในราชการทหารสามารถกระทำได้ทั้งหนังสือหรือด้วยวาจา โดยยื่นต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของของ ผู้ออกคำสั่งทางปกครอง หากมิได้มีการดำเนินการ หรือไม่พอใจกับคำสั่งที่เกิดขึ้นสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นไปได้

1.2 คำสั่งทัณฑ์ทางวินัยทหารโดยปกติแล้วมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาคดีได้แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติมิให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของทหาร โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ ได้ให้ความเห็นว่า อำนาจบังคับบัญชาของทหารมีความแตกต่างจากข้าราชการอื่นเนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธที่รุนแรงอยู่ในมือ ซึ่งไม่พบในข้าราชการประเภทอื่น หากทหารถืออาวุธนั้นในทางมิชอบสภาพกองทัพก็ไม่ต่างจากโจรที่อยากจะควบคุม ประกอบกับทหารมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ทหารจึงจำต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

ตามความเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยเนื่องจากไม่สอดคล้องกับต่างประเทศซึ่งทั้งในประเทศเยอรมันและประเทศฝรั่งเศสล้วนมีกำลังทหารเพื่อใช้ป้องกันภัยจากความมั่นคงเช่นเดียวกับประเทศไทย ประกอบกับหากพิจารณาถึงสถานการณ์การก่อการร้ายทั้งในประเทศเยอรมันและประเทศฝรั่งเศสก็ล้วนมีภัยจากการก่อการร้าย ย่อมต้องมีการเตรียมกำลังทหารเพื่อรับสถานการณ์ แต่ทั้งสองประเทศก็ได้บัญญัติถึงการบังคับบัญชาทหารว่าแตกต่างจากข้าราชการอื่นอย่างไรอันจะเป็นเหตุให้มีให้ศาลปกครองตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของทหาร อีกทั้งทหารแม้จะเป็นผู้ที่ถืออาวุธรุนแรงอยู่ในมือแต่การที่ทหารจะมีอาวุธหรือจะใช้อาวุธต้องมีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ หรือในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล มิใช่ว่าทหารจะมีการใช้อาวุธได้ตลอดเวลา ซึ่งหากเป็นสถานการณ์ปกติการปฏิบัติหน้าที่ของทหารย่อมเป็นการปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงข้าราชการพลเรือนหรือตำรวจเช่นกัน

1.3 การพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติ มิให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของทหารทำให้เกิดปัญหาหลายประการ

1.3.1 การที่กฎหมายใช้คำว่า “การดำเนินการทางวินัยของทหาร” ศาลปกครองตีความรวมถึงการออกคำสั่งปลดออกจากราชการและถอดยศทหารที่เป็นการกระทำทางปกครอง

เพราะการปลดออกจากราชการและการถอดยศ ย่อมต้องอาศัยเหตุจากการผิดวินัยทหารอันเป็นการดำเนินการทางวินัยทหารเป็นรากฐานแห่งการออกคำสั่ง

1.3.2 การที่ศาลปกครองจำกัดสิทธิห้ามมิให้คดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารอยู่ในอำนาจของศาลปกครองคดีดังกล่าวย่อมต้องอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม อันมีความแตกต่างและไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีทางวินัยทหารเป็นอย่างมาก กล่าวคือ

1) ศาลปกครองเป็นองค์กรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำทางปกครองซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในทางมหาชน ทั้งยังมีองค์คณะตุลาการที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีทั่วไปไม่ได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในทางกฎหมายมหาชน ผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีก็ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นกัน

2) ศาลปกครองมีรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นระบบการไต่สวน ที่ศาลจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดีทุกอย่าง ข้อเท็จจริงต่างๆศาลจะควบคุมดูแลหากเห็นว่ายังไม่สมบูรณ์ศาลก็สามารถเรียกเข้ามาในสำนวนหรือการพิจารณาคดีได้ ซึ่งเหมาะสมกับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร ที่ผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยย่อมไม่มีความสามารถที่จะไปแสวงหาพยานหลักฐานได้เนื่องจากพยานหลักฐานทั้งหมดอยู่กับผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นต่างจากศาลยุติธรรม ที่การพิจารณาคดีเป็นระบบกล่าวหา อยู่บนหลักพื้นฐานทางกฎหมายที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้หนึ่งนำสืบ” แพ้ชนะคดีอยู่ที่พยานหลักฐานและการนำสืบผ่านทนายความแต่ละฝ่าย ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการจ้างทนาย ซึ่งในคดีที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งปลดออกจากราชการทหาร ส่งผลให้ไม่ได้รับเงินเดือน เมื่อไม่มีเงินเดือนจึงเป็นการยากที่จะจ้างทนายความต่อสู้คดี ถึงแม้ปัจจุบันจะมีองค์กรที่ช่วยเหลือเรื่องเงินจ้างทนายแต่การดำเนินการดังกล่าวย่อมเกิดความล่าช้าอาจทำให้เสียพยานหลักฐานบางอย่างไป นอกจากนี้ การดำเนินการทางวินัยทหาร พยานผู้ที่จะเบิกความเป็นพยานมีน้อยเนื่องจากเกรงอำนาจผู้บังคับบัญชา

3) การพิจารณาคดีของศาลปกครองจะเป็นการพิจารณาคดีที่มุ่งถึงตัวคำสั่งเป็นหลัก เน้นถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาในการออกคำสั่งทางวินัยและมีคำสั่งยกเลิกเพิกถอนคำสั่งนั้น ต่างจากศาลยุติธรรมในคดีแพ่งที่มุ่งให้จำเลยหรือผู้ถูกโต้แย้งสิทธิใช้คำสั่งใหม่ทดแทน งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินในลักษณะคดีแพ่งมิได้พิจารณาถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน

4) การที่คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง ย่อมทำให้กระบวนการ ร้องทุกข์ อันเป็นขั้นตอนการควบคุมการใช้อำนาจทางปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครอง ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือ เมื่อคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองย่อมอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการก่อนฟ้องไว้ สามารถฟ้องคดียังศาลยุติธรรมได้ทันที อันทำให้ขั้นตอน

การควบคุมการใช้อำนาจทางปกครองโดยองค์กรฝ่ายปกครองไม่มีความสำคัญเลย ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมันและฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่าขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากหากไม่กระทำจะทำให้ฟ้องคดี ยังศาลปกครองไม่ได้

1.4 นอกจากนั้นแล้วการให้คดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารก็ไม่สามารถกระทำได้อันเนื่องมาจากมีกฎหมายจำกัดอำนาจ รวมทั้งรูปแบบและความเหมาะสมในการพิจารณาคดีซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของทหารได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ

1.4.1 เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 155 กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจ ศาลทหารเท่านั้น

1.4.2 การฟ้องคดีเกี่ยวกับวินัยทหารผู้ฟ้องคดีส่วนใหญ่มักมีคำขอท้ายฟ้องให้ผู้ถูกฟ้องชดใช้เงิน เช่นการขอคืนเงินเดือนในระหว่างถูกปลดออกจากราชการ แต่ศาลทหารไม่มีอำนาจมีคำพิพากษาในเรื่องดังกล่าวได้ เนื่องจาก พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.๒๔๙๘ ได้บัญญัติห้ามมิให้ร้องขอให้เรียกเงินค่าสินไหมทดแทน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือคืนทรัพย์สิน เว้นแต่เป็นการ เรียกเงินค่าสินไหมทดแทน ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือคืนทรัพย์สิน ให้กับรัฐบาล

1.4.3 รูปแบบการพิจารณาคดีในการพิจารณาคดีในศาลทหารเป็น ระบบกล่าวหา แยกเช่นศาลยุติธรรมทั่วไป ทำให้เกิดความไม่เหมาะสมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.4.4 ข้อจำกัดสิทธิในเรื่ององค์คณะตุลาการ กล่าวคือ องค์คณะที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ประกอบไปด้วย ตุลาการพระธรรมนูญ ผู้ซึ่งมีความรู้ทางด้านกฎหมาย กับตุลาการทหาร ผู้ซึ่งไม่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายอย่างแตกฉาน ได้รับการแต่งตั้งมาจากผู้บังคับบัญชาทหาร การที่ให้คดีเกี่ยวกับวินัยทหารมาพิจารณาพิพากษาในศาลทหาร อาจเกิดความเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงทัณฑ์ทางวินัย ส่งผลให้ทหารผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยไม่ได้รับความยุติธรรม แต่ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาความเอนเอียงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ยาก เพราะการที่ศาลจะสั่งพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ศาลต้องพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง กล่าวคือ ศาลต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่า มีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

1.5 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสซึ่งมีกองกำลังทหารเป็นของตนเองแล้วพบว่า ประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารของทหารทั้งสองประเทศล้วนมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาได้ โดยให้ความเห็นไว้ดังนี้

1.5.1 ประเทศฝรั่งเศส มองว่าข้าราชการไม่ว่าข้าราชการทหารหรือพลเรือน คือตัวแทนของรัฐ หากได้รับผลกระทบจากการกระทำทางปกครองสามารถร้องขอให้มีการทบทวนการกระทำดังกล่าวต่อศาลปกครองได้อย่างเท่าเทียมกัน

1.5.2 ประเทศเยอรมนี มองว่าข้าราชการในประเทศเยอรมนีถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐเป็นพิเศษ และเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชนผู้เป็นราชกรณนั้น คำสั่งใดของผู้บังคับบัญชาที่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นคำสั่งที่มีผลทางกฎหมายโดยตรงสู่ภายนอก มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมอยู่ในการอำนาจของศาลปกครองที่จะเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น

จากความเห็นของทั้งสองประเทศล้วนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของทหาร เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการผู้นั้นย่อมอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่เป็นศาลเฉพาะด้านเข้าไปมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจเหล่านั้นของผู้บังคับบัญชาทหารได้ ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยแม้จะมีการเอาต้นแบบของศาลปกครองฝรั่งเศสและเยอรมนีมาเป็นต้นแบบในการจัดตั้งศาลปกครองแต่กลับมีความเห็นในเครื่องของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารที่ต่างกับประเทศอื่นส่งผลให้ทหารไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอเหมาะสมเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปที่ผ่านมาเกี่ยวกับข้อจำกัดสิทธิการฟ้องคดีของคำสั่งทัณฑ์ทางวินัยทหาร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ยกเลิก มาตรา 9 วรรคสอง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ที่มีให้ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เป็น ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศสและทำให้ทหารได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ เหมาะสมเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลชัย รัตนสกาวงศ์. (2537). *หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
_____. (2537). *การให้ข้อคิดเห็นการจัดตั้งศาลปกครอง. การจัดตั้งศาลปกครอง*
(สิงหาคม 2537): 136-140.
- _____. (2544). *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2556). *คำสั่งทางปกครอง*. ใน *แนวทางการศึกษาชุดวิชา กฎหมายปกครองชั้นสูง*
เล่ม 2, หน่วยที่ 6 นนทบุรี, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ขวัญชัย สันตสว่าง. (2542). *กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรนิติ หะวานน. (2560). *กฎหมายปกครอง รวมคำบรรยายเนติภาค 1/69*. เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร:
เนติบัณฑิต.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2540). *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. กรุงเทพมหานคร:
จรรยาบรรณพิมพ์.
- ชาญชัย แสงศักดิ์. (2541). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนิติกรรมทางปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
_____. (2552). *กฎหมายปกครอง* 3012. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
_____. (2556). *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
_____. (2556). *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธวัชชัย ทับทิมสงวน. (2554). *ความสอดคล้องของการลงทัณฑ์จำขังกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน*.
(การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธานินทร์ ทุนทุสวัสดิ์. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร*. กรุงเทพมหานคร: กรมพระธรรมนูญ.
- นิติน ออรุ่งโรจน์. (2555). *ปัญหาไม่ศาลปกครองตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร*.
วารสารกฎหมายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 15 (12), 98-104.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ. (2537). *ศาลปกครอง กฎหมายปกครอง และตัวอย่างสัญญาด่วน*. การจัดตั้ง
ศาลปกครอง (สิงหาคม 2537) : 18-25.
- พิชามญช์ แก้วพิงษ์ทรัพย์. (2546). *เขตอำนาจศาลปกครอง ศึกษากรณีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
กรุงเทพมหานคร.

- ภูมิ โชคเหมาะ. (2551). *กฎหมายทหาร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มานิต จุมปา. (2554). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. เล่ม 3. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วี ปรี้น.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2548). *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง: การบังคับทางปกครองและการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่*. *วารสารพระธรรมนุญ*. 48(99), 28-45.
- _____. (2554). *กฎหมายปกครองภาคทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: นิติราษฎร์.
- _____. (2554). *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2542). *ศาลปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. (2555). *ราชการทหารกับกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. *วารสารจุลนิติ*. (กรกฎาคม – สิงหาคม 2555): 55-66.
- สมเจตน์ คงรอด. (2550). *สิทธิและเสรีภาพของทหาร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สามารถ วราดิศย์. (2556). *คู่มือปฏิบัติราชการทางปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. (2560). สหพันธรัตน์เยอรมนี. ค้นคืน 6 กรกฎาคม 2560, จาก www.local.moi.go.th/docement 8

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพระราชบัญญัติกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๔๒ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำหรับ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
ปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธี
พิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุ
เบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้
“หน่วยงานทางปกครอง” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่
เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้น
โดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึง
หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า

- (๑) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทาง
ปกครอง
- (๒) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ
- (๓) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครอง หรือ
เจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (๑) หรือ (๒)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖/ตอนที่ ๙๔ ก/หน้า ๑/๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๒

“คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท” หมายความว่า คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่มีการจัดองค์กรและวิธีพิจารณาสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

“ตุลาการศาลปกครอง” หมายความว่า ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด และตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น

“ก.ศป.” หมายความว่า คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

“ก.บ.ศป.”^๒ หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศาลปกครอง

“ก.ขป.”^๓ หมายความว่า คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี และให้หมายความรวมถึงบุคคลหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเข้ามาเป็นคู่กรณีด้วยการร้องสอด ไม่ว่าจะโดยความสมัครใจเอง หรือโดยถูกคำสั่งศาลปกครองเรียกเข้ามาในคดี ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรืออาจถูกกระทบจากผลแห่งคดีนั้นและเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้รวมถึงผู้มีสิทธิกระทำการแทนด้วย

“คำฟ้อง” หมายความว่า การเสนอข้อหาต่อศาลไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลปกครองชั้นต้นหรือศาลปกครองสูงสุด ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอ หรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไข หรือฟ้องแย้ง หรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยความสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่

“กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

“สัญญาทางปกครอง” หมายความว่า สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ และมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

“ประโยชน์แก่ส่วนรวม”^๔ หมายความว่า ประโยชน์ต่อสาธารณะหรือประโยชน์อันเกิดแก่การจัดทำบริการสาธารณะหรือการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือประโยชน์อื่นใดที่เกิดจากการดำเนินการหรือการกระทำที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริม หรือสนับสนุนแก่ประชาชนเป็นส่วนรวม หรือประชาชนส่วนรวมจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการหรือการกระทำนั้น

มาตรา ๔ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

^๒ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “ก.บ.ศป.” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๓ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “ก.ขป.” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๔ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “ประโยชน์แก่ส่วนรวม” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๕^๕ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศที่ออกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด หรือโดย ก.ศป. หรือโดย ก.ค.ป. โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด หรือโดย ก.บ.ศป. หรือโดย ก.ข.ป. เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๔๔ มาตรา ๖๖ มาตรา ๗๐ มาตรา ๗๕/๑ มาตรา ๗๕/๒ และมาตรา ๗๕/๔ ต้องส่งให้สภาผู้แทนราษฎรในวันนี้ออกระเบียบดังกล่าว เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตรวจสอบได้ ถ้าต่อมามีการเสนอญัตติและสภาผู้แทนราษฎรมิมีมติภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งระเบียบดังกล่าวให้สภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้อยกเลิกระเบียบใดไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดดำเนินการให้เป็นไปตามนั้น^๖

กำหนดวันตามวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

หมวด ๑

การจัดตั้งและเขตอำนาจศาลปกครอง

มาตรา ๗ ศาลปกครองแบ่งออกเป็นสองชั้น คือ

(๑) ศาลปกครองสูงสุด

(๒) ศาลปกครองชั้นต้น ได้แก่

(ก) ศาลปกครองกลาง

(ข) ศาลปกครองในภูมิภาค

ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้นอาจแบ่งเป็นแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น และจะให้มีอำนาจในคดีประเภทใดหรือคดีในท้องที่ใดซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของแต่ละศาลนั้น แยกต่างหากโดยเฉพาะก็ได้ ทั้งนี้ ให้ออกเป็นประกาศประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.บ.ศป.^๗

ประกาศประธานศาลปกครองสูงสุดตามวรรคสอง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้^๘

^๕ มาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๖ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^๗ มาตรา ๗ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๘ มาตรา ๗ วรรคสาม เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔

มาตรา ๗/๑^๙ ในกรณีที่มีการจัดตั้งแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นขึ้นในศาลปกครองสูงสุดหรือศาลปกครองชั้นต้นใด ให้มีตุลาการหัวหน้าแผนกหรือตุลาการหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นนั้น แผนกหรือหน่วยงานละหนึ่งคน เพื่อรับผิดชอบงานของแผนกหรือหน่วยงานดังกล่าว ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.บ.ศป. กำหนด

มาตรา ๘ ให้จัดตั้งศาลปกครองสูงสุดชั้นมีที่ตั้งในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัดใกล้เคียง

ให้จัดตั้งศาลปกครองกลางชั้นมีที่ตั้งในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัดใกล้เคียง โดยมีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร

ในระหว่างที่ศาลปกครองในภูมิภาคยังมิได้มีเขตอำนาจในท้องที่ใดให้ศาลปกครองกลางมีเขตอำนาจในท้องที่นั้นด้วย

บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลปกครองกลางตามวรรคสองและวรรคสาม จะยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลางก็ได้ ทั้งนี้ ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลนั้นที่จะไม่รับพิจารณาพิพากษาคดีที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นได้ เว้นแต่คดีที่โอนมาตามหลักเกณฑ์ของการพิจารณาคดีปกครอง

การจัดตั้งและการกำหนดเขตอำนาจของศาลปกครองในภูมิภาค ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ โดยคำนึงถึงปริมาณคดีและการบริหารบุคลากรของศาลปกครอง โดยจะกำหนดให้เขตอำนาจศาลปกครองในภูมิภาคครอบคลุมเขตการปกครองหลายจังหวัดก็ได้

ศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง และศาลปกครองในภูมิภาคจะเปิดทำการเมื่อใด ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.บ.ศป. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันเปิดทำการของศาลปกครอง^{๑๐}

มาตรา ๘/๑^{๑๑} การเปลี่ยนแปลงเขตท้องที่ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีเขตอำนาจ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยคำนึงถึงสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การบริหารจัดการคดี และระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี ให้กระทำโดยข้อเสนอของ ก.บ.ศป. และตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๙ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็น

^๙ มาตรา ๗/๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๑๐} มาตรา ๘ วรรคหก แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๑๑} มาตรา ๘/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๔) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(๕) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

(๖) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

(๑) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๒) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการฝ่ายตุลาการ

(๓) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่น

มาตรา ๑๐ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๑ ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๓) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด

(๔) คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

มาตรา ๑๒ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๓ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๔ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๕ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๖ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๗ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๘ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๙ ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

(๑) ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง คือ ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๑๒ ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นตามมาตรา ๑๗ และตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๙

(๒) ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง คือ ข้าราชการในสำนักงานศาลปกครองซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๗๘ หรือมาตรา ๗๘/๑ หรือได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา ๘๗

มาตรา ๑๒^{๑๑} ในศาลปกครองสูงสุด ให้มีตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง ดังต่อไปนี้

- (๑) ประธานศาลปกครองสูงสุด
  - (๒) รองประธานศาลปกครองสูงสุด
  - (๓) ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด
  - (๔) ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
  - (๕) ตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด ทั้งนี้ ตามจำนวนที่ ก.ศป. กำหนด
- การกำหนดตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง (๕) ให้ ก.ศป. กำหนดว่าจะให้เทียบเท่ากับตำแหน่งใดตามวรรคหนึ่ง (๒) (๓) หรือ (๔) ไว้ในประกาศดังกล่าวด้วย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๓ ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปี
- (๓) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ ที่ ก.ศป. กำหนด และ
- (๔) มีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
  - (ก) เป็นหรือเคยเป็นกรรมการร่างกฎหมาย กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือกรรมการกฤษฎีกา
  - (ข) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น
  - (ค) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือเทียบเท่าหรือตุลาการพระธรรมนูญศาลทหารสูงสุด
  - (ง) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอัยการพิเศษประจำเขตหรือเทียบเท่า
  - (จ) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่าหรือตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐที่เทียบเท่าตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด

^{๑๑} มาตรา ๑๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔

- (ฉ) เป็นหรือเคยเป็นผู้สอนวิชาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษา และดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์หรือศาสตราจารย์พิเศษ
- (ช) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไม่น้อยกว่ายี่สิบปี และมีประสบการณ์ในคดีปกครองตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ศ.ป. ประกาศกำหนด

มาตรา ๑๔ ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามในขณะดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นข้าราชการอื่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด
- (๓) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (๔) เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ
- (๕) เป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจาก ก.ศ.ป.
- (๖) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายกันในห้างหุ้นส่วนบริษัท
- (๗) เป็นทนายความหรือประกอบอาชีพหรือวิชาชีพออย่างอื่นหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบอาชีพใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบที่ ก.ศ.ป. กำหนด

มาตรา ๑๕^๔ การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองสูงสุด ก.ศ.ป. อาจดำเนินการได้โดยวิธีการ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาเลื่อนตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น โดยคำนึงถึงหลักอาวุโส ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ ความเหมาะสม ประวัติ และผลงานการปฏิบัติราชการ
- (๒) พิจารณาคัดเลือกบุคคลซึ่งมิได้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองในขณะนั้น โดยมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓ และมีความเหมาะสมที่จะแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุด การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองสูงสุดตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง (๒) โดยให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดทั้งหมด
- ให้ ก.ศ.ป. เสนอรายชื่อผู้ได้รับการเลื่อนตามวรรคหนึ่ง (๑) หรือได้รับการคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง (๒) ต่อนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภากภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
- การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ศ.ป. กำหนด โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

^๔ มาตรา ๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๕/๑^๕ ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคนหนึ่ง
 เป็นประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วเสนอชื่อต่อนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำเสนอขอความ
 เห็นชอบต่อวุฒิสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการเสนอชื่อ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้
 นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
 การแต่งตั้งและการเลื่อนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดให้ดำรงตำแหน่งรองประธาน
 ศาลปกครองสูงสุด ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด และตุลาการศาลปกครองสูงสุด หรือ
 ตำแหน่งที่เทียบเท่า ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกแล้วเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบัง
 คมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

วิธีการคัดเลือกประธานศาลปกครองสูงสุด รองประธานศาลปกครองสูงสุด ตุลาการ
 หัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด และตุลาการศาลปกครองสูงสุด หรือตำแหน่งที่เทียบเท่า ให้เป็นไป
 ตามระเบียบ ที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๕/๒^๖ ประธานศาลปกครองสูงสุดมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี นับแต่
 วันที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในกรณีที่ประธานศาลปกครองสูงสุดดำรงตำแหน่งครบวาระ และยังไม่พ้นจาก
 ตำแหน่งตุลาการศาลปกครองตามมาตรา ๒๑ (๓) ให้แต่งตั้งผู้นั้นดำรงตำแหน่งตุลาการในศาล
 ปกครองสูงสุดในตำแหน่งอื่นตามที่ ก.ศป. กำหนด โดยให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งใน
 อัตราที่ไม่ต่ำกว่าเดิม

ในกรณีที่ประธานศาลปกครองสูงสุดลาออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระตามวาระหนึ่ง
 และยังไม่พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครองตามมาตรา ๒๑ (๓) ก.ศป. อาจแต่งตั้งผู้นั้นให้ดำรง
 ตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดในตำแหน่งอื่น โดยให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งใน
 อัตราที่ ก.ศป. กำหนดก็ได้

มาตรา ๑๖ ผู้ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งตุลาการในศาล
 ปกครองสูงสุดผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ ต้องลาออกจากการที่เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะ
 ต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เห็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือการใด ๆ อันมี
 ลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อนายกรัฐมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ

มาตรา ๑๗ ในศาลปกครองชั้นต้นแต่ละศาล ให้มีตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง
 ดังต่อไปนี้

- (๑) อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น

^๕ มาตรา ๑๕/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๖ มาตรา ๑๕/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^๗ มาตรา ๑๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔

- (๒) รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น
- (๓) ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น
- (๔) ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น
- (๕) ตุลาการศาลปกครองชั้นต้นที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด ทั้งนี้ ตามจำนวนที่ ก.ศป. กำหนด
- การกำหนดตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง (๕) ให้ ก.ศป. กำหนดว่าจะให้เทียบเท่ากับตำแหน่งใดตามวรรคหนึ่งไว้ในประกาศดังกล่าวด้วย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้
- มาตรา ๑๘ ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี
- (๓) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ศป. กำหนด
- และ
- (๔) มีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
- (ก)^{๑๘} (ยกเลิก)
- (ข) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งพนักงานคดีปกครองในระดับที่ ก.ศป. กำหนด
- (ค)^{๑๙} รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรือเทียบเท่า ซึ่งได้รับเงินเดือนในชั้น ๓ หรือตุลาการพระธรรมนูญศาลทหารกลาง
- (ง) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งอัยการจังหวัดหรือเทียบเท่า
- (จ)^{๒๐} รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือน ระดับ ๘ หรือข้าราชการพลเรือนประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ ประเภทอำนวยการ หรือประเภทบริหาร หรือปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งที่เทียบเท่าตามที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด ในหน่วยงานของรัฐ องค์กรมหาชน หรือรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา
- (ฉ) เป็นหรือเคยเป็นผู้สอนวิชาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษา และ
-
- ^{๑๘} มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (ก) ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐
- ^{๑๙} มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (ค) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐
- ^{๒๐} มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (จ) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์หรือรองศาสตราจารย์พิเศษไม่น้อยกว่าสามปี

(ข)^{๒๑} สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกด้านนิติศาสตร์สาขากฎหมายมหาชน และรับราชการในหน่วยงานของรัฐหรือปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ องค์การมหาชน หรือรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี นับแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือไม่น้อยกว่าหกปีนับแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

(ข) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไม่น้อยกว่าสิบสองปี และมีประสบการณ์ในคดีปกครองตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด
ให้นำความในมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๖ มาใช้บังคับแก่ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔^{๒๒} ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๔ และมีความเหมาะสมที่จะแต่งตั้งเป็นตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้น โดยวิธีการสอบคัดเลือก การทดสอบความรู้ หรือการคัดเลือก ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

การฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนด

ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือกตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นซึ่งผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ ก.ศป. กำหนด และผลการฝึกอบรมเป็นไปตามมาตรฐานของ ก.ศป. ว่าเป็นผู้มี ความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ และความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นตุลาการศาลปกครอง เพื่อแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครองชั้นต้น แล้วเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นผู้ใดไม่เหมาะสมที่จะเป็นตุลาการศาลปกครองชั้นต้น หรือผลการฝึกอบรมไม่เป็นไปตามมาตรฐานของ ก.ศป. ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.ศป. มีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ หรือดำเนินการเพื่อให้มีการโอนไปเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองได้

ให้นำความในมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๖ มาใช้บังคับกับตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔/๑^{๒๓} การย้ายและการเลื่อนตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครอง

^{๒๑} มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (ข) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๒} มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๓} มาตรา ๑๔/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ขั้นต้น และตุลาการศาลปกครองชั้นต้น หรือตำแหน่งที่เทียบเท่า ให้ ก.ศป. พิจารณาคัดเลือก แล้วเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง วิธีการคัดเลือกอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น และตุลาการศาลปกครองชั้นต้น หรือตำแหน่งที่เทียบเท่า ให้เป็นไปตามระเบียบ ที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๒๐ ก่อนเข้ารับหน้าที่ตุลาการศาลปกครองครั้งแรก ตุลาการศาลปกครองต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

มาตรา ๒๑ ตุลาการศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) สิ้นบิงบประมาณที่ตุลาการศาลปกครองผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่จะผ่านการประเมินสมรรถภาพให้ดำรงตำแหน่งต่อไปตามมาตรา ๓๑
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๘
- (๕) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๖) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ วิกจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
- (๗) เป็นโรคหรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นตุลาการศาลปกครองตามที่ระบุไว้ในประกาศที่ ก.ศป. กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
- (๘) ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๒๒
- (๙) ถูกไล่ออกตามมาตรา ๒๓
- (๑๐)^{๒๔} โอนไปรับราชการเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองหรือข้าราชการฝ่ายอื่น การพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งนอกจาก (๑) ให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๒๒ ตุลาการศาลปกครองต้องประพฤติตนตามวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองตามที่ ก.ศป. กำหนด

ก.ศป. อาจมีมติให้ตุลาการศาลปกครองผู้ใดออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีที่ถูกกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้ถูกสั่งให้ออกมีสิทธิได้รับ

^{๒๔} มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑๐) เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

บำเหน็จบำนาญ แต่การให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนให้ทำได้ในกรณี
ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องอย่างร้ายแรงหรือประพฤติดนไม่สมควรตามที่กำหนดใน
วินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครอง
- (๒) หย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติ
หน้าที่ราชการได้โดยสม่ำเสมอแต่ไม่ถึงเหตุทุพพลภาพ
- (๓) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดอันได้กระทำโดย
ประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๔) มีกรณีตามมาตรา ๒๑ (๔) (๕) (๖) หรือ (๗)

มาตรา ๒๓ ก.ศ.ป. อาจมีมติไล่ตุลาการศาลปกครองออกได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (๑) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
- (๒) กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่กำหนดในวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาล
ปกครอง
- (๓) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ
โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๒๓/๑^{๒๕} ในกรณีที่ข้าราชการตุลาการศาลปกครองกระทำผิดวินัยไม่ถึงขั้นที่
จะต้องให้ออกหรือไล่ออก ก.ศ.ป. อาจมีมติให้ลงโทษงดเลื่อนตำแหน่ง หรืองดเลื่อนเงินเดือนเป็นเวลา
ไม่เกินสามปี หรือถ้ามีเหตุสมควรปรานีจะสั่งลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ และจะให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ
หรือว่ากล่าวตักเตือนด้วยก็ได้

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน วิธีการสอบสวน และสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและ
บุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ศ.ป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการ
ในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๒๔ ในการพิจารณาให้ข้าราชการตุลาการศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งโดย
ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง (๑) หรือ (๒) หรือตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง (๔)
ประกอบกับมาตรา ๒๑ (๔) หรือ (๗) หรือโดยถูกไล่ออกตามมาตรา ๒๓ (๑) หรือ (๒) ให้ ก.ศ.ป.
แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ประกอบด้วย ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดหรือตุลาการในศาล
ปกครองชั้นต้นจำนวนสี่คน และเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือรองเลขาธิการ
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ที่เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนมอบหมายจำนวน
หนึ่งคน เป็นกรรมการเพื่อทำการสอบสวน^{๒๖}

ในการสอบสวนให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกให้หน่วยงานทางปกครอง
หรือบุคคลใดให้ข้อเท็จจริง ให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนได้

^{๒๕} มาตรา ๒๓/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๖} มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
ปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ถ้า ก.ศป. เห็นว่าการให้ผู้ถูกสอบสวนหรือพิจารณาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะมีมติให้พักราชการก็ได้ การให้พักราชการนั้น ให้พักตลอดเวลาที่สอบสวนหรือพิจารณา เมื่อสอบสวนหรือพิจารณาเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกให้พักราชการมิได้กระทำการตามที่ถูกสอบสวนหรือพิจารณา ก็ให้ผู้นั้นคงอยู่ในราชการตามเดิม

วิธีการสอบสวนและสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๒๔/๑^{๒๗} ข้าราชการตุลาการศาลปกครองซึ่งมาจากข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายอื่น หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐผู้ใดมีกรณีกระทำความผิดวินัยก่อนวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการตุลาการศาลปกครอง ให้ ก.ศป. เป็นผู้พิจารณาดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองโดยอนุโลม แต่ถ้าเรื่องอยู่ระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนทางวินัยก่อนวันที่ได้รับแต่งตั้งก็ให้สืบสวนหรือสอบสวนต่อไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่กระทำความผิดจนแล้วเสร็จ แล้วส่งเรื่องให้ ก.ศป. พิจารณาดำเนินการทางวินัยต่อไปตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครองโดยอนุโลม และในกรณีที่จะต้องสั่งลงโทษทางวินัย ให้พิจารณาตามความผิดและลงโทษตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยของข้าราชการฝ่ายศาลปกครองกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอื่น หรือกฎหมายเกี่ยวกับวินัยของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่กระทำความผิดนั้น แล้วแต่กรณี โดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ ตุลาการศาลปกครองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งไปโดยมิได้มีความผิดและมีใช้เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๕) มาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๒๓ ก.ศป. อาจพิจารณาคัดเลือกผู้นั้นให้กลับเข้ารับราชการเป็นตุลาการศาลปกครองในตำแหน่งไม่สูงกว่าตำแหน่งเดิมหรือเทียบเท่าก็ได้ ถ้าผู้นั้นมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๘ แล้วแต่กรณี

ตุลาการศาลปกครองซึ่งโอนไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ถ้าต้องโอนกลับเข้าดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองเพราะเหตุที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๗๘/๑ วรรคสอง หรือยื่นความประสงค์ขอโอนกลับก่อนครบวาระ และผู้นั้นมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๘ แล้วแต่กรณี ให้ ก.ศป. พิจารณาให้ความเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งในลำดับอาวุโสที่เคยครอง โดยให้ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่น ในชั้นเดียวกับตุลาการศาลปกครองที่อยู่ในลำดับอาวุโสเท่ากันในขณะที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง และให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง^{๒๘}

^{๒๗} มาตรา ๒๔/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๘} มาตรา ๒๕ วรรคสอง เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๖ ตุลาการศาลปกครองผู้ใดประสงค์จะลาออกจากราชการ ให้ยื่นหนังสือขอลาออก เมื่อประธานศาลปกครองสูงสุดสั่งอนุญาตแล้วให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลปกครองลาออกเพื่อดำรงตำแหน่งที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ ตำแหน่งทางการเมือง หรือเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง ให้การลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นลาออก

นอกจากกรณีตามวรรคสอง ถ้าประธานศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าจำเป็น เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ จะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้เป็นเวลาไม่เกินสามเดือน นับแต่วันที่ขอลาออกก็ได้

มาตรา ๒๖/๑^{๒๔} การโอนข้าราชการตุลาการศาลปกครองผู้ใดไปเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองหรือข้าราชการฝ่ายอื่น ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดสั่งได้เมื่อข้าราชการตุลาการศาลปกครองผู้นั้นยินยอมและได้รับความเห็นชอบจาก ก.ศป.

มาตรา ๒๗ การย้ายตุลาการศาลปกครองผู้ใดไปดำรงตำแหน่งอื่นในศาลปกครอง จะต้องได้รับความยินยอมจากตุลาการศาลปกครองผู้นั้น และให้ประธานศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจแต่งตั้งได้ โดยความเห็นชอบของ ก.ศป. ตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น หรือเป็นการย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัย หรือตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว

มาตรา ๒๘ ประธานศาลปกครองสูงสุดต้องรับผิดชอบให้งานของศาลปกครอง เป็นไปโดยเรียบร้อยตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนด โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด หรือระเบียบที่ ก.ศป. กำหนด แล้วแต่กรณี โดยมีรองประธานศาลปกครองสูงสุดช่วยปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานศาลปกครองสูงสุดมอบหมาย^{๒๕}

อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นต้องรับผิดชอบให้งานของศาลนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อยตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนด โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด หรือระเบียบที่ ก.ศป. กำหนด แล้วแต่กรณี โดยมีรองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นช่วยปฏิบัติหน้าที่ตามที่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นมอบหมาย^{๒๖}

ในกรณีที่ตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดหรืออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นว่างลง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานศาลปกครองสูงสุดหรือรองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น หรือตุลาการศาลปกครองอื่น แล้วแต่กรณี ปฏิบัติหน้าที่แทนตามระเบียบที่ ก.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

^{๒๔} มาตรา ๒๖/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๕} มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๖} มาตรา ๒๘ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ซึ่งตนแทน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒๙ การเปลี่ยนแปลงตุลาการศาลปกครองในองค์คณะหนึ่งองค์คณะใด เนื่องจากตุลาการศาลปกครองผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ถูกพักราชการ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่น เจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นทำให้ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาการศาลปกครองซึ่งเข้ามาแทนที่ตามวรรคหนึ่ง ให้มีอำนาจตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓๐^{๓๒} อัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของตุลาการศาลปกครอง ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาการศาลปกครองให้ได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) ในศาลปกครองสูงสุด

(ก) ประธานศาลปกครองสูงสุด ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๔

(ข) รองประธานศาลปกครองสูงสุด ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

และตุลาการศาลปกครองสูงสุด ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๓

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) ในศาลปกครองชั้นต้น

(ก) อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๓

(ข) รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น และตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น

ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๒ - ๓ โดยให้เริ่มรับเงินเดือนในชั้น ๒ และเมื่ออยู่ในชั้น ๒ มาครบเจ็ดปีแล้ว

ให้เลื่อนชั้นเงินเดือนเป็นชั้น ๓

(ค) ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๑ - ๓ โดยให้เริ่มรับ

เงินเดือนในชั้น ๑ เมื่ออยู่ในชั้น ๑ มาครบหนึ่งปีแล้วให้เลื่อนชั้นเงินเดือนเป็นชั้น ๒ และเมื่ออยู่ในชั้น

๒ มาครบเจ็ดปีแล้วให้เลื่อนชั้นเงินเดือนเป็นชั้น ๓

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ให้ตุลาการศาลปกครองได้รับเงินประจำตำแหน่งตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาการศาลปกครองให้ได้รับค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่นในกรณีเดินทางไปราชการ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เพื่อประโยชน์ในการรับบำเหน็จบำนาญ ให้ตุลาการศาลปกครองเป็นข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ในกรณี ให้สำนักงานศาลปกครองเป็นเจ้าหน้าที่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ควบคุมการเกษียณอายุของตุลาการศาลปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในกรณีที่สมควรปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครองให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าการปรับอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการปรับเพิ่มเป็นร้อยละเท่ากัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ทุกอัตราและไม่เกินร้อยละสิบของอัตราที่ใช้บังคับอยู่ การปรับให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ถือว่าบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในกรณีที่การปรับเป็นร้อยละ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๓๒} มาตรา ๓๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เท่ากันทุกอัตราดังกล่าว หากทำให้อัตราหนึ่งอัตราใดมีเศษไม่ถึงสิบบาทให้ปรับตัวเลขเงินเดือนของอัตราดังกล่าวให้เพิ่มขึ้นเป็นสิบบาท และมีให้ถือว่าเป็นการปรับอัตราร้อยละที่แตกต่างกัน^{๓๓}

ตุลาการศาลปกครองซึ่งดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เมื่อเทียบกับตำแหน่งใดตามวรรคสอง (๑) (ข) หรือ (๒) (ก) (ข) หรือ (ค) แล้ว ให้ได้รับเงินเดือน การเลื่อนขั้นเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง รวมทั้งประโยชน์ตอบแทนอื่นตามตำแหน่งนั้น^{๓๔}

มาตรา ๓๐/๑^{๓๕} ตุลาการศาลปกครองอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.บ.ศป. กำหนด^{๓๖}

ในกรณีที่มีเหตุจะต้องจัดให้มีหรือปรับปรุงเงินเพิ่มค่าครองชีพตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองรายงานไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา ๓๐/๒^{๓๗} ตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้น ให้ได้รับเงินเดือน ชั้น ๑ และให้ได้รับประโยชน์ตอบแทนอื่นเช่นเดียวกับตุลาการศาลปกครองชั้นต้น แต่ไม่มีสิทธิได้รับเงินประจำตำแหน่ง

ให้นำความในมาตรา ๓๐ วรรคสี่และวรรคห้า มาใช้บังคับกับตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้นโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑ ให้ ก.บ.ศป. จัดให้มีการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลปกครองที่จะมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณถัดไป

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.บ.ศป. กำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการศาลปกครองซึ่งผ่านการประเมินสมรรถภาพตามวรรคหนึ่ง ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปได้จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

มาตรา ๓๒ ให้กรณีที่ข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครอง เพื่อประโยชน์ในการรับบำเหน็จบำนาญ ให้ถือเวลาราชการหรือเวลาทำงานของผู้นั้นในขณะที่เป็นข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น

^{๓๓} มาตรา ๓๐ วรรคหก เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๔} มาตรา ๓๐ วรรคเจ็ด เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๓๕} มาตรา ๓๐/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖} มาตรา ๓๐/๑ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๓๗} มาตรา ๓๐/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

เวลาราชการของตุลาการศาลปกครองผู้นั้น และให้นำกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการหรือกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๓^{๓๓} เครื่องแบบข้าราชการตุลาการศาลปกครองและระเบียบการแต่งกายให้เป็นไปตามที่ ก.บ.ศป. ประกาศกำหนด

มาตรา ๓๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ตุลาการศาลปกครองเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

มาตรา ๓๕^{๓๕} ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.ศป.” ประกอบด้วย

- (๑) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
- (๒) กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตุลาการศาลปกครองจำนวน

เก้าคน ดังนี้

(ก) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนหกคนซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

(ข) ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นจำนวนสามคนซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น

(๓) กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่เป็นตุลาการศาลปกครองจำนวนสามคน ดังนี้

(ก) ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาจำนวนสองคน

(ข) ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากคณะรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งคน

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นเลขานุการของ ก.ศป. และให้ ก.ศป. แต่งตั้งข้าราชการฝ่ายศาลปกครองจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๓๕/๑^{๓๕/๑} กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรค

หนึ่ง (๓) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย

^{๓๓} มาตรา ๓๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๓๔} มาตรา ๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๓๕} มาตรา ๓๕/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปี
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๔) ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดินผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมหรือศาลอื่น
- (๕) ไม่เป็นข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม ตุลาการศาลทหาร หรือทนายความ
- (๖) ไม่เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา พนักงาน ลูกจ้าง หรือดำรงตำแหน่งใดในรัฐวิสาหกิจ
- (๗) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (๘) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๙) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ
- (๑๐) ไม่เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๑๑) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๑๒) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (๑๓) ไม่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอื่นใดอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ
- มาตรา ๓๖^{๓๓} การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕วรรคหนึ่ง (๒) ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ในการนี้ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีสิทธิได้รับเลือก โดยแยกเป็นประเภทตุลาการในศาลปกครองสูงสุดและตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นส่งไปยังตุลาการในศาลปกครองสูงสุดหรือตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น แล้วแต่กรณี และให้แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการเลือกไปด้วย
- ให้มีคณะกรรมการดำเนินการเลือก ประกอบด้วย เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ตุลาการศาลปกครองสามคน และคณบดีคณะนิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสามคน ซึ่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้คัดเลือก เป็นกรรมการ มีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕วรรคหนึ่ง (๒) การตรวจนับคะแนนและการประกาศผล
- การเลือก
- ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรับผิดชอบดูแลให้การเลือกเป็นไปโดยถูกต้องและเรียบร้อย
- ให้ผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕วรรคหนึ่ง (๒) เข้ารับหน้าที่เมื่อประธานศาลปกครองสูงสุดได้ประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็น

^{๓๓} มาตรา ๓๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗

กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ และให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองดำเนินการ
ประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๗^{๕๒} การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕
วรรคหนึ่ง

(๓) (ก) ให้วุฒิสภาดำเนินการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเสนอรายชื่อบุคคล
ที่เห็นสมควร ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๕/๑ จำนวนสองเท่าของจำนวนที่
ต้องเลือกเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาเลือกต่อไป

ให้นำความในมาตรา ๓๖ วรรคสี่ มาใช้บังคับกับการเลือกกรรมการตุลาการศาล
ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิในวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๓๘^{๕๓} การเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕
วรรคหนึ่ง (๓) (ข) ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรจะได้รับเลือกต่อคณะรัฐมนตรี
เพื่อพิจารณาอนุมัติ

ให้นำความในมาตรา ๓๖ วรรคสี่ มาใช้บังคับกับการเลือกกรรมการตุลาการศาล
ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิในวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๓๙^{๕๔} กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรค
หนึ่ง (๒) หรือ (๓) ให้อยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีโดยอาจได้รับเลือกใหม่ได้อีก แต่จะดำรงตำแหน่ง
ติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ก่อนกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ
(๓) จะครบวาระเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกสิบวัน ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา
๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) ใหม่ โดยต้องแล้วเสร็จก่อนที่กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมจะ
พ้นจากตำแหน่งตามวาระ

(๒) แจ้งต่อประธานวุฒิสภาหรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ ในกรณีที่
เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระของกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕
วรรคหนึ่ง (๓)

มาตรา ๓๙/๑^{๕๕} ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตาม
มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) หรือ (๓) วางลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการเพื่อให้มีการเลือกซ่อม เว้นแต่
วาระการอยู่ในตำแหน่งของกรรมการผู้นั้นจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่ดำเนินการเลือกซ่อมก็ได้

^{๕๒} มาตรา ๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๕๓} มาตรา ๓๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๕๔} มาตรา ๓๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

การดำเนินการเพื่อให้มีการเลือกซ่อมตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลปกครองสูงสุด
ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรค
หนึ่ง (๒) ให้ดำเนินการเลือกซ่อมให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

(๒) กรณีตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรค
หนึ่ง (๓) ให้แจ้งประธานวุฒิสภาหรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่
ตำแหน่งว่างลง

กรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกซ่อมให้อยู่ในตำแหน่ง
เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ให้นำความในมาตรา ๓๖ วรรคสี่ มาใช้บังคับกับการเลือกกรรมการตุลาการศาล
ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิในวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๔๐^{๕๖} นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตุลาการศาล
ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออกโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

(๓) พ้นจากตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด หรือตุลาการในศาลปกครอง
ชั้นต้น ในกรณีที่พ้นกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒)

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๕/๑ ในกรณีที่พ้นกรรมการ

ตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓)

มาตรา ๔๑ การประชุมของ ก.ศป. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานศาลปกครองสูงสุดไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รอง
ประธานศาลปกครองสูงสุดปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าไม่มีรองประธานศาลปกครองสูงสุด หรือมีแต่ไม่อาจ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการใน ก.ศป. ว่างลง ให้กรรมการที่เหลือปฏิบัติหน้าที่ต่อไป
ได้ แต่ต้องมีกรรมการเหลือพอที่จะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุม
ออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้ ก.ศป. มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการประชุมและการลงมติ

ให้ ก.ศป. มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการใด ๆ ได้ตามความ
เหมาะสม

มาตรา ๓๓/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับ
ที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๔๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๔๑/๑^{๔๙} กรณีที่ไม่มีกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๓) หรือมีแต่ไม่ครบสามคน ถ้ากรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนไม่น้อยกว่าหกคน เห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องให้ความเห็นชอบ ให้กรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนดังกล่าวเป็นองค์ประกอบและองค์ประชุมพิจารณาเรื่องเร่งด่วนนั้นได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

หมวด ๓/๑

คณะกรรมการบริหารศาลปกครอง^{๔๘}

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๑/๒^{๔๙} ให้มีคณะกรรมการบริหารศาลปกครองคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.บ.ศป.” ประกอบด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) ประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธานกรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา และเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นกรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๓) กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตุลาการศาลปกครอง จำนวนแปดคนดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(ก) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสี่คน ซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(ข) ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น จำนวนสี่คน ซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๔) กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ในระดับไม่ต่ำกว่าตำแหน่งที่ ก.ศ.บ. กำหนด จำนวนสองคน ซึ่งได้รับเลือกจากข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ตามวิธีการที่ ก.ศ.บ. ประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๕) กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิด้านการงบประมาณ ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านการบริหารจัดการ ที่ไม่เป็นหรือไม่เคยเป็นข้าราชการศาลปกครอง ด้านละหนึ่งคน ซึ่งได้รับเลือกจากประธานกรรมการและกรรมการตาม (๒) (๓) และ (๔)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองที่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองมอบหมายเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๑/๓^{๕๐} กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) จะดำรงตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตาม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๔๙} มาตรา ๔๑/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๔๘} หมวด ๓/๑ คณะกรรมการบริหารศาลปกครอง มาตรา ๔๑/๒ ถึง มาตรา ๔๑/๔ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๔๙} มาตรา ๔๑/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) หรือ (๓) หรือกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตาม
 มาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) หรือ (๕) ในเวลาเดียวกันมิได้

มาตรา ๔๑/๔^{๕๑} กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒
 วรรคหนึ่ง (๕) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปี
- (๓) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกคำสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- (๔) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๕) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ
 รัฐวิสาหกิจ
- (๖) ไม่เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ
 ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต หรือ
 จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๘) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิก
 สภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรค
 การเมือง

มาตรา ๔๑/๕^{๕๒} ให้มีคณะกรรมการดำเนินการเลือกกรรมการบริหารศาลปกครอง
 ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓) ประกอบด้วย ตุลาการศาลปกครองซึ่งประธาน
 ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้คัดเลือก จำนวนสี่คน และเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง เป็นกรรมการ
 มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเลือก การตรวจนับคะแนน และการประกาศผลการเลือกตั้งกล่าว

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายศาลปกครองเป็น
 เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ให้นำความในมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับกับ
 กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

^{๕๐} มาตรา ๔๑/๓ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๑} มาตรา ๔๑/๔ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๒} มาตรา ๔๑/๕ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔๑/๖^{๕๓} กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒
วรรคหนึ่ง (๓) (๔) หรือ (๕) ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับเลือกใหม่ได้ แต่
จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

ก่อนกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิจะครบวาระเป็นเวลาไม่น้อยกว่า
หกสิบวัน ให้ดำเนินการเลือกกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ โดยต้องแล้วเสร็จก่อนที่
กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ในกรณีจำเป็นที่ไม่อาจ
ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้ ให้กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง
พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามสิบวัน

ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงก่อนครบวาระ
ให้ดำเนินการเพื่อให้มีการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่างให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง
เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้นั้นจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่ดำเนินการเลือกแทน
ตำแหน่งที่ว่างก็ได้

กรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้อยู่ใน
ตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๔๑/๗^{๕๔} นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการบริหารศาล
ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออกโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานศาลปกครองสูงสุด
- (๓) พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครองตามมาตรา ๒๑ ในกรณีที่เป็
นกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓)

(๔) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุด ในกรณีที่เป็
นกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นตาม
มาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓) (ข)

(๕) ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตาม
มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่เป็นกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒
วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕)

(๖) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑/๔ ในกรณีที่เป็
นกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๕)

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการบริหารศาลปกครอง
ผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้ ก.บ.ศป. เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๔๑/๘^{๕๕} ก.บ.ศป. มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการศาล
ปกครองและสำนักงานศาลปกครอง ในส่วนที่ไม่อยู่ในอำนาจของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาล

^{๕๓} มาตรา ๔๑/๖ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๔} มาตรา ๔๑/๗ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ปกครองสูงสุด ก.ศป. หรือ ก.ขป. ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ประเพณีปฏิบัติของทางราชการ และนโยบายของประธานศาลปกครองสูงสุด โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ออกระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารราชการศาลปกครอง และสำนักงานศาลปกครอง

(๒) ออกประกาศแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลปกครอง และกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการดังกล่าว

(๓) ให้ความเห็นในการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับศาลปกครอง

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อ

ดำเนินการตามมาตรา ๙๑

(๕) พิจารณาให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการงบประมาณของศาลปกครอง

(๖) ออกระเบียบเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน รวมทั้งการพัสดุของสำนักงานศาลปกครอง

(๗) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจ้างและการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลปกครอง รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการจ้างด้วย

(๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ และการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการศาลปกครอง พนักงานราชการ และลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

(๙) กำหนดวันและเวลาทำงาน วันหยุดราชการ และการลาของข้าราชการศาลปกครอง รวมทั้งพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

(๑๐) กำหนดให้มีตรา สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายใดเพื่อใช้ในการบริหารราชการศาลปกครอง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำและใช้ตรา สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายนั้นไว้ด้วย

(๑๑) ออกระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการของศาลปกครอง หรือสำนักงานศาลปกครอง การกำหนดข้อห้ามบุคคลเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการในเวลาเดียวกันเกินจำนวนที่กำหนด และการกำหนดอัตราเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการ หรือผู้ช่วยเลขานุการ

(๑๒) กำกับดูแลการบริหารราชการศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

(๑๓) ยับยั้งการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามมาตรา

(๑๔) พิจารณาเรื่องอื่นใดตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ก.ศป. หรือ ก.ขป. ร้องขอ

มาตรา ๔๑/๙^{๕๖} การประชุมของ ก.บ.ศป.ให้นำความในมาตรา ๔๑ มาใช้บังคับ

โดยอนุโลม

^{๕๕} มาตรา ๔๑/๘ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๖} มาตรา ๔๑/๙ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

หมวด ๔
วิธีพิจารณาคดีปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑

การฟ้องคดีปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา ๔ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีค่าบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่ากฎหมายหรือการกระทำใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองได้ ในการเสนอความเห็นดังกล่าวผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสิทธิและหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา ๔๒

มาตรา ๔๔ การดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับการฟ้อง การร้องสอด การเรียกบุคคล หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเป็นคู่กรณีในคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาการรับฟังพยานหลักฐาน และการพิพากษาคดีปกครอง นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๔๕ คำฟ้องให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและต้องมี

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ฟ้องคดี
- (๒) ชื่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี

(๓) การกระทำทั้งหลายที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือ

พฤติการณ์ตามสมควรเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าว

- (๔) คำขอของผู้ฟ้องคดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๕) ลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดี ถ้าเป็นการยื่นฟ้องคดีแทนผู้อื่นจะต้องแนบใบมอบฉันทะให้ฟ้องคดีมาด้วย

คำฟ้องใดมีรายการไม่ครบตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้สำนักงานศาลปกครองให้คำแนะนำแก่ผู้ฟ้องคดีเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องนั้นให้ถูกต้อง ในการนี้ให้ถือว่าวันที่ยื่นฟ้องครั้งแรกเป็นหลักในการนับอายุความ

ในกรณีที่ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีปกครองหลายคนในเหตุเดียวกัน บุคคลเหล่านั้นอาจยื่นคำฟ้องร่วมกันเป็นฉบับเดียว โดยจะมอบหมายให้ผู้ฟ้องคดีคนใดเป็นผู้แทนของผู้ฟ้องคดีทุกคนในการดำเนินคดีต่อไปก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าการกระทำของผู้แทนผู้ฟ้องคดีในกระบวนการพิจารณาผูกพันผู้ฟ้องคดีทุกคน

การฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่การฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) หรือ (๔) ให้เสียค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ในอัตราตามที่ระบุไว้ในตาราง ๑ ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่มีค่าขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่กรณีจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่น ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนดเพื่อฟ้องคดีหรือดำเนินการแทนได้

มาตรา ๔๕/๑^{๕๕} การฟ้องคดีที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา ๔๕ วรรคสี่ หากคู่กรณีได้ยื่นคำขอต่อศาลโดยอ้างว่า ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือโดยสถานะของผู้ขอถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร ถ้าศาลเห็นว่า มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟ้องไว้พิจารณา หรือในกรณีอุทธรณ์ซึ่งศาลเห็นว่าไม่เหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์ได้ แล้วแต่กรณี และศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นว่าไม่เหตุตามคำขอจริงก็ให้ศาลอนุญาตให้คู่กรณีนั้นดำเนินคดี โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนได้ คำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอผู้ยื่นคำขอมิสิทธิดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

(๑) ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลได้จริง หรือโดยสถานะของผู้ขอถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร

(๒) ยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลปกครองสูงสุด

ในกรณีที่คู่กรณีใช้สิทธิตาม (๑) หรือ (๒) อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะใช้สิทธิอีกประการหนึ่งมิได้

การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ การขอให้พิจารณาใหม่ การอุทธรณ์และการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวกับการขอดำเนินคดีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตาม

^{๕๕} มาตรา ๔๕ วรรคสี่ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๖} มาตรา ๔๕/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ออกตาม
 มาตรา ๔๕

มาตรา ๔๖ คำฟ้องให้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครอง ในการนี้อาจยื่น
 คำฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการนับอายุความ ให้ถือว่าวันที่ส่ง
 คำฟ้องแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์เป็นวันที่ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครอง

มาตรา ๔๗ การฟ้องคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น ให้ยื่นฟ้องต่อ
 ศาลปกครองชั้นต้นที่ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาหรือที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลปกครองชั้นต้นนั้น
 การฟ้องคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุด ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง
 สูงสุด

ในกรณีที่ศาลปกครองใดพิพากษาว่าคดีที่ฟ้องต่อศาลปกครองนั้นอยู่ในเขตอำนาจ
 ของศาลปกครองอื่น ให้ส่งคำฟ้องนั้นไปให้ศาลปกครองที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณา ในกรณีที่ศาล
 ปกครองชั้นต้นมีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องเขตอำนาจศาล ให้ศาลปกครองที่รับคำฟ้องไว้หลังสุด
 เสนอความเห็นต่อศาลปกครองสูงสุดเพื่อมีคำสั่งในเรื่องเขตอำนาจศาล

การพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลปกครองใดจะต้องกระทำในศาลปกครองนั้นตาม
 วันเวลาทำการ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกของผู้กรณี ศาลปกครอง
 จะสั่งให้ดำเนินการพิจารณาในสถานที่อื่นหรือในวันหยุดหรือในวันเวลาใดก็ได้

มาตรา ๔๘ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ประกาศสถานที่ตั้ง และวันเวลา
 ทำการตามปกติของศาลปกครองในราชกิจจานุเบกษา

ศาลปกครองแห่งหนึ่ง ๆ อาจมีสถานที่ทำการเฉพาะการได้ตามจำนวนที่เหมาะสม
 ตามที่ประธานศาลปกครองสูงสุดจะได้ประกาศสถานที่ตั้งและวันเวลาทำการของสถานที่ทำการ
 เฉพาะการในราชกิจจานุเบกษา

ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจกำหนดให้การยื่นฟ้อง และการ
 ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองอาจกระทำ ณ สถานที่ทำการ
 เฉพาะการของศาลปกครองก็ได้

มาตรา ๔๙ การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือ
 ควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือ
 ร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด
 และไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจง
 ที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕๐ คำสั่งใดที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ ให้ผู้ออกคำสั่งระงับวิธีการยื่น
 คำฟ้องและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ปรากฏต่อผู้ออกคำสั่งใดในภายหลังว่า ตนมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นดำเนินการแจ้งข้อความซึ่งพึงระบุดตามวรรคหนึ่งให้ผู้รับคำสั่งทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีนี้ ให้ระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเริ่มนับใหม่ นับแต่วันที่ผู้รับคำสั่งได้รับแจ้งข้อความดังกล่าว ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่ตามวรรคสองและระยะเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องมีกำหนดน้อยกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเวลาสำหรับยื่นคำฟ้องเป็นหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้รับคำสั่ง

มาตรา ๕๑^{๕๐๔} การฟ้องคดีตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) ให้ยื่นฟ้องภายในหนึ่งปี และการฟ้องคดีตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๔) ให้ยื่นฟ้องภายในห้าปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี

มาตรา ๕๒ การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ถ้าศาลปกครองเห็นว่าการฟ้องคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นโดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอ ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้

มาตรา ๕๓ ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายก่อนศาลปกครองพิพากษาคดี ให้ศาลปกครองรอการพิจารณาไปจนกว่าทายาท ผู้จัดการมรดก ผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิของคู่กรณีผู้นั้นจะมีคำขอเข้ามาแทนที่คู่กรณีผู้ถึงแก่ความตาย หรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีคำขอเข้ามา โดยมีคำขอเข้ามาเองหรือโดยที่ศาลหมายเรียกให้เข้ามา เนื่องจากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคำขอ เช่นว่านี้จะต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่คู่กรณีผู้นั้นถึงแก่ความตาย

ถ้าไม่มีคำขอของบุคคลดังกล่าว หรือไม่มีคำขอของคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ศาลปกครองจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นก็ได้

ส่วนที่ ๒

การดำเนินคดีปกครอง

มาตรา ๕๔ ศาลปกครองสูงสุดต้องมีตุลาการในศาลปกครองสูงสุดอย่างน้อยห้าคน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา

ศาลปกครองชั้นต้นต้องมีตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นอย่างน้อยสามคน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา

มาตรา ๕๕ การพิจารณาพิพากษาคดีต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว แต่ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีชี้แจงและแสดงพยานหลักฐานประกอบคำชี้แจงของตนตามควรแก่กรณี แต่การชี้แจงต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้ชี้แจงด้วยวาจาต่อหน้าศาล

^{๕๐๔} มาตรา ๕๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑

คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดูพยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายได้ยื่นไว้ในสำนวน เว้นแต่กรณีใด มีกฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผยหรือศาลปกครองเห็นว่าจำเป็นต้องไม่เปิดเผย เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินงานของรัฐ แต่กรณีที่ไม่เปิดเผยดังกล่าว ศาลปกครองจะนำมาใช้รับฟังในการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ได้

ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลปกครองอาจตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในการนี้ ศาลปกครองจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร

พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลปกครองเรียกมาให้ถ้อยคำหรือทำความเห็นต่อศาลปกครองมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๕๖ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองใด การจ่ายสำนวนคดีในศาลปกครองนั้น ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดหรืออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่มีการจัดองค์คณะที่มีความเชี่ยวชาญในประเภทคดีด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการเฉพาะ ต้องจ่ายสำนวนคดีให้ตรงกับความเชี่ยวชาญขององค์คณะที่จัดไว้

(๒) ในกรณีที่มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบคดีขององค์คณะ ต้องจ่ายสำนวนคดีที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในพื้นที่ให้แก่องค์คณะที่จัดไว้

(๓) ในกรณีที่ไม่มีการจัดองค์คณะตาม (๑) หรือ (๒) หรือมีการจัดไว้ลักษณะเดียวกันหลายองค์คณะ หรือองค์คณะที่รับผิดชอบคดีดังกล่าวมีคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งหากจ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์คณะนั้นจะทำให้คดีล่าช้าหรือกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม ให้จ่ายสำนวนคดีโดยใช้วิธีการใดที่ไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะจ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์คณะใด

เมื่อองค์คณะในศาลปกครองใดได้รับสำนวนคดีแล้ว ให้ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุดหรือตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้นในองค์คณะนั้น แล้วแต่กรณี แต่งตั้งตุลาการศาลปกครองในคณะของตนคนหนึ่งเป็นตุลาการเจ้าของสำนวน เพื่อเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำชี้แจงของคู่กรณี และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ โดยมีพนักงานคดีปกครองเป็นผู้ช่วยดำเนินการตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมอบหมาย

เมื่อได้มอบสำนวนคดีให้แก่ตุลาการเจ้าของสำนวนคนใดแล้ว หรือได้จ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์คณะใดแล้ว ห้ามมิให้มีการเรียกคืนสำนวนคดีหรือโอนสำนวนคดี เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการโอนคดีตามที่ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนด

(๒) เมื่อมีการคัดค้านตุลาการเจ้าของสำนวนสำหรับกรณีเรียกคืนสำนวน หรือตุลาการศาลปกครองในองค์คณะพิจารณาพิพากษานั้นถูกคัดค้าน หรือไม่ครบองค์คณะสำหรับกรณีโอนสำนวน

(๓) เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะพิจารณาพิพากษามีคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งจะทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า และตุลาการเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะพิจารณาพิพากษาขอสละสำนวนคดีที่ตนรับผิดชอบอยู่

มาตรา ๕๗ ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำหน้าที่ตรวจสอบและเสนอความเห็นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษา ตลอดจนดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

ในระหว่างการดำเนินการของตุลาการเจ้าของสำนวนตามวรรคหนึ่ง ให้เปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบถึงข้ออ้างหรือข้อแย้งของแต่ละฝ่าย และให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าได้รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพียงพอแล้ว ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนทำความเห็นเสนอให้องค์คณะพิจารณาพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีต่อไป

ในการให้โอกาสคู่กรณีตามวรรคสอง ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนดให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีมิได้ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดงพยานหลักฐานนั้นไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วแต่กรณี และให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคสามหรือมีพฤติกรมประวิงคดียุติให้ล่าช้า ศาลปกครองจะรายงานผู้บังคับบัญชาผู้กำกับดูแล ผู้ควบคุม หรือนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยไม่เป็นการตัดอำนาจที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล

การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการเจ้าของสำนวนและพนักงานคดีปกครองให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๕๘ ก่อนวันนั่งพิจารณาคดี ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนส่งมอบสำนวนคดีให้ผู้แถลงคดีปกครองพิจารณา และให้ผู้แถลงคดีปกครองจัดทำสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นของตนในการวินิจฉัยคดีนั้นเสนอต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษา และให้มาชี้แจงด้วยวาจาต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาในวันนั่งพิจารณาคดีนั้น และให้มีสิทธิอยู่ร่วมในการพิจารณาและในการประชุมปรึกษาเพื่อพิพากษาคดีนั้นได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงในการวินิจฉัยคดีนั้น

ในการนั่งพิจารณาคดีใด ถ้าผู้แถลงคดีปกครองเห็นว่าข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีเปลี่ยนแปลงไป ให้ผู้แถลงคดีปกครองจัดทำสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นของตนขึ้นใหม่เสนอต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาเพื่อพิจารณาต่อไป

ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นหรือประธานศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งผู้แถลงคดีปกครองจากตุลาการศาลปกครองคนหนึ่งในศาลนั้นที่มีใช้ตุลาการในองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

ผู้แถลงคดีปกครองในศาลปกครองสูงสุดอาจแต่งตั้งจากตุลาการศาลปกครองชั้นต้นก็ได้

การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แถลงคดีปกครองให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับคดีที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕๙ ในการพิจารณาคดีให้องค์คณะพิจารณาพิพากษาจัดให้มีการนั่งพิจารณาคดีอย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าองค์คณะพิจารณาพิพากษา

ก่อนการนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกให้ส่งสรุปข้อเท็จจริงของตุลาการเจ้าของสำนวนให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในการนี้ให้คู่กรณีมีสิทธิยื่นคำแถลง รวมทั้งนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบคำแถลงดังกล่าวเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายเพิ่มเติมต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาในวันนั่งพิจารณาคดีแต่จะไม่มาแถลงด้วยวาจาก็ได้

มาตรา ๖๐ การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ในคดีเรื่องใดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ถ้าศาลปกครองเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงของคู่กรณี หรือคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ศาลปกครองจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(๑) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(๒) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่นว่านั้น ไม่ว่าศาลปกครองจะได้มีคำสั่งตามวรรคสองหรือไม่ มิให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำพิพากษา หรือย่อเรื่องแห่งคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้อง เป็นการผิดกฎหมาย เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ จะห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งคำพิพากษานั้นก็ได้

มาตรา ๖๑ ให้ตุลาการศาลปกครองคนหนึ่งคนใดซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์คณะมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางปกครองหรือของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(๒) มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทางปกครองนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา

(๓) มีคำสั่งเรียกให้คู่กรณีมาให้ถ้อยคำหรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

(๔) มีคำสั่งเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

(๕) ใต้วงหรือมีคำสั่งในเรื่องใดที่มีใช้การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ในกรณีจำเป็น ตุลาการศาลปกครองหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากตุลาการศาลปกครองมีอำนาจไปตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

มาตรา ๖๒ ถ้าผู้ฟ้องคดีได้รับคำสั่งจากศาลปกครองให้มาให้อัยคำหรือแสดงพยานหลักฐานแล้ว ไม่ดำเนินการตามคำสั่งนั้นภายในระยะเวลาที่ศาลปกครองกำหนดโดยไม่มีเหตุสุดอันสมควร ศาลปกครองจะสั่งให้จำหน่ายคดีเสียก็ได้

คดีที่ศาลปกครองได้สั่งจำหน่ายตามวรรคหนึ่ง ถ้าภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ศาลปกครองมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี ผู้ฟ้องคดีแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลปกครองได้ว่าการที่ตนไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของศาลปกครองได้นั้น เป็นเพราะเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควร ศาลปกครองจะอนุญาตให้พิจารณาใหม่หรือฟ้องคดีใหม่ก็ได้

มาตรา ๖๓ ตุลาการศาลปกครองในองค์คณะพิจารณาพิพากษาหรือผู้แถลงคดีปกครองอาจถูกคัดค้านได้ตามเหตุแห่งการคัดค้านผู้พิพากษาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งเหตุอื่นใดอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสียความยุติธรรม

การขอลอนตัวจากคดี การยื่นคำคัดค้าน การพิจารณาคัดค้าน การสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านงดการปฏิบัติหน้าที่ และการสั่งให้ผู้อื่นเข้าปฏิบัติหน้าที่แทน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

การสั่งให้ตุลาการศาลปกครองผู้ถูกคัดค้านงดการพิจารณาย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงการกระทำใด ๆ ของตุลาการศาลปกครองผู้ถูกคัดค้านที่ได้กระทำไปแล้ว

มาตรา ๖๔ นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นับบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้

- (๑) ตักเตือน โดยจะมีคำดำเนินเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
  - (๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล
  - (๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (๓) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ

มาตรา ๖๕ ผู้ใดวิจารณ์การพิจารณาหรือการพิพากษาคดีของศาลปกครองโดยสุจริตด้วยวิธีการทางวิชาการ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ศาลปกครองเห็นสมควรกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่กรณีที่เกี่ยวข้องเป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดี ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ให้ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวและออกคำสั่งไปยังหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของ
หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแก่การบริหารงานของรัฐ
ประกอบด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ส่วนที่ ๓ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๖๗ การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองถ้าจะต้องกระทำโดย
ตุลาการศาลปกครองหลายคน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามความเห็นของฝ่ายข้างมาก
และในกรณีที่ตุลาการในศาลปกครองผู้ใดมีความเห็นแย้งให้ทำความเห็นแย้งไว้ในคำพิพากษาหรือ
คำสั่งนั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๖๘ ถ้าประธานศาลปกครองสูงสุดเห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใด
หรือคดีใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ หรือมีกฎหมายหรือระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาล
ปกครองสูงสุดให้วินิจฉัยปัญหาใด หรือคดีใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภายใต้บังคับมาตรา ๖๓ ที่ประชุมใหญ่นั้นให้ประกอบด้วยตุลาการในศาลปกครอง
สูงสุดทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนตุลาการในศาลปกครอง
สูงสุด และให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานที่ประชุมใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน
ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๖๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองของศาลปกครองอย่างน้อย
ต้องระบุ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) ชื่อผู้ยื่นคำฟ้อง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒) หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๓) เหตุแห่งการฟ้องคดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๔) ข้อเท็จจริงของเรื่องที่ฟ้อง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๕) เหตุผลแห่งคำวินิจฉัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๖) คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๗) คำบังคับ ถ้ามี โดยให้ระบุหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้อง
ปฏิบัติตามคำบังคับไว้ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๘) ข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษา ถ้ามี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่งต้องลงลายมือชื่อของตุลาการศาลปกครองที่นั่ง

พิจารณาและพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งนั้น ถ้าตุลาการศาลปกครองคนใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลง
ลายมือชื่อได้ ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นหรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี จดแจ้งเหตุ
ดังกล่าวไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมื่อศาลปกครองได้อ่านผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองในศาลปกครองโดยเปิดเผยในวันใดแล้ว ให้ถือว่าวันที่ได้อ่านนั้นเป็นวันที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในการนี้ให้ศาลปกครองแจ้งให้คู่กรณีทราบกำหนดวันอ่านผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นการล่วงหน้าตามสมควร

ถ้าไม่มีคู่กรณีมาศาลปกครองในวันนัดอ่านผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ศาลปกครองงดการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง แล้วบันทึกไว้และให้ถือว่าวันที่บันทึกเป็นวันที่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ให้สำนักงานศาลปกครองจัดให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองไว้ที่ศาลปกครองเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูหรือขอสำเนาที่มีการรับรองถูกต้องได้ โดยจะเรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้อีก ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ ก.ศ.ป. กำหนด

ให้สำนักงานศาลปกครองพิมพ์เผยแพร่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลปกครองและความเห็นของผู้แถลงคดีปกครองตามมาตรา ๕๘

มาตรา ๗๐ คำพิพากษาศาลปกครองให้ผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งบังคับนับแต่วันที่กำหนดในคำพิพากษานั้นถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขกลับหรืองดเสีย

ในกรณีที่คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น ให้รอการปฏิบัติตามคำสั่งบังคับไว้จนกว่าจะพ้นระยะเวลาการอุทธรณ์ หรือในกรณีที่มีการอุทธรณ์ ให้รอการบังคับคดีไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีการอุทธรณ์และเป็นคดีที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด คู่กรณีฝ่ายชนะคดีอาจยื่นคำขอต่อศาลปกครองชั้นต้น หรือศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี โดยชี้แจงเหตุผลอันสมควรที่ขอให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งบังคับ และให้ศาลปกครองสูงสุดพิจารณา คำขอและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด^{๖๐}

มาตรา ๗๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งคำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้มีผลผูกพันบุคคลภายนอกได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) ในคำพิพากษาให้บุคคลใดออกไปจากสถานที่ใดให้ใช้บังคับตลอดถึงบริวารของผู้ผู้นั้นที่อยู่ในสถานที่นั้นด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิพิเศษอื่น

(๒) ถ้าบุคคลใดได้เข้าเป็นผู้ค้าประกันในศาลเพื่อการดำเนินการใด ๆ ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งใช้บังคับแก่การประกันนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้าประกันใหม่

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับสถานะหรือความสามารถของบุคคล หรือนิติบุคคล บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างหรือใช้ยันกับบุคคลภายนอกก็ได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกจะมีสิทธิดีกว่า

(๔) คำพิพากษาหรือคำสั่งที่เกี่ยวกับสิทธิแห่งทรัพย์สินใด ๆ คู่กรณีที่เกี่ยวข้องอาจอ้างกับบุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกจะมีสิทธิดีกว่า

^{๖๐} มาตรา ๗๐ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๗๒ ในการพิพากษาคดี ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดค่าบังคับอย่างหนึ่ง
 อย่างไม่ใด ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วน ในกรณี
 ที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม
 มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑)

(๒) สั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม
 หน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่
 ของรัฐละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

(๓) สั่งให้ใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ
 โดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องเกี่ยวกับการกระทำละเมิด
 หรือความรับผิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการฟ้องเกี่ยวกับสัญญาทาง
 ปกครอง

(๔) สั่งให้ถือปฏิบัติต่อสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีการฟ้อง
 ให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงความเป็นอยู่ของสิทธิหรือหน้าที่นั้น

(๕) สั่งให้บุคคลกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เป็นไปตาม
 กฎหมาย

ในการมีค่าบังคับตามวรรคหนึ่ง (๑) ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดว่าจะให้มีผล
 ย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลไปในอนาคตถึงขณะใดขณะหนึ่งได้ หรือจะกำหนดให้มีเงื่อนไข
 อย่างไม่ใดก็ได้ ทั้งนี้ ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี

ในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ ให้มีการประกาศผลแห่ง
 คำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา และให้การประกาศดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนกฎนั้น

วรรคสี่^{๒๓} (ยกเลิก)

วรรคห้า^{๒๒} (ยกเลิก)

วรรคหก^{๒๓} (ยกเลิก)

มาตรา ๗๒/๑ ในการพิพากษาคดี ให้ศาลปกครองมีคำสั่งคุ้มครองเนียมศาล
 ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามส่วนของการชนะคดี

^{๒๓} มาตรา ๗๒ วรรคสี่ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
 (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๒๒} มาตรา ๗๒ วรรคห้า ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
 ปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๒๓} มาตรา ๗๒ วรรคหก ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี
 ปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๒๔} มาตรา ๗๒/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับ
 ที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๗๓ การคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด

คำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึง คำสั่งเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลหรือคำสั่งอื่นใดที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาด

ในกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคำอุทธรณ์เดิมมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลปกครองสูงสุดจะสั่งไม่รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาก็ได้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดให้เป็นที่สุด

มาตรา ๗๔ เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นที่สุดของศาลปกครองต่างชั้นกันในประเด็นแห่งคดีอย่างเดียวกัน ชัดหรือแย้งกันให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุด

ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นที่สุดของศาลปกครองชั้นต้นด้วยกันมีการขัดหรือแย้งกันในประเด็นแห่งคดีอย่างเดียวกัน คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียจะยื่นคำร้องขอต่อศาลปกครองสูงสุดเพื่อให้มีคำสั่งกำหนดว่าจะให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งใด คำสั่งของศาลปกครองสูงสุดเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๗๕ ในกรณีที่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองเสร็จเด็ดขาดแล้ว คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียหรืออาจถูกกระทบจากผลแห่งคดีนั้น อาจมีคำขอให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองนั้นใหม่ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ศาลปกครองฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(๒) คู่กรณีที่แท้จริงหรือบุคคลภายนอกนั้นมิได้เข้ามาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือได้เข้ามาแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการ

(๓) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม

(๔) คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ทำขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด และต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งทำให้ผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งขัดกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีหรือบุคคลภายนอกไม่ทราบถึงเหตุนั้นในการพิจารณาคดีครั้งที่แล้วมา โดยมีใช้ความผิดของผู้นั้น

การยื่นคำขอให้พิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้หรือควรรู้อถึงเหตุซึ่งอาจขอให้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ได้ แต่ไม่เกินห้าปีนับแต่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๗๕/๑^{๖๕} การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และบทบัญญัติว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีท้ายประมวลกฎหมายดังกล่าว มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการบังคับคดีปกครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้และหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง และเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง

มาตรา ๗๕/๒^{๖๖} ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งศาลปกครองแต่งตั้งจากข้าราชการฝ่ายศาลปกครองที่มีคุณสมบัติตามที่ ก.ศ.ป. กำหนด มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง

ในการบังคับคดีปกครองตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจมอบหมายให้เอกชนหรือบุคคลอื่นปฏิบัติการแทนภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๗๕/๓^{๖๗} เมื่อความปรากฏแก่ศาลปกครอง หรือคู่กรณียื่นคำขอ หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาลปกครองว่า คู่กรณียังไม่ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครองหรือมีข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครอง ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาหรือไต่สวน และมีคำสั่งกำหนดวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือมีคำสั่งใด ๆ เพื่อให้การบังคับคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

มาตรา ๗๕/๔^{๖๘} เมื่อปรากฏว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครองให้ถูกต้องครบถ้วน หรือปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร ให้ศาลปกครองไต่สวนหรือแสวงหาข้อเท็จจริงถ้าศาลปกครองได้ไต่สวนแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าการที่มีได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครองให้ถูกต้องครบถ้วนหรือปฏิบัติล่าช้าเป็นไปโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลปกครองอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ชำระค่าปรับต่อศาลปกครองตามจำนวนที่สมควร ครั้งละไม่เกินห้าหมื่นบาท ทั้งนี้ ศาล

^{๖๕} มาตรา ๗๕/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๖๖} มาตรา ๗๕/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๖๗} มาตรา ๗๕/๓ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๖๘} มาตรา ๗๕/๔ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙

ปกครองอาจแจ้งผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแลผู้ควบคุม หรือนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หรือสั่งการ หรือลงโทษทางวินัยต่อไปได้และแจ้งผลให้ศาลปกครองทราบ คำสั่งปรับตามวรรคหนึ่งให้จัดทำโดยองค์คณะ และให้นำเงินค่าปรับดังกล่าวส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้ชำระค่าปรับตามวรรคหนึ่ง ศาลปกครองอาจมีคำสั่งให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้

ให้นำความในมาตรานี้ไปใช้บังคับกับกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่กรณีที่เกี่ยวข้อง เป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๖๖ หรือปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร ด้วยโดยอนุโลมที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติตามมาตรานี้ได้

หมวด ๕

สำนักงานศาลปกครอง

มาตรา ๗๖ ให้มีสำนักงานศาลปกครองเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีฐานะเป็นนิติบุคคล

มาตรา ๗๗ สำนักงานศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบในงานธุรการของศาลปกครอง
- (๒) ดำเนินการเกี่ยวกับคดีปกครองตามคำสั่งของศาลปกครอง
- (๓) ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของศาลปกครอง
- (๔) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของศาลปกครอง
- (๕) วิเคราะห์เหตุแห่งการฟ้องคดีปกครองเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
- (๖) จัดพิมพ์และเผยแพร่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง
- (๗) จัดให้มีการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้ของตุลาการศาลปกครอง ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาหลักกฎหมายมหาชน การบริหารราชการแผ่นดิน และบุคลากรด้านกฎหมายมหาชน
- (๘) ปฏิบัติการอื่นตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลปกครอง

มาตรา ๗๘ ให้มีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงานศาลปกครอง และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานศาลปกครอง โดยมีรองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมจะดำรงตำแหน่ง โดยความเห็นชอบของ ก.ศป. เสนอต่อนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

ในกิจการของสำนักงานศาลปกครองที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้แทนของสำนักงานศาลปกครอง เพื่อการนี้ เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองจะมอบหมายให้บุคคลใดปฏิบัติราชการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง แต่ประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.ศป. อาจขยายเวลาการดำรงตำแหน่งได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละหนึ่งปี^{๖๙}

ในกรณีที่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งโดยมิได้พ้นจากราชการ และมีได้มีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือมีมลทินหรือมัวหมอง ถ้าผู้นั้นมีอายุยังไม่ครบหกสิบปี ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.ศป. มีคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการฝ่ายศาลปกครองในระดับที่เทียบเท่าตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง^{๗๐}

มาตรา ๗๘/๑^{๗๑} เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองอาจแต่งตั้งจากตุลาการศาลปกครอง โดยความเห็นชอบของ ก.ศป. และเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้ว ให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งสองปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน เว้นแต่ประธานศาลปกครองสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.ศป. มีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือนเงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นตามอัตราของตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง และหากเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับอยู่ก่อนแต่งตั้ง สูงกว่าอัตราเงินเดือนหรืออัตราเงินประจำตำแหน่งสูงสุดของตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ให้ปรับเข้ากับอัตราเงินเดือนหรืออัตราเงินประจำตำแหน่งสูงสุดของตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

มาตรา ๗๘/๒^{๗๒} ในกรณีที่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๗๘/๑ กระทำผิดวินัยอยู่ก่อนวันโอนมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

^{๖๙} มาตรา ๗๘ วรรคสี่ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๐} มาตรา ๗๘ วรรคห้า เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๑} มาตรา ๗๘/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๒} มาตรา ๗๘/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ให้ ก.ขป. เป็นผู้พิจารณาดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยแห่งการเป็นตุลาการศาลปกครอง แต่ถ้าได้กระทำผิดวินัยในระหว่างการดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง และได้โอนกลับไปเป็นตุลาการศาลปกครองแล้ว ให้ ก.ศป. เป็นผู้พิจารณาดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับโทษที่จะลงให้ ก.ศป. เป็นผู้วินิจฉัย

การพิจารณาดำเนินการทางวินัยตามวรรคหนึ่ง ถ้าเรื่องอยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนของผู้บังคับบัญชาก่อนโอนมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง หรือก่อนโอนกลับไปเป็นตุลาการศาลปกครอง ให้ดำเนินการต่อไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่กระทำ ความผิดนั้นจนแล้วเสร็จ แล้วส่งเรื่องให้ ก.ขป. หรือ ก.ศป. แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา ๗๙ ให้มีพนักงานคดีปกครองทำหน้าที่ช่วยเหลือตุลาการเจ้าของสำนวนในการดำเนินคดีปกครองตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่อื่นในสำนักงานศาลปกครองตามที่เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีปกครองตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมอบหมายให้พนักงานคดีปกครองเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๘๐ คุณสมบัติของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานคดีปกครองในระดับต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ศป. กำหนด

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดสำนักงานศาลปกครองซึ่งมีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งเป็นพนักงานคดีปกครอง

มาตรา ๘๑^๓ ให้มีคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ขป.” ประกอบด้วย

- (๑) ประธานศาลปกครองสูงสุด หรือรองประธานศาลปกครองสูงสุดที่ประธานศาลปกครองสูงสุดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
- (๒) เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง และเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นกรรมการ
- (๓) กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตุลาการศาลปกครองจำนวนสี่คน ซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสองคน และได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น จำนวนสองคน
- (๔) กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองในระดับไม่ต่ำกว่าตำแหน่งที่ ก.ศป. กำหนด จำนวนสี่คน ซึ่งได้รับเลือกจากข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

^๓ มาตรา ๘๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

(๕) กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาองค์กรและด้านการบริหารจัดการ ที่ไม่เป็นหรือไม่เคยเป็นข้าราชการศาลปกครอง ด้านละหนึ่งคน ซึ่งได้รับเลือกจากประธานกรรมการและกรรมการตาม (๒) (๓) และ (๔)

ให้ ก.ขป. แต่งตั้งข้าราชการฝ่ายศาลปกครองเป็นเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๘๑/๑^{๗๔} กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) จะดำรงตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง (๒) หรือ (๓) ในเวลาเดียวกันมิได้

มาตรา ๘๑/๒^{๗๕} กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑/๔

มาตรา ๘๑/๓^{๗๖} การเลือกกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) การเลือกกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) ให้นำความในมาตรา ๔๑/๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) การเลือกกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๔) ให้เป็นไปตามวิธีการที่ ก.ศป. ประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๘๒ กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับเลือกใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้^{๗๗}

ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการเลือกช่อมภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง เว้นแต่วาระการอยู่ในตำแหน่งของกรรมการผู้นั้นจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกช่อมก็ได้

กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองซึ่งได้รับเลือกช่อมให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

^{๗๔} มาตรา ๘๑/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๕} มาตรา ๘๑/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๖} มาตรา ๘๑/๓ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๗} มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๘๓^{๗๕๓} นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ก.ขป. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากกระทำการหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

(๔) พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครองตามมาตรา ๒๑ ในกรณีที่เป็นการกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓)

(๕) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุด ในกรณีที่เป็นการกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓)

(๖) ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง หรือกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่เป็นการกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕)

(๗) พ้นจากการเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ในกรณีที่เป็นการกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๔)

(๘) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘๑/๒ ในกรณีที่เป็นการกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง (๕)

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง ให้ ก.ขป. เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๘๔^{๗๕๔} ให้ ก.ขป. มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการดำเนินการอื่นของสำนักงานศาลปกครองในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การออกจากราชการ วินัย การสอบสวน การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน และการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษสำหรับข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

(๒) การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

(๓) การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกายของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

(๔) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมาย

(๕) การรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการศาลปกครอง

^{๗๕๓} มาตรา ๘๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๗๕๔} มาตรา ๘๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

(๖) การกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกาย วินัย การสอบสวนและการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ การรักษาทะเบียนประวัติ รวมทั้งการอื่นที่จำเป็นของพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

(๗) พิจารณาเสนอแนะต่อ ก.บ.ศป. ในการออกประกาศแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลปกครอง และกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการดังกล่าว

(๘) พิจารณาเสนอแนะต่อ ก.บ.ศป. ในการออกระเบียบการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการศาลปกครอง และพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

(๙) การกำหนดกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของ ก.ขป.

มาตรา ๘๔/๑^{๕๖} การประชุมของ ก.ขป. ให้นำความในมาตรา ๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘๕ การกำหนดตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ คำว่า “ก.พ.” ให้หมายถึงคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

มาตรา ๘๖ อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่ง และการให้ได้รับเงินประจำตำแหน่ง และการจ่ายเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ให้นำบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่ข้าราชการพลเรือนในกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘๗ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง และการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(๑) การบรรจุและแต่งตั้งรองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมจะดำรงตำแหน่ง โดยความเห็นชอบของ ก.ศป. เสนอต่อ นายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

(๒) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (๑) ให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๘๘ การโอนข้าราชการฝ่ายศาลปกครองไปบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการในหน่วยงานของรัฐอื่นหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการโอนข้าราชการในหน่วยงานของรัฐอื่นหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการฝ่ายศาลปกครองอาจกระทำได้ถ้าเจ้าตัวสมัครใจโดยผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ

^{๕๖} มาตรา ๘๔/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

ทำความเข้าใจกับเจ้าสังกัด และได้ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง กำหนดโดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการหรือคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น ประเภทนั้น ๆ แล้วแต่กรณี

การบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โอน มาเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองตามวรรคหนึ่ง ให้ดำรงตำแหน่งระดับใดและให้ได้รับเงินเดือน และเงินประจำตำแหน่งเท่าใด ให้คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองเป็นผู้พิจารณากำหนด แต่เงินเดือนที่จะให้ได้รับจะต้องไม่สูงกว่าข้าราชการฝ่ายศาลปกครองที่มีคุณวุฒิ ความสามารถ และ ความชำนาญงานในระดับเดียวกัน

เพื่อประโยชน์ในการนับเวลาราชการ ให้ถือเวลาราชการหรือเวลาทำงานของผู้ที่โอน มาเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองตามวรรคหนึ่งในขณะที่เป็นข้าราชการ หรือพนักงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาราชการของข้าราชการฝ่ายศาลปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

การโอนข้าราชการการเมืองและข้าราชการที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ ราชการมาเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองตามพระราชบัญญัตินี้จะกระทำมิได้

มาตรา ๘๙ ข้าราชการฝ่ายศาลปกครองมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมาย ว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน

มาตรา ๙๐ เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและ การเงินทุกประเภทของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองแล้ว ให้เสนอผลการสอบบัญชีโดยตรง ต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี โดยไม่ชักช้า

มาตรา ๙๑ ให้สำนักงานศาลปกครองเสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองไว้ในร่างพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ในการนี้ คณะรัฐมนตรีอาจทำความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของศาลปกครองและ สำนักงานศาลปกครองไว้ในรายงานการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมด้วยก็ได้

มาตรา ๙๒ ในการเสนอหรือพิจารณางบประมาณรายจ่าย การแต่งตั้งตุลาการศาล ปกครอง หรือในการพิจารณาเรื่องใดเกี่ยวกับสำนักงานศาลปกครองหรือศาลปกครอง ถ้าเลขาธิการ สำนักงานศาลปกครองร้องขอคณะรัฐมนตรี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้ออาจอนุญาตให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองหรือผู้ซึ่งเลขาธิการ สำนักงานศาลปกครองมอบหมายมาชี้แจงได้

มาตรา ๙๓ ให้สำนักงานศาลปกครองจัดทำรายงานการปฏิบัติงานของศาลปกครอง และของสำนักงานศาลปกครองเสนอต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาปีละหนึ่งครั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษา

มาตรา ๔๔ ในวาระเริ่มแรก ให้จัดตั้งศาลปกครองในภูมิภาค ดังต่อไปนี้

- (๑) ศาลปกครองขอนแก่น ตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม
- (๒) ศาลปกครองชุมพร ตั้งอยู่ในจังหวัดชุมพร โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดชุมพร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดระนอง
- (๓) ศาลปกครองเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน
- (๔) ศาลปกครองนครราชสีมา ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดนครราชสีมา
- (๕) ศาลปกครองนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- (๖) ศาลปกครองบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์
- (๗) ศาลปกครองพิษณุโลก ตั้งอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดสุโขทัย
- (๘) ศาลปกครองแพร่ ตั้งอยู่ในจังหวัดแพร่ โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์
- (๙) ศาลปกครองยะลา ตั้งอยู่ในจังหวัดยะลา โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา
- (๑๐) ศาลปกครองระยอง ตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว
- (๑๑) ศาลปกครองลพบุรี ตั้งอยู่ในจังหวัดลพบุรี โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดนครนายก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง
- (๑๒) ศาลปกครองสกลนคร ตั้งอยู่ในจังหวัดสกลนคร โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร
- (๑๓) ศาลปกครองสงขลา ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล
- (๑๔) ศาลปกครองสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี
- (๑๕) ศาลปกครองอุดรธานี ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี
- (๑๖) ศาลปกครองอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีเขตตลอดท้องที่จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ

มาตรา ๔๕ ในกรณีที่มีการจัดตั้งและเปิดทำการศาลปกครองในภูมิภาคตามมาตรา ๔๕ เพิ่มเติมในเขตศาลปกครองกลางหรือศาลปกครองในภูมิภาคตามมาตรา ๔๔ บรรดาคดีของเขตท้องที่ศาลปกครองในภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลปกครองกลางหรือศาลปกครองในภูมิภาคตามมาตรา ๔๔ ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลปกครองกลางหรือศาลปกครองในภูมินั้นต่อไป

มาตรา ๔๖ ภายในระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มิให้นำมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๓) มาใช้บังคับกับผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดในระหว่างนั้น

ในกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ที่ได้รับหรือมีสิทธิได้รับบำนาญปกติแล้วในขณะที่แต่งตั้ง ให้นำความในมาตรา ๓๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๗ การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกเมื่อพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้มีคณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ประกอบด้วยข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาสองคนซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้พิพากษาในศาลฎีกาสองคนซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาและได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ผู้แทนคณะกรรมการข้าราชการอัยการหนึ่งคน ผู้แทนคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนหนึ่งคน ผู้แทนคณะกรรมการสหภาพนายความหนึ่งคน ผู้แทนคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสองคน และผู้แทนคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคนเป็นกรรมการ และให้กรรมการดังกล่าวเลือกกรรมการด้วยกันเองคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งเลือกข้าราชการฝ่ายศาลปกครองคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

มาตรา ๔๘ ให้คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัตินี้และมีความรู้ความสามารถและความประพฤติเหมาะสมที่จะแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดไม่เกินยี่สิบสามคน และให้นำความในมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะคัดเลือกจากผู้สนใจสมัครและผู้ที่ยื่นใบสมัครที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓ (๔) เสนอขึ้น และให้บุคคลดังกล่าวแสดงหลักฐานผลงานทางวิชาการหรือทางประสบการณ์ที่บ่งชี้ถึงความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเพื่อสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่สุดตามจำนวนที่กำหนดในวรรคหนึ่ง ในการนี้ให้เปิดเผยบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะคัดเลือกและรายชื่อบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้ทราบทั่วไป และเชิญชวนให้บุคคลในวงการกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินให้ข้อคิดเห็นและนำมาพิจารณาเพื่อนำรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในขั้นที่สุดเสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการต่อไป

เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตาม
 วรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเป็นอันพ้นจากหน้าที่ และให้
 ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดด้วยตนเอง เป็นประธานศาล
 ปกครองสูงสุดหนึ่งคน รองประธานศาลปกครองสูงสุดสองคน และตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครอง
 สูงสุดสี่คน และให้นำความในมาตรา ๑๕ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๙๙ ในระยะเริ่มแรกให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับ
 แต่งตั้งตามมาตรา ๙๘ คัดเลือกรายชื่อบุคคลผู้มีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมที่จะแต่งตั้งเป็นอธิบดี
 ศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นศาลละหนึ่งคน และตุลาการศาลปกครองชั้นต้นอีก
 ไม่เกินหนึ่งร้อยสามสิบคน และให้ดำเนินการตามมาตรา ๙๘ วรรคสอง โดยอนุโลมก่อนเสนอรายชื่อ
 ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

มาตรา ๑๐๐ เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๙๘ และ
 ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นตามมาตรา ๙๙ แล้ว ให้วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และประธานศาล
 ปกครองสูงสุดดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๑๐๑ ในระยะเริ่มแรกจนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ มิให้นำมาตรา
 ๓๐ วรรคสอง มาใช้บังคับ และให้ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครอง
 ชั้นต้น และรองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นได้รับเงินเดือนในขั้นต่ำของตำแหน่ง แต่ถ้าผู้ใดโอนมาเคย
 ได้รับเงินเดือนสูงกว่าขั้นต่ำของตำแหน่ง การให้ได้รับเงินเดือนอัตราใดให้เป็นไปตามที่ ก.ศ.ป. กำหนด

มาตรา ๑๐๒ ในกรณีที่ผู้โอนมาเป็นตุลาการศาลปกครองหรือข้าราชการฝ่ายศาล
 ปกครอง เป็นข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการอยู่แล้วก่อนวันที่บทบัญญัติ
 หมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙ ใช้บังคับ แต่มิได้สมัคร
 เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วย
 บำเหน็จบำนาญข้าราชการ

มาตรา ๑๐๓ เมื่อได้มีการแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองตามมาตรา ๙๘ และมาตรา
 ๙๙ แล้ว ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันเปิดทำการศาล
 ปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง และศาลปกครองในภูมิภาค สำหรับศาลปกครองสูงสุดและศาล
 ปกครองกลางต้องเปิดทำการไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ สำหรับ
 ศาลปกครองในภูมิภาคตามมาตรา ๙๔ ให้ดำเนินการเปิดทำการตามความจำเป็นโดยคำนึงถึงการ
 คัดเลือกตุลาการศาลปกครองที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม แต่ทั้งนี้ ต้องไม่น้อยกว่าปีละเจ็ดศาล

ในระหว่างที่เปิดทำการศาลปกครองในภูมิภาคตามมาตรา ๙๔ ยังไม่ครบทุกแห่ง
 ให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้
 ศาลปกครองในภูมิภาคที่เปิดทำการแล้วมีเขตอำนาจในจังหวัดใดที่อยู่ใกล้เคียงกับศาลปกครองนั้น
 เพิ่มเติมได้ตามที่สมควร

เมื่อได้มีประกาศวันเปิดทำการศาลปกครองกลางแล้ว บรรดาเรื่องที่ร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาหรือที่มีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์แล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังมิได้สั่งการ ให้โอนไปเป็นคดีของศาลปกครองกลาง และถ้าศาลปกครองกลางเห็นว่าเป็นคดีตามมาตรา ๙ ก็ให้พิจารณาและมีคำพิพากษาต่อไป

เพื่อความสะดวกในการดำเนินคดีปกครองของผู้ร้องทุกข์ ถ้าได้มีการเปิดทำการศาลปกครองในภูมิภาคแล้ว เมื่อเห็นสมควร ศาลปกครองกลางจะโอนคดีนั้นไปยังศาลปกครองในภูมิภาคที่มีเขตอำนาจก็ได้

การดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีปกครองที่โอนมาตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนด ทั้งนี้ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามมาตรา ๘๔ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับกับข้าราชการฝ่ายศาลปกครองโดยอนุโลม โดยให้คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่เป็นคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายดังกล่าว

ในระยะเริ่มแรก ให้ข้าราชการฝ่ายศาลปกครองทำการคัดเลือกข้าราชการฝ่ายศาลปกครองด้วยตนเองจำนวนสามคนเพื่อเป็นกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองโดยไม่ชักช้า ในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งตำแหน่งใดซึ่งเป็นกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองโดยตำแหน่ง ให้คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองประกอบด้วยกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๑๐๕ บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอื่น อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และมีลักษณะเป็นคดีปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลนั้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและมีคำพิพากษาต่อไปจนคดีนั้นถึงที่สุด

มาตรา ๑๐๖ สิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ในคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นสิทธิฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม

มาตรา ๑๐๗ ในวาระเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลปกครองจะได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้ ก.ศป. จัดทำแผนงานในการดำเนินการของศาลปกครองและแผนงานการจัดตั้งและการบริหารงานของสำนักงานศาลปกครองเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอรับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบริหารงานตามแผนงานดังกล่าว

ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงานที่ ก.ศป. เสนอตามความจำเป็น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

บัญชี ๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง^๑ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ชั้นศาล	ชั้นเงินเดือน	ตำแหน่ง	เงินเดือน (บาท)	เงินประจำตำแหน่ง (บาท)
ศาลปกครองสูงสุด	๔	ประธานศาลปกครองสูงสุด	๖๕,๙๒๐	๕๐,๐๐๐
	๓	รองประธานศาลปกครองสูงสุด ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด ตุลาการศาลปกครองสูงสุด	๖๓,๘๖๐	๔๒,๕๐๐
ศาลปกครองชั้นต้น		อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น		
		รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น		
	๒	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น	๖๐,๘๗๐	๔๑,๕๐๐
		ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น		
๑	ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น	๕๘,๙๑๐	๓๐,๐๐๐	

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง (บัญชี ๑) ยกเลิกและใช้ (บัญชี ๒) แทน ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นไป

บัญชี ๒

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง^๒ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ชั้นศาล	ชั้น เงินเดือน	ตำแหน่ง	เงินเดือน (บาท)	เงินประจำ ตำแหน่ง (บาท)
ศาลปกครองสูงสุด	๔	ประธานศาลปกครองสูงสุด	๗๕,๕๙๐	๕๐,๐๐๐
	๓	รองประธานศาลปกครองสูงสุด ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด ตุลาการศาลปกครองสูงสุด อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น	๗๓,๒๔๐	๔๒,๕๐๐
ศาลปกครองชั้นต้น	๒	รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น	๖๙,๘๑๐	๔๑,๕๐๐
		๑	ตุลาการศาลปกครองชั้นต้น	๖๗,๕๖๐

^๒ บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง (บัญชี ๒) แก้ไขเพิ่มเติม บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นไป และต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราเงินเดือนโดยพระราชกฤษฎีกาการปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชกฤษฎีกาการปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามลำดับ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้น เพื่อให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งตามอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครอง การกระทำละเมิดในทางปกครอง หรือการทำสัญญาทางปกครอง อันเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชน และโดยที่ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีจำเป็นต้องมีกระบวนการเป็นพิเศษต่างจากคดีปกติทั่วไป เพราะผลแห่งคำพิพากษาอาจกระทบถึงการบริหารราชการแผ่นดิน หรือต้องจ่ายเงินภาษีอากรของส่วนรวมเป็นค่าชดเชยหรือค่าเสียหายแก่เอกชน ในขณะที่เดียวกันเอกชนจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบที่ไม่อาจทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐได้ ในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ระบบไต่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แท้จริง และต้องมีตุลาการที่มีความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และประชาชนทั่วไปซึ่งจะถูกกระทบในทางใดทางหนึ่งจากคำพิพากษาของศาลปกครอง รวมทั้งต้องมีหน่วยงานธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระ ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕^{๕๓}

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนตุลาการศาลปกครองและบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้ตุลาการศาลปกครองได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งสำหรับตำแหน่งต่าง ๆ โดยเทียบเคียงกับอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมในระดับเดียวกัน และเนื่องด้วยได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมให้รับในอัตราใหม่ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ สมควรปรับปรุงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของตุลาการศาลปกครองให้เท่าเทียมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๒๙ ก/หน้า ๑/๓๑ มีนาคม ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘^{๕๔}

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕ บทบัญญัติมาตรา ๔๕/๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขบังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังไม่ได้เสียค่าธรรมเนียมศาล

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๖ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันการฟ้องคดีปกครองที่ขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) หรือ (๔)

แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ คู่กรณีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทำให้เป็นภาระแก่คู่กรณีที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสีย

ค่าธรรมเนียมศาล หรือทำให้ได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ดังนั้น สมควรกำหนดให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณานุญาตการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลได้

ประกอบกับคดีดังกล่าว มีลักษณะเดียวกับคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สมควรกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดี

ปกครองให้สอดคล้องกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐^{๕๕}

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองท้ายพระราชบัญญัตินี้แทนตั้งต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง บัญชี ๑ ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง บัญชี ๒ ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๕๔} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๑๔ ก/หน้า ๒๖/๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๕๕} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๔๖ ก/หน้า ๑๑/๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติม
 บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตุลาการศาลปกครองเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจที่
 เปลี่ยนแปลงไปโดยปรับอัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละสาม ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.
 ๒๕๔๗ และปรับอัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีกในอัตราร้อยละห้า ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ และ
 กำหนดให้ตุลาการศาลปกครองมีสิทธิได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะ
 เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและสอดคล้องกับข้าราชการประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการ
 ปรับอัตราเงินเดือนตุลาการศาลปกครองเพิ่มเป็นร้อยละเท่ากันทุกอัตราและไม่เกินร้อยละสิบของ
 อัตราที่ใช้บังคับอยู่ สมควรกำหนดให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา จึงจำเป็นต้องตรา
 พระราชบัญญัตินี้

พระราชกฤษฎีกาการปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
 เป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๓๐ วรรคหก แห่ง
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้ใน
 กรณีที่สมควรปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครองให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่
 เปลี่ยนแปลงไปถ้าการปรับอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการปรับเพิ่มเป็นร้อยละเท่ากันทุกอัตราและไม่
 เกินร้อยละสิบของอัตราที่ใช้บังคับอยู่ การปรับให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ประกอบกับ
 อัตราเงินเดือนตุลาการศาลปกครองในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่เพิ่ม
 สูงขึ้น สมควรปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยปรับเพิ่มในอัตรา
 ร้อยละสี่เท่ากันทุกอัตรา จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 เป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เมื่อศาลปกครองได้เปิดทำการ
 แล้วทำให้มีการแยกสัญญาทางปกครองออกจากสัญญาทางแพ่งนับว่ามีผลความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งใน
 เรื่องของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดี กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติที่จะนำมาใช้ในคดี
 นั้น สัญญาทางปกครองจึงเป็นหลักเกณฑ์ใหม่ที่แม้แต่นักกฎหมายยังถกเถียงเพื่อค้นหาความหมาย
 แนวทางที่เหมาะสมหรือควรจะเป็น ในแต่ละปีหน่วยงานของรัฐได้ทำสัญญากับเอกชนหรือกับ
 หน่วยงานของรัฐด้วยกันในกิจกรรมที่หลากหลายตั้งแต่กิจกรรมขนาดเล็กจนถึงโครงการขนาดใหญ่

^{๓๖} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕/ตอนที่ ๑๒ ก/หน้า ๑๐/๑๖ มกราคม ๒๕๕๑

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕/ตอนที่ ๓๙ ก/หน้า ๑/๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เช่น สัญญาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สัญญาจ้างก่อสร้างอาคาร ถนนหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ สัญญาสัมปทาน ฯลฯ หากนับรวมมูลค่าตามสัญญาเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับเงินงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก แต่เนื่องจากการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ยื่นฟ้องคดีภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี ซึ่งเดิมสัญญาดังกล่าวมีอายุความถึงสิบปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อได้มีการตีความสัญญาโดยศาลปกครองหรือคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลว่าเป็นสัญญาประเภทใด หากตีความว่าเป็นสัญญาทางปกครองจะทำให้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีลดลงเหลือเพียงหนึ่งปี เป็นเหตุให้ระยะเวลาฟ้องคดีสั้นลงโดยผลของกฎหมายตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ สมควรแก้ไขระยะเวลาฟ้องคดีดังกล่าวให้ยาวขึ้น นอกจากนั้นปัจจุบันยังมีปัญหาการตีความความหมายของเรื่องประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงเห็นควรบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในบทนิยาม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้กฎหมายยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชกฤษฎีกาการปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔^{๕๕๕}

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากบัญชีอัตราเงินเดือนตุลาการศาลปกครองในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น สมควรปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยปรับเพิ่มในอัตราร้อยละห้าเท่ากันทุกอัตรา และโดยที่มาตรา ๓๐ วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้ในกรณีที่สมควรปรับอัตราเงินเดือนของตุลาการศาลปกครองให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าการปรับอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการปรับเพิ่มเป็นร้อยละเท่ากันทุกอัตราและไม่เกินร้อยละสิบของอัตราที่ใช้บังคับอยู่ การปรับให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๔^{๕๕๖}

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันปริมาณคดีปกครองประเภทที่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร่งด่วนให้ทันต่อการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่คู่กรณี หรือเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น คดีเกี่ยวกับการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และการแต่งตั้งข้าราชการในหน่วยงานทางปกครอง เป็นต้น ซึ่งหากให้คดีปกครองประเภทดังกล่าวดำเนินการตามขั้นตอนและมีผู้รับผิดชอบเช่นเดียวกับคดี

^{๕๕๕} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘/ตอนที่ ๒๒ ก/หน้า ๒๗/๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔

^{๕๕๖} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘/ตอนที่ ๒๔ ก/หน้า ๑/๒๗ เมษายน ๒๕๕๔

ปกครองทั่วไป อาจเป็นผลทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร่งด่วนมีความล่าช้า สมควรเพิ่มอำนาจในการจัดตั้งแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในศาลปกครองสูงสุด หรือศาลปกครองชั้นต้น และกำหนดตำแหน่งตุลาการศาลปกครองที่เรียกชื่ออย่างอื่น เพื่อทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวโดยเฉพาะ อีกทั้งเพื่อให้การบริหารงานบุคคลของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเหมาะสมกับการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนตุลาการศาลปกครองให้สอดคล้องกับหลักการและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗^{๖๐}

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๑๒ ให้กรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระในวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ และให้ประธานกรรมการและกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองดังกล่าวเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่กรรมการตุลาการศาลปกครองตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระในระหว่างวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดดำเนินการให้มีการเลือกซ่อมกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นตุลาการศาลปกครองแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อได้มีการเลือกซ่อมแล้ว ให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองประกอบด้วยกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการเลือกซ่อมนี้ด้วย

ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรีใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างลงเพราะครบวาระก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ประธานศาลปกครองสูงสุดแจ้งต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่ประธานวุฒิสภาและนายกรัฐมนตรีเพื่อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เพื่อดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และเมื่อได้มีการเลือกแล้วให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองประกอบด้วยกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เลือกนี้ด้วย

ให้นำความในมาตรา ๓๕/๑ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ มาตรา ๓๙/๑ และมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

^{๖๐} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑/ตอนที่ ๗๙ ก/หน้า ๔/๔ ธันวาคม ๒๕๕๗

มาตรา ๑๓ มติหรือการให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง
ตามมาตรา ๑๒ ที่ได้มีมติหรือให้ความเห็นชอบในระหว่างวันก่อนวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง จนถึงวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นมติหรือ
การให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

มาตรา ๑๔ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่องค์ประกอบของ
คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองที่ผ่านมาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีได้บัญญัติไว้ใน
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ สมควรกำหนดบทบัญญัติ
เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ และแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วิธีการเลือก
และการพ้นจากตำแหน่ง ของกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิให้สอดคล้องกับการกำหนด
บทบัญญัติดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๙^{๑๓}

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๘ บรรดาคดีที่อยู่ในระหว่างการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง
ของศาลปกครองอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตาม
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย
พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๙ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันการดำเนินการบังคับ
คดีปกครองยังมีข้อขัดข้อง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการดำเนินการบังคับคดี
ปกครองให้ครอบคลุมคดีปกครองทุกประเภท ซึ่งคดีปกครองมีลักษณะเฉพาะไม่สามารถนำหลักการ
ของการบังคับคดีแพ่งมาใช้ในการดำเนินการบังคับคดีให้มีประสิทธิภาพในทุกกรณีได้ อีกทั้งไม่มี
บทบัญญัติกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตลอดจนมาตรการที่จะบังคับให้
หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามคำสั่งบังคับของศาลปกครองให้ถูกต้องครบถ้วน
ภายในเวลาอันสมควร อีกทั้งสมควรกำหนดให้ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครอง
ชั้นต้น คู่กรณีฝ่ายชนะคดีในคดีที่กำหนดอายัดเงินค่าชดเชยศาลปกครองชั้นต้นหรือศาลปกครองสูงสุด

^{๑๓} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓/ตอนที่ ๓๖ ก/หน้า ๑/๒๖ เมษายน ๒๕๕๙

แล้วแต่กรณี เพื่อให้มีการปฏิบัติตามคำบังคับได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนต้องรอกการปฏิบัติตามคำพิพากษาในระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐^{๓๖}

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓๖ เพื่อประโยชน์ในการนับจำนวนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ถือว่า

(๑) ตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและเคยดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองชั้นต้นมาก่อน เป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑)

(๒) ตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่เคยดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองชั้นต้นมาก่อน เป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒)

มาตรา ๓๗ บทบัญญัติมาตรา ๑๕/๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ มิให้ใช้บังคับกับตุลาการศาลปกครองซึ่งดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ตุลาการศาลปกครองผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวเมื่อดำรงตำแหน่งครบสี่ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา ๓๘ ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลปกครองเพราะมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (ก) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ และยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งต่อไปโดยไม่ถือว่าเป็นผู้ที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติในมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) (ค) (จ) และ (ข) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มิให้นำมาใช้บังคับกับตุลาการศาลปกครองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๓๙ การพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นที่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ

^{๓๖} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔/ตอนที่ ๙๘ ก/หน้า ๕/๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

ดังกล่าวต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จและมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๐ ในวาระเริ่มแรก ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการบริหารศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑/๒ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ และกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง (๓) (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

กรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครองซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

มาตรา ๔๑ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หลักเกณฑ์ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หลักเกณฑ์ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๔๒ การสอบสวนตุลาการศาลปกครองผู้กระทำความผิดวินัยอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่กระทำความผิดนั้นจนแล้วเสร็จ

มาตรา ๔๓ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติบางประการในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองชั้นต้น การเลื่อนตุลาการศาลปกครองชั้นต้นซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้นไปดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองสูงสุดได้ เพื่อคงความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีปกครอง วาระการดำรงตำแหน่ง

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพระราชบัญญัติกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙
เป็นปีที่ ๕๑ ในรัชกาลปัจจุบัน
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
โดยที่สมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
พ.ศ. ๒๕๓๙”
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่
วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๓ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่
กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใด
ไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่า
หลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่
กำหนดในกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่
(๑) รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี
(๒) องค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ
(๓) การพิจารณาของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในงานทางนโยบายโดยตรง
(๔) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ใน
กระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓/ตอนที่ ๖๐ ก/หน้า ๑/๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

(๕) การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์และการสั่งการตามกฎหมายว่าด้วย
คณะกรรมการกฤษฎีกา

(๖) การดำเนินงานเกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศ

(๗) การดำเนินงานเกี่ยวกับราชการทหารหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ทางยุทธการ
ร่วมกับทหารในการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและ
ภายในประเทศ

(๘) การดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(๙) การดำเนินกิจการขององค์การทางศาสนา

การยกเว้นไม่ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่การดำเนินกิจการ
ใดหรือกับหน่วยงานใดนอกจากที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามข้อเสนอของ
คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง” หมายความว่า การเตรียมการและการดำเนินการ
ของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองหรือกฎ และรวมถึงการดำเนินการใด ๆ ในทางปกครอง
ตามพระราชบัญญัตินี้

“การพิจารณาทางปกครอง” หมายความว่า การเตรียมการและการดำเนินการของ
เจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้น
ระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิ
หรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การ
วินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

“กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติ
ท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่
กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

“คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท” หมายความว่า คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตาม
กฎหมายที่มีการจัดองค์กรและวิธีพิจารณาสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือ
ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะ
เป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ยื่นคำขอหรือผู้คัดค้านคำขอ ผู้อยู่ในบังคับหรือจะอยู่ใน
บังคับของคำสั่งทางปกครอง และผู้ซึ่งได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองเนื่องจากสิทธิของ
ผู้นั้นจะถูกกระทบกระเทือนจากผลของคำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๖ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออก
กฎกระทรวงและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง” ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่ง ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงมหาดไทย เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนเป็นกรรมการ

ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ผู้นั้นต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ให้เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๘ ให้กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ออกหรือเมื่อมีเหตุหนึ่งเหตุใดตามมาตรา ๗๖

มาตรา ๑๐ ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาหาข้อมูลและกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง

มาตรา ๑๑ คณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครองมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สอดส่องดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครองกำหนด

(๓) มีหนังสือเรียกให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นใดมาชี้แจงหรือแสดงความเห็นประกอบการพิจารณาได้

(๔) เสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎกระทรวงหรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

- (๕) จัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมแต่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติราชการทางปกครองให้เป็นไปโดยมีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- (๖) เรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๒

คำสั่งทางปกครอง

ส่วนที่ ๑

เจ้าหน้าที่

นั้น

- มาตรา ๑๒ คำสั่งทางปกครองจะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้น
- มาตรา ๑๓ เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้
  - (๑) เป็นคู่กรณีเอง
  - (๒) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี
  - (๓) เป็นญาติของคู่กรณี คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น
  - (๔) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี
  - (๕) เป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี
  - (๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๔ เมื่อมีกรณีตามมาตรา ๑๓ หรือคู่กรณีคัดค้านว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใดเป็นบุคคลตามมาตรา ๑๓ ให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นหยุดการพิจารณาเรื่องไว้ก่อน และแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งทราบ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวจะได้มีคำสั่งต่อไป

การยื่นคำคัดค้าน การพิจารณาคำคัดค้าน และการสั่งให้เจ้าหน้าที่อื่นเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่แทนผู้ที่ถูกคัดค้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๕ เมื่อมีกรณีตามมาตรา ๑๓ หรือคู่กรณีคัดค้านว่ากรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองคณะใดมีลักษณะดังกล่าว ให้ประธานกรรมการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเหตุคัดค้านนั้น ในการประชุมดังกล่าวกรรมการผู้ถูกคัดค้านเมื่อได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและตอบข้อซักถามแล้วต้องออกจากที่ประชุม

ถ้าคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองคณะใดมีผู้ถูกคัดค้านในระหว่างที่กรรมการผู้ถูกคัดค้านต้องออกจากที่ประชุม ให้ถือว่าคณะกรรมการคณะนั้นประกอบด้วยกรรมการทุกคนที่ไม่ถูกคัดค้าน

ถ้าที่ประชุมมีมติให้กรรมการผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไปด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการที่ไม่ถูกคัดค้าน ก็ให้กรรมการผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ มติดังกล่าวให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับและให้เป็นที่สุด

การยื่นคำคัดค้านและการพิจารณาคำคัดค้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๖ ในกรณีมีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง เจ้าหน้าที่หรือกรรมการผู้นั้นจะทำการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นไม่ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าผู้นั้นเห็นเองว่าตนมีกรณีดังกล่าว ให้ผู้นั้นหยุดการพิจารณาเรื่องไว้ก่อนและแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๒) ถ้ามีคู่กรณีคัดค้านว่าผู้นั้นมีเหตุดังกล่าว หากผู้นั้นเห็นว่าตนไม่มีเหตุตามที่คัดค้านนั้น ผู้นั้นจะทำการพิจารณาเรื่องต่อไปก็ได้แต่ต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๓) ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นหรือคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งผู้นั้นเป็นกรรมการอยู่มีคำสั่งหรือมีมติโดยไม่ชักช้า แล้วแต่กรณีว่าผู้นั้นมีอำนาจในการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นหรือไม่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔ วรรคสอง และมาตรา ๑๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ การกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองที่ได้กระทำไปก่อนหยุดการพิจารณาตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๖ ย่อมไม่เสียไป เว้นแต่เจ้าหน้าที่ผู้เข้าปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ถูกคัดค้านหรือคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง แล้วแต่กรณี จะเห็นสมควรดำเนินการส่วนหนึ่งส่วนใดเสียใหม่ก็ได้

มาตรา ๑๘ บทบัญญัติมาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๖ ไม่ให้นำมาใช้บังคับกับกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หากปล่อยให้ล่าช้าไปจะเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะหรือสิทธิของบุคคลจะเสียหายโดยไม่มีทางแก้ไขได้ หรือไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนผู้นั้นได้

มาตรา ๑๙ ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่

มาตรา ๒๐ ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ ให้หมายความรวมถึง ผู้ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจกำกับหรือควบคุมดูแลสำหรับกรณีของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีผู้บังคับบัญชาโดยตรง และนายกรัฐมนตรีสำหรับกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นรัฐมนตรี

ส่วนที่ ๒
คู่กรณี

มาตรา ๒๑ บุคคลธรรมดา คณะบุคคล หรือนิติบุคคล อาจเป็นคู่กรณีในการพิจารณาทางปกครองได้ตามขอบเขตที่สิทธิของตนถูกระทบกระเทือนหรืออาจถูกระทบกระเทือนโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้

มาตรา ๒๒ ผู้มีความสามารถกระทำการในกระบวนการพิจารณาทางปกครองได้ จะต้องเป็น

- (๑) ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะ
- (๒) ผู้ซึ่งมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดให้มีความสามารถกระทำการในเรื่องที่กำหนดได้ แม้ผู้นั้นจะยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือความสามารถถูกจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- (๓) นิติบุคคลหรือคณะบุคคลตามมาตรา ๒๑ โดยผู้แทนหรือตัวแทน แล้วแต่กรณี
- (๔) ผู้ซึ่งมีประกาศของนายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้มีความสามารถกระทำการในเรื่องที่กำหนดได้ แม้ผู้นั้นจะยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือความสามารถถูกจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๓ ในการพิจารณาทางปกครองที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ คู่กรณีมีสิทธินำความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองได้ การใดที่ทนายความหรือที่ปรึกษาได้ทำลงต่อหน้าคู่กรณีให้ถือว่าเป็นการกระทำของคู่กรณี เว้นแต่คู่กรณีจะได้คัดค้านเสียแต่ในขณะนั้น

มาตรา ๒๔ คู่กรณีอาจมีหนังสือแต่งตั้งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดแทนตนในกระบวนการพิจารณาทางปกครองใด ๆ ได้ ในการนี้ เจ้าหน้าที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาทางปกครองกับตัวคู่กรณีได้เฉพาะเมื่อเป็นเรื่องซึ่งผู้นั้นมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำกรานั้นด้วยตนเองและต้องแจ้งให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้กระทำการแทนทราบด้วย

หากปรากฏว่าผู้ได้รับการแต่งตั้งให้กระทำการแทนผู้ใดไม่ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นเพียงพอหรือมีเหตุไม่ควรไว้วางใจในความสามารถของบุคคลดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้คู่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า

การแต่งตั้งให้กระทำการแทนไม่ถือว่าสิ้นสุดลงเพราะความตายของคู่กรณีหรือการที่ความสามารถหรือความเป็นผู้แทนของคู่กรณีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่ผู้สืบสิทธิตามกฎหมายของคู่กรณีหรือคู่กรณีจะถอนการแต่งตั้งดังกล่าว

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่มีการยื่นคำขอโดยมีผู้ลงชื่อร่วมกันเกินห้าสิบคนหรือมีคู่กรณีเกินห้าสิบคนยื่นคำขอที่มีข้อความอย่างเดียวกันหรือทำนองเดียวกัน ถ้าในคำขอมีการระบุให้บุคคลใดเป็นตัวแทนของบุคคลดังกล่าวหรือมีข้อความเป็นปริยายให้เข้าใจได้เช่นนั้น ให้ถือว่าผู้ที่ถูกระบุชื่อดังกล่าวเป็นตัวแทนร่วมของคู่กรณีเหล่านั้น

ในกรณีที่มีคู่กรณีเกินห้าสิบคนยื่นคำขอให้มีการตั้งกรรมการขึ้นในคดีแพ่งโดยไม่มีข้อกำหนดให้บุคคลใดเป็นตัวแทนร่วมของตนตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ในคดีนั้นแต่งตั้งบุคคลที่คู่กรณีฝ่ายข้างมากเห็นชอบเป็นตัวแทนร่วมของบุคคลดังกล่าว ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๔ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตัวแทนร่วมตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองต้องเป็นบุคคลธรรมดา คู่กรณีจะบอกเลิกการให้ตัวแทนร่วมดำเนินการแทนตนเมื่อใดก็ได้แต่ต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบและดำเนินการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองต่อไปด้วยตนเอง ตัวแทนร่วมจะบอกเลิกการเป็นตัวแทนเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบกับต้องแจ้งให้คู่กรณีทุกรายทราบด้วย

ส่วนที่ ๓

การพิจารณา

มาตรา ๒๖ เอกสารที่ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ให้จัดทำเป็นภาษาไทย ถ้าเป็นเอกสารที่ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้คู่กรณีจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยที่มีการรับรองความถูกต้องมาให้ภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนด ในกรณีนี้ให้ถือว่าเอกสารดังกล่าวได้ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ในวันที่เจ้าหน้าที่ได้รับคำแปลนั้น เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะยอมรับเอกสารที่ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ และในกรณีนี้ให้ถือว่าวันที่ได้ยื่นเอกสารฉบับที่ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศเป็นวันที่เจ้าหน้าที่ได้รับเอกสารดังกล่าว

การรับรองความถูกต้องของคำแปลเป็นภาษาไทยหรือการยอมรับเอกสารที่ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๗^๒ ให้เจ้าหน้าที่แจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้คู่กรณีทราบตามความจำเป็นแก่กรณี

เมื่อมีผู้ยื่นคำขอเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีคำสั่งทางปกครอง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของคำขอและความครบถ้วนของเอกสาร บรรดาที่มีกฎหมายหรือกฎกำหนดให้ต้องยื่นมาพร้อมกับคำขอ หากคำขอไม่ถูกต้อง ให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าว

^๒ มาตรา ๒๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

แนะนำให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมเสียให้ถูกต้อง และหากมีเอกสารใดไม่ครบถ้วนให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบทันทีหรือภายในไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ ในการแจ้งดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้รับคำขอและระบุรายการเอกสารที่ไม่ถูกต้องหรือยังไม่ครบถ้วนให้ผู้ยื่นคำขอทราบพร้อมทั้งบันทึกการแจ้งดังกล่าวไว้ในกระบวนการพิจารณาจัดทำคำสั่งทางปกครองนั้นด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอได้แก้ไขคำขอหรือจัดส่งเอกสารตามที่ระบุในการแจ้งตามวรรคสองครบถ้วนแล้วเจ้าหน้าที่จะปฏิเสธไม่ดำเนินการตามคำขอเพราะเหตุยังขาดเอกสารอีกมิได้ เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎและได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งตามมาตรา ๒๐ ในกรณีเช่นนั้นให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยพลัน หากเห็นว่าเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการทางวินัยต่อไป

ผู้ยื่นคำขอต้องดำเนินการแก้ไขหรือส่งเอกสารเพิ่มเติมต่อเจ้าหน้าที่ภายในเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนดหรือภายในเวลาที่เจ้าหน้าที่อนุญาตให้ขยายออกไป เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว หากผู้ยื่นคำขอไม่แก้ไขหรือส่งเอกสารเพิ่มเติมให้ครบถ้วน ให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอไม่ประสงค์ที่จะให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำขอต่อไป ในกรณีเช่นนั้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเอกสารคืนให้ผู้ยื่นคำขอพร้อมทั้งแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ให้ผู้ยื่นคำขอทราบ และบันทึกการดำเนินการดังกล่าวไว้

มาตรา ๒๘ ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี

มาตรา ๒๙ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
  - (๒) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นฟังเพื่อหรือเพื่อประวิงเวลา
  - (๓) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
  - (๔) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
  - (๕) ออกไปตรวจสอบสถานที่
- คู่กรณีต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่ พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่เจ้าหน้าที่เรียกมาให้ถ้อยคำหรือให้ความเห็นมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองอาจกระทบถึงสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน

ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีดังต่อไปนี้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะเห็นสมควรปฏิบัติเป็นอย่างอื่น

- (๑) เมื่อมีความจำเป็นรีบด่วนหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ
- (๒) เมื่อจะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎกำหนดไว้ในการทำคำสั่งทางปกครองต้องล่าช้าออกไป
- (๓) เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนั้นเองได้ให้ไว้ในคำขอ คำให้การหรือคำแถลง
- (๔) เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดในตัวว่าการให้ออกคำสั่งกล่าวไม่อาจกระทำได้
- (๕) เมื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง
- (๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ให้ออกคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ถ้าจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา ๓๑ คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้ แต่ถ้ายังไม่ได้ทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น คู่กรณีไม่มีสิทธิขอตรวจเอกสารอันเป็นต้นร่างคำวินิจฉัย

การตรวจดูเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการตรวจดูเอกสาร หรือการจัดทำสำเนาเอกสารให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๒ เจ้าหน้าที่อาจไม่อนุญาตให้ตรวจดูเอกสารหรือพยานหลักฐานได้ ถ้าเป็นกรณีที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับ

มาตรา ๓๓ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ความประหยัดและความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐ ให้คณะรัฐมนตรีวางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้เจ้าหน้าที่กำหนดเวลาสำหรับการพิจารณาทางปกครองขึ้นไว้ตามความเหมาะสมแก่กรณี ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายหรือกฎในเรื่องนั้น

ในกรณีที่มีการดำเนินงานในเรื่องใดจะต้องผ่านการพิจารณาของเจ้าหน้าที่มากกว่าหนึ่งราย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องประสานงานกันในการกำหนดเวลาเพื่อการดำเนินงานในเรื่องนั้น

ส่วนที่ ๔ รูปแบบและผลของคำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๓๔ คำสั่งทางปกครองอาจทำเป็นหนังสือหรือวาจาหรือโดยการสื่อความหมายในรูปแบบอื่นก็ได้ แต่ต้องมีข้อความหรือความหมายที่ชัดเจนเพียงพอที่จะเข้าใจได้

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองเป็นคำสั่งด้วยวาจา ถ้าผู้รับคำสั่งนั้นร้องขอและการร้องขอได้กระทำโดยมีเหตุอันสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีคำสั่งดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งต้องยืนยันคำสั่งนั้นเป็นหนังสือ

มาตรา ๓๖ คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสืออย่างน้อยต้องระบุ วัน เดือน และปี
 ที่ทำคำสั่ง ชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง พร้อมทั้งมีลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้น

มาตรา ๓๗ คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยืนยันคำสั่งทางปกครอง
 เป็นหนังสือต้องจัดทำให้เหตุผลไว้ด้วย และเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (๑) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
  - (๒) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง
  - (๓) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ
- นายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 กำหนดให้คำสั่งทางปกครองกรณีหนึ่งกรณีใดต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งนั้นเองหรือใน
 เอกสารแนบท้ายคำสั่งนั้นก็ได้

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งมิใช่บังคับกับกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นกรณีที่มีผลตรงตามคำขอและไม่กระทบสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอื่น
- (๒) เหตุผลนั้นเป็นที่รู้จักอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องระบุอีก
- (๓) เป็นกรณีที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับตามมาตรา ๓๒
- (๔) เป็นการออกคำสั่งทางปกครองด้วยวาจาหรือเป็นกรณีเร่งด่วนแต่ต้องให้เหตุผล
 เป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาอันควรหากผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งนั้นร้องขอ

มาตรา ๓๘ บทบัญญัติตามมาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง มิใช่บังคับกับ
 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดใน
 กฎกระทรวง

มาตรา ๓๙ การออกคำสั่งทางปกครองเจ้าหน้าที่อาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ได้เท่าที่
 จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดข้อจำกัดดุลพินิจเป็นอย่างอื่น
 การกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงการกำหนดเงื่อนไขในกรณี
 ดังต่อไปนี้ ตามความเหมาะสมแก่กรณีด้วย

- (๑) การกำหนดให้สิทธิหรือภาระหน้าที่เริ่มมีผลหรือสิ้นสุด ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง
- (๒) การกำหนดให้การเริ่มมีผลหรือสิ้นสุดของสิทธิหรือภาระหน้าที่ต้องขึ้นอยู่กับ
 เหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน

(๓) ข้อสงวนสิทธิที่จะยกเลิกคำสั่งทางปกครอง

(๔) การกำหนดให้ผู้ได้รับประโยชน์ต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำหรือต้องมี
 ภาระหน้าที่หรือยอมรับภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบบางประการ หรือการกำหนดข้อความในการ
 จัดให้มี เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มข้อกำหนดดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓๙/๑^๓ การออกคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือในเรื่องใด หากมิได้มีกฎหมายหรือกฎกำหนดระยะเวลาในการออกคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้นไว้เป็นประการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองนั้นให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ได้รับคำขอและเอกสารถูกต้องครบถ้วน

ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปของเจ้าหน้าที่ที่จะกำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระงับการปฏิบัติที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลานับเกินกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๔๑ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ไม่เป็นเหตุให้คำสั่งทางปกครองนั้นไม่สมบูรณ์

(๑) การออกคำสั่งทางปกครองโดยยังไม่มีผู้ยื่นคำขอในกรณีที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเองไม่ได้เนื่องจากจะมีผู้ยื่นคำขอ ถ้าต่อมาในภายหลังได้มีการยื่นคำขอเช่นนั้นแล้ว

(๒) คำสั่งทางปกครองที่ต้องจัดให้มีเหตุผลตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง ถ้าได้มีการจัดให้มีเหตุผลดังกล่าวในภายหลัง

(๓) การรับฟังคู่กรณีที่เป็นต้องกระทำได้ดำเนินการมาโดยไม่สมบูรณ์ ถ้าได้มีการรับฟังให้สมบูรณ์ในภายหลัง

(๔) คำสั่งทางปกครองที่ต้องให้เจ้าหน้าที่อื่นให้ความเห็นชอบก่อน ถ้าเจ้าหน้าที่นั้นได้ให้ความเห็นชอบในภายหลัง

เมื่อมีการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) แล้ว และเจ้าหน้าที่ผู้มีคำสั่งทางปกครองประสงค์ให้ผลเป็นไปตามคำสั่งเดิมให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นบันทึกข้อเท็จจริงและความประสงค์ของตนไว้ในหรือแนบไว้กับคำสั่งเดิมและต้องมีหนังสือแจ้งความประสงค์ของตนให้คู่กรณีทราบด้วย

กรณีตาม (๒) (๓) และ (๔) จะต้องกระทำก่อนสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ตามส่วนที่ ๕ ของหมวดนี้ หรือตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยกรณีนั้น หรือถ้าเป็นกรณีที่ไม่ต้องมีการอุทธรณ์ดังกล่าวก็ต้องก่อนมีการนำคำสั่งทางปกครองไปสู่การพิจารณาของผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครองนั้น

มาตรา ๔๒ คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่ขณะที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป

^๓ มาตรา ๓๙/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

คำสั่งทางปกครองย่อมมีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไข
เวลาหรือโดยเหตุอื่น

เมื่อคำสั่งทางปกครองสิ้นผลลง ให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเรียกผู้ซึ่งครอบครองเอกสาร
หรือวัตถุอื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ซึ่งมีข้อความหรือเครื่องหมาย
แสดงถึงการมีอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้น ให้ส่งคืนสิ่งนั้นหรือให้นำสิ่งของดังกล่าวอันเป็นกรรมสิทธิ์
ของผู้นั้นมาให้เจ้าหน้าที่จัดทำเครื่องหมายแสดงการสิ้นผลของคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้

มาตรา ๔๓ คำสั่งทางปกครองที่มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดพลาดเล็กน้อยนั้น
เจ้าหน้าที่อาจแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ

ในการแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองตามวรรคหนึ่งให้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
ตามควรแก่กรณี ในการนี้เจ้าหน้าที่อาจเรียกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดส่งคำสั่งทางปกครอง เอกสารหรือวัตถุ
อื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมาเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมได้

ส่วนที่ ๕

การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๔๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๘ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดย
รัฐมนตรี และไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คูกรณี
อุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นโดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่
ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

คำอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่
อ้างอิงประกอบด้วย

การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับตามคำสั่งทางปกครอง เว้นแต่จะมีการสั่ง
ให้ทุเลาการบังคับตามมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๔๕ ให้เจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง พิจารณาคำอุทธรณ์และแจ้งผู้
อุทธรณ์โดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ ในกรณีที่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์
ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองตามความเห็นของตนภายใน
กำหนดเวลาดังกล่าวด้วย

ถ้าเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือ
บางส่วนก็ให้เร่งรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา
ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตน
ได้รับรายงาน ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้มีอำนาจ
พิจารณาคำอุทธรณ์มีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในการนี้ ให้ขยาย
ระยะเวลาพิจารณาคำอุทธรณ์ออกไปได้ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

เจ้าหน้าที่ผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่
กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่ใช้กับกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๖ ในการพิจารณาอุทธรณ์ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาทบทวนคำสั่งทางปกครองได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครอง และอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นไปในทางใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระหรือลดภาระหรือใช้ดุลพินิจแทนในเรื่องความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครองหรือมีข้อกำหนดเป็นเงื่อนไขอย่างไรก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๗ การใดที่กฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคณะกรรมการ ขอบเขตการพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น สำหรับกระบวนการพิจารณาให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติ หมวด ๒ นี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายดังกล่าว

มาตรา ๔๘ คำสั่งทางปกครองของบรรดาคณะกรรมการต่าง ๆ ไม่ว่าจะจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหรือไม่ ให้คู่กรณีมีสิทธิโต้แย้งต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการดังกล่าวเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท สิทธิการอุทธรณ์และกำหนดเวลาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๒

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔๙ เจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ ไม่ว่าจะพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือไม่ได้แย้งตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมาแล้วหรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์ต่อกระทำความผิดภายในเก้าสิบวันนับแต่ได้รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น เว้นแต่คำสั่งทางปกครองจะทำได้ทำขึ้นเพราะการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งหรือการข่มขู่หรือการชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕๐ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะให้ผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ แต่ถ้าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การเพิกถอนต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕๑ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ ให้คำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้นกับประโยชน์สาธารณะประกอบกัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ความเชื่อโดยสุจริตตามวรรคหนึ่งจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองหรือได้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไปแล้วโดยไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้หรือการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายเกินควรแก่กรณี

ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้

- (๑) ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือข่มขู่ หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่นใดที่มีขอบด้วยกฎหมาย
- (๒) ผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ
- (๓) ผู้นั้นได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่งทางปกครองหรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในกรณีที่เพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลัง การคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ไป ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยถ้าเมื่อใดผู้รับคำสั่งทางปกครองได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองหรือควรได้รู้เช่นนั้นหากผู้นั้นมิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะไม่สุจริตตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป และในกรณีตามวรรคสาม ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในการคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวน

มาตรา ๕๒ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่อยู่ในบังคับของมาตรา ๕๑ อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนได้ แต่ผู้ได้รับผลกระทบจากการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายเนื่องจากความเชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองได้ และให้นำความในมาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ต้องร้องขอค่าทดแทนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงการเพิกถอนนั้น

ค่าทดแทนความเสียหายตามมาตรานี้จะต้องไม่สูงกว่าประโยชน์ที่ผู้นั้นอาจได้รับหากคำสั่งทางปกครองดังกล่าวไม่ถูกเพิกถอน

มาตรา ๕๓ คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่เป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้มีผลตั้งแต่วันที่เพิกถอนหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องทำคำสั่งทางปกครองที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกันนั้นอีก หรือเป็นกรณีที่การเพิกถอนไม่อาจกระทำได้เพราะเหตุอื่น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของบุคคลภายนอกประกอบด้วย

คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้มีผลตั้งแต่วันที่เพิกถอน หรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้เฉพาะเมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) มีกฎหมายกำหนดให้เพิกถอนได้หรือมีข้อสงวนสิทธิให้เพิกถอนได้ในคำสั่งทางปกครองนั่นเอง
- (๒) คำสั่งทางปกครองนั้นมีข้อกำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องปฏิบัติ แต่ไม่มีการปฏิบัติภายในเวลาที่กำหนด

(๓) ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เช่นนี้ในขณะที่ทำคำสั่งทางปกครองแล้วเจ้าหน้าที่คงจะไม่ทำคำสั่งทางปกครองนั้น และหากไม่เพิกถอนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะได้

(๔) บทกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีบทกฎหมายเช่นนี้ในขณะที่ทำคำสั่งทางปกครองแล้วเจ้าหน้าที่คงจะไม่ทำคำสั่งทางปกครองนั้น แต่การเพิกถอนในกรณีนี้ให้กระทำได้เท่าที่ผู้รับประโยชน์ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือยังไม่ได้รับประโยชน์ตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว และหากไม่เพิกถอนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะได้

(๕) อาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะหรือต่อประชาชนอันจำเป็นต้องป้องกันหรือขจัดเหตุดังกล่าว

ในกรณีที่มีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเพราะเหตุตามวรรคสอง (๓) (๔) และ (๕) ผู้ได้รับประโยชน์มีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความเชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองได้ และให้นำมาตรา ๕๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสั่งทางปกครองที่ขอด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้มีผลย้อนหลังหรือไม่มีผลย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มิได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติล่าช้าในอันที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง

(๒) ผู้ได้รับประโยชน์มิได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติล่าช้าในอันที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขของคำสั่งทางปกครอง

ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๗

การขอให้พิจารณาใหม่

มาตรา ๕๔ เมื่อคู่กรณีมีคำขอ เจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ตามส่วนที่ ๕ ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(๒) คู่กรณีที่แท้จริงมิได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองหรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

(๓) เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น

(๔) ถ้าคำสั่งทางปกครองได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง (๑) (๒) หรือ (๓) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีไม่อาจทราบถึงเหตุนั้นในการพิจารณาครั้งที่แล้วมาก่อนโดยไม่ใช้ความผิดของผู้ยื่น

การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่ผู้นั้นได้รู้ถึงเหตุซึ่ง
อาจขอให้พิจารณาใหม่ได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ส่วนที่ ๘ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การบังคับทางปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕๕ การบังคับทางปกครองไม่ใช้กับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน เว้นแต่จะมีกฎหมาย

สำนักงานกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕๖ เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการ
บังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของตนได้ตามบทบัญญัติในส่วนนี้ เว้นแต่จะมีการสั่งให้
ทุเลาการบังคับไว้ก่อนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้นเอง ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์หรือผู้มีอำนาจ
พิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครองดังกล่าว

เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือ
เจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
ให้เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพียงเท่าที่
จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของ
คำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด

มาตรา ๕๗ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการ
ชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้อง
ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึด
หรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน

วิธีการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่
กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๘ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ถ้าผู้อยู่ใน
บังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง
อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน
โดยผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละยี่สิบห้าต่อปี
ของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่

(๒) ให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุแต่ต้องไม่เกินสอง
หมื่นบาทต่อวัน

เจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับทางปกครองจำนวนเท่าใดสำหรับในกรณี
ใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองให้กระทำหรือละเว้นกระทำก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน

มาตรา ๕๙ ก่อนใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๘ เจ้าหน้าที่จะต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือให้มีการกระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสมควรแก่กรณี คำเตือนดังกล่าวจะกำหนดไปพร้อมกับคำสั่งทางปกครองก็ได้

คำเตือนนั้นจะต้องระบุ
(๑) มาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ให้ชัดเจน แต่จะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการในคราวเดียวกันไม่ได้

(๒) ค่าใช้จ่ายในการที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน หรือจำนวนค่าปรับทางปกครอง แล้วแต่กรณี

การกำหนดค่าใช้จ่ายในคำเตือน ไม่เป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจริงมากกว่าที่ได้กำหนดไว้

มาตรา ๖๐ เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือนตามมาตรา ๕๙ การเปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อปรากฏว่ามาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองต่อสู้ขัดขวางการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบังคับทางปกครองได้ แต่ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในกรณีจำเป็นเจ้าหน้าที่อาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้

มาตรา ๖๑ ในกรณีไม่มีการชำระค่าปรับทางปกครอง ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๗

มาตรา ๖๒ ผู้ถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองอาจอุทธรณ์การบังคับทางปกครองนั้นได้

การอุทธรณ์การบังคับทางปกครองให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๖๓ ถ้าบทกฎหมายใดกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้โดยเฉพาะแล้ว แต่เจ้าหน้าที่เห็นว่ามาตรการบังคับนั้นมีลักษณะที่จะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับตามหมวดนี้ เจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามหมวดนี้แทนก็ได้

หมวด ๓

ระยะเวลาและอายุความ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๖๔ กำหนดเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปีนั้น มิให้นับวันแรกแห่ง
 ระยะเวลาที่รวมเข้าด้วย เว้นแต่จะได้เริ่มการในวันนั้นหรือมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นโดยเจ้าหน้าที่
 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่
 กำหนด ให้นับวันสิ้นสุดของระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยแม้ว่าวันสุดท้ายเป็นวันหยุดทำการงานสำหรับ
 เจ้าหน้าที่

ในกรณีที่บุคคลใดต้องทำการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่กำหนดโดย
 กฎหมายหรือโดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ถ้าวันสุดท้ายเป็นวันหยุดทำการงานสำหรับเจ้าหน้าที่หรือ
 วันหยุดตามประเพณีของบุคคลผู้รับคำสั่ง ให้ถือว่าระยะเวลานั้นสิ้นสุดในวันทำงานที่ถัดจากวันหยุด
 นั้น เว้นแต่กฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ที่มีคำสั่งจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๖๕ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่งของเจ้าหน้าที่อาจมีการขยายอีกได้ และ
 ถ้าระยะเวลานั้นได้สิ้นสุดลงแล้วเจ้าหน้าที่อาจขยายโดยกำหนดให้มีผลย้อนหลังได้เช่นกันถ้าการสิ้นสุด
 ตามระยะเวลาเดิมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมที่จะให้สิ้นสุดลงตามนั้น

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ผู้ใดไม่อาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่
 กำหนดไว้ในกฎหมายได้เพราะมีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันมิได้เกิดขึ้นจากความผิดของผู้นั้น ถ้าผู้นั้นมีคำ
 ขอร้องเจ้าหน้าที่อาจขยายระยะเวลาและดำเนินการส่วนหนึ่งส่วนใดที่ล่วงมาแล้วเสียใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ต้อง
 ยื่นคำขอภายในสิบห้าวันนับแต่พฤติการณ์เช่นนั้นได้สิ้นสุดลง

มาตรา ๖๗ เมื่อมีการอุทธรณ์ตามบทบัญญัติในหน้าที่ ๕ ของหมวด ๒ แห่ง
 พระราชบัญญัตินี้ หรือการยื่นคำขอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทหรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้อง
 ทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่
 นับในระหว่างนั้นจนกว่าการพิจารณาจะถึงที่สุดหรือเสร็จไปโดยประการอื่น แต่ถ้าเสร็จไปเพราะเหตุ
 ลอนคำขอหรือทั้งคำขอให้ถือว่าอายุความเรียกร้องของผู้ยื่นคำขอไม่เคยมีการสะดุดหยุดอยู่เลย

หมวด ๔ การแจ้ง

มาตรา ๖๘ บทบัญญัติในหมวดนี้มีให้ใช้บังคับกับการแจ้งซึ่งไม่อาจกระทำโดยวาจา
 หรือเป็นหนังสือได้หรือมีกฎหมายกำหนดวิธีการแจ้งไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีคำสั่งทางปกครองที่แสดงให้ทราบโดยการสื่อความหมายในรูปแบบอื่นตามที่
 กำหนดในกฎกระทรวง ให้มีผลเมื่อได้แจ้ง

มาตรา ๖๙ การแจ้งคำสั่งทางปกครอง การนัดพิจารณา หรือการอย่างอื่นที่
 เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบอาจกระทำด้วยวาจาก็ได้ แต่ถ้าผู้นั้นประสงค์จะให้กระทำเป็น
 หนังสือก็ให้แจ้งเป็นหนังสือ

การแจ้งเป็นหนังสือให้ส่งหนังสือแจ้งต่อผู้นั้น หรือถ้าได้ส่งไปยังภูมิลำเนาของผู้นั้นก็ให้ถือว่าได้รับแจ้งตั้งแต่วันที่ไปถึง

ในการดำเนินการเรื่องใดที่มีการให้ที่อยู่ไว้กับเจ้าหน้าที่ไว้แล้ว การแจ้งไปยังที่อยู่ดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการแจ้งไปยังภูมิลำเนาของผู้นั้นแล้ว

มาตรา ๗๐ การแจ้งเป็นหนังสือโดยวิธีให้บุคคลนำไปส่ง ถ้าผู้รับไม่ยอมรับหรือถ้าขณะนำไปส่งไม่พบผู้รับ และหากได้ส่งให้กับบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่หรือทำงานในสถานที่นั้นหรือในกรณีที่ผู้นั้นไม่ยอมรับ หากได้วางหนังสือนั้นหรือปิดหนังสือไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่นั้นต่อหน้าเจ้าพนักงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ไปเป็นพยานก็ให้ถือว่าได้รับแจ้งแล้ว

มาตรา ๗๑ การแจ้งโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ตอบรับให้ถือว่าได้รับแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันส่งสำหรับกรณีภายในประเทศ หรือเมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันส่งสำหรับกรณีส่งไปยังต่างประเทศ เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ได้ว่าไม่มีการได้รับหรือได้รับก่อนหรือหลังจากวันนั้น

มาตรา ๗๒ ในกรณีที่มีผู้รับเกินห้าสิบคนเจ้าหน้าที่จะแจ้งให้ทราบตั้งแต่เริ่มดำเนินการในเรื่องนั้นว่าการแจ้งต่อบุคคลเหล่านั้นจะกระทำโดยวิธีปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่และที่ว่าการอำเภอที่ผู้รับมีภูมิลำเนาก็ได้ ในกรณีนี้ให้ถือว่าได้รับแจ้งเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้แจ้งโดยวิธีดังกล่าว

มาตรา ๗๓ ในกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้รับหรือรู้ตัวแต่ไม่รู้ภูมิลำเนา หรือรู้ตัวและภูมิลำเนาแต่มีผู้รับเกินหนึ่งร้อยคน การแจ้งเป็นหนังสือจะกระทำโดยการประกาศในหนังสือพิมพ์ซึ่งแพร่หลายในท้องถิ่นนั้นก็ได้ ในกรณีนี้ให้ถือว่าได้รับแจ้งเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้แจ้งโดยวิธีดังกล่าว

มาตรา ๗๔ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนการแจ้งคำสั่งทางปกครองจะใช้วิธีส่งทางเครื่องโทรสารก็ได้ แต่ต้องมีหลักฐานการได้ส่งจากหน่วยงานผู้จัดบริการโทรคมนาคมที่เป็นสื่อในการส่งโทรสารนั้น และต้องจัดส่งคำสั่งทางปกครองตัวจริงโดยวิธีใดวิธีหนึ่งตามหมวดนี้ให้แก่ผู้รับในทันทีที่อาจกระทำได้ ในกรณีนี้ให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือตามวัน เวลา ที่ปรากฏในหลักฐานของหน่วยงานผู้จัดบริการโทรคมนาคมดังกล่าว เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ได้ว่าไม่มีการได้รับหรือได้รับก่อนหรือหลังจากนั้น

หมวด ๕

คณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๗๕ การแต่งตั้งกรรมการในลักษณะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้แต่งตั้งโดยระบุตัวบุคคล

บุคคล

มาตรา ๗๖ นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) มีเหตุต้องพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๗๗ ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนได้ และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๗๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๗๖ การให้กรรมการในคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีมีเหตุครบพร้อมอย่างยี่ต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง

มาตรา ๗๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ วรคสอง การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือกฎหรือคำสั่งที่จัดให้คณะกรรมการชุดนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีมีกรรมการครบที่จะเป็นองค์ประชุมได้ แต่การพิจารณาเรื่องใดถ้าต้องเลื่อนมาเพราะไม่ครบองค์ประชุม ถ้าเป็นการประชุมของคณะกรรมการซึ่งมีใช้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท หากได้มีการนัดประชุมเรื่องนั้นอีกภายในสิบสี่วันนับแต่วันนัดประชุมที่เลื่อนมา และการประชุมครั้งหลังนี้มีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุม แต่ทั้งนี้ต้องระบุนความประสงค์ให้เกิดผลตามบทบัญญัตินี้ไว้ในหนังสือนัดประชุมด้วย

มาตรา ๘๐ การประชุมให้เป็นไปตามระเบียบการที่คณะกรรมการกำหนด

การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรรมการนั้นจะได้ทราบการบอกนัดในที่ประชุมแล้ว กรณีดังกล่าวนี้จะทำหนังสือแจ้งนัดเฉพาะกรรมการที่ไม่ได้มาประชุมก็ได้

บทบัญญัติในวรรคสองมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๘๑ ประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการประชุม และเพื่อรักษา
 ความเรียบร้อยในการประชุม ให้ประธานมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ตามความจำเป็นได้

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธาน
 กรรมการทำหน้าที่แทน ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการ
 ที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่แทน

ในกรณีที่ประธานกรรมการมีหน้าที่ต้องดำเนินการใด ๆ นอกจากการดำเนินการ
 ประชุมให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘๒ การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก
 กรรมการคนหนึ่งให้มีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธาน
 ในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

เรื่องใดถ้าไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อ
 ไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบในเรื่องนั้น

มาตรา ๘๓ ในการประชุมต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ
 ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึกความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม
 และถ้ากรรมการฝ่ายข้างน้อยเสนอความเห็นแย้งเป็นหนังสือก็ให้บันทึกความเห็นแย้งนั้นไว้ด้วย

มาตรา ๘๔ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทต้องมีลายมือชื่อของ
 กรรมการที่วินิจฉัยเรื่องนั้น
 ถ้ากรรมการคนใดมีความเห็นแย้ง ให้มีสิทธิทำความเห็นแย้งของตนรวมไว้ในคำ
 วินิจฉัยได้

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๘๕ ให้ถือว่าระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อ
 ประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นระเบียบที่คณะรัฐมนตรีวางขึ้นตามมาตรา ๓๓ แห่ง
 พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘๖ บรรดาคำขอเพื่อให้มีคำสั่งทางปกครองที่เจ้าหน้าที่ได้รับไว้ก่อนที่
 พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เจ้าหน้าที่ทำการพิจารณาคำขอดังกล่าวตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายหรือ
 กฎสำหรับเรื่องนั้นได้กำหนดไว้

มาตรา ๘๗ เมื่อได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแล้ว บทบัญญัติมาตรา ๔๘ ให้เป็น
 อนุยกเล็ก

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การดำเนินงานทางปกครองในปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เหมาะสม จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานทางปกครองขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมายให้สามารถรักษาประโยชน์สาธารณะได้ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดทำคำสั่งทางปกครองให้มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วิษพงษ์/ผู้จัดทำ
๗ มกราคม ๒๕๕๘

ภาคผนวก ค

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร

พุทธศักราช ๒๔๗๖

ประชาธิปก ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่า เพื่อปฏิบัติการตามความในมาตรา ๗ แห่งประมวลกฎหมายอาชญาทหาร และเนื่องจากทหารบก ทหารเรือ ได้รวมเป็นกระทรวงเดียวกันสมควรตราบทบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารเสียใหม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารพุทธศักราช ๒๔๗๖”

มาตรา ๒^๑ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยยุทธวินัยและการลงอาญาทหารบกฐานละเมิดยุทธวินัย ลงวันที่ ๒๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๔ กฎเสนาบดีว่าด้วยอำนาจลงอาญาทหารเรือ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๕ และบรรดากฎ ข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๒

ว่าด้วยวินัย

มาตรา ๔ วินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐/-/หน้า ๔๗๓/๒๐ สิงหาคม ๒๔๗๖

มาตรา ๕ วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด

ตัวอย่างการกระทำความผิดวินัยทหาร มีดังต่อไปนี้

- ๑) ดื้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- ๒) ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- ๓) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- ๔) ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร
- ๕) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- ๖) กล่าวคำเท็จ
- ๗) ใช้กิริยาวาจาสวมครุ หรือประพฤติไม่สมควร
- ๘) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำความผิดตามโทษานุโทษ
- ๙) เสพเครื่องทองของเมมาจนถึงเสียกิริยา

มาตรา ๖^๒ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวังรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาผู้นั้นโดยกวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้นจำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้นจะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย แต่เมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้ผู้บังคับบัญชาจักต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน และรายงานต่อไปตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยเร็ว

มาตรา ๗ ทหารผู้ใดกระทำความผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร

หมวด ๓

อำนาจลงทัณฑ์

มาตรา ๘ ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารดังกล่าวไว้ในหมวด ๒ นั้น ให้มีกำหนดเป็น ๕ สถาน คือ

- ๑) ภาคทัณฑ์
- ๒) ทัณฑ์กรรม
- ๓) กัก
- ๔) ชัง
- ๕) จำขัง

^๒ มาตรา ๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

มาตรา ๙^๓ ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำความผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์สถานหนึ่ง สถานใดดังกล่าวมาแล้ว แต่มีเหตุอันควรปรานี จึงเป็นแต่แสดงความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำ ทัณฑ์บนไว้

ทัณฑ์กรรมนั้น ให้กระทำการสุขา การโยธา ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งตนจะต้อง ปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้

ขัง คือ ขังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง

จำขัง คือ ขังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

นอกจากทัณฑ์ที่กล่าวไว้นี้ ห้ามมิให้คิดขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็นอัน

ขาด

มาตรา ๑๐^๔ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งลงทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดได้นั้น คือ

(๑) ผู้บังคับบัญชา หรือ

(๒) ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่ขึ้น ตรงต่อกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ หรือกองทัพอากาศ กำหนด

ในการที่จะลงทัณฑ์นั้น ให้กระทำได้แต่เฉพาะตามกำหนดในตารางกำหนดทัณฑ์ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

ส่วนผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นใดจะมีอำนาจเป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้นใด และผู้อยู่ในบังคับ บัญชาชั้นใดจะเป็นผู้รับทัณฑ์ชั้นใดให้ถือเกณฑ์เทียบ ดังต่อไปนี้

ตารางเกณฑ์เทียบชั้นผู้ลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์

ตำแหน่งชั้น	เป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้น	เป็นผู้รับทัณฑ์ชั้น
๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	๑	-
๒. แม่ทัพ	๒	-
๓. ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ ผู้ บัญชาการกองพลปืน	๓	-
๔. ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับ กองปืน	๔	ก
๕. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๑	๕	ข
๖. ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๒ ผู้ บังคับการเรือชั้น ๑ ผู้บังคับฝูงปืน	๖	ค
๗. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๓ ผู้บังคับการเรือชั้น ๒ ต้นเรือชั้น ๑ ผู้บังคับหมวดปืนชั้น ๑	๗	ง
๘. ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น ๓ ต้น		

^๓ มาตรา ๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๘๐

^๔ มาตรา ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕

เรือชั้น ๒ นายกราบเรือ ผู้บังคับหมวดบิน ชั้น ๒	๘	จ
๙. ผู้บังคับหมวด ดันเรือชั้น ๓ ผู้บังคับหมวด บินชั้น ๓	๙	ฉ
๑๐. ผู้บังคับหมู่ นายตอน	-	ช
๑๑. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร บุคคล ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างเข้ารับการฝึกวิชาทหาร โดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมตามกฎหมายว่าด้วยการ ส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร	-	ซ
๑๒. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้เป็นนายทหารประทวน ลูกแถว	-	ฅ

มาตรา ๑๑ ผู้ลงทัณฑ์ หรือรับทัณฑ์ ถ้าตำแหน่งไม่ตรงตามความในมาตรา ๑๐ แห่งหมวดนี้แล้ว ให้ถือตามที่ได้เทียบตำแหน่งไว้ในข้อบังคับสำหรับทหาร

มาตรา ๑๒ กำหนดอำนาจลงทัณฑ์ตามที่ตราไว้นี้ ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์สั่งลงทัณฑ์เต็มที่ได้สถานใดสถานหนึ่งแต่สถานเดียว ถ้าสั่งลงทัณฑ์ทั้งสองสถานพร้อมกัน ต้องกำหนดทัณฑ์ไว้เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราในสถานนั้น ๆ ห้ามมิให้ลงทัณฑ์คราวเดียวมากกว่าสองสถาน

มาตรา ๑๓ ก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถ่วงถือนั่นว่า ผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้ว จึงสั่งลงทัณฑ์นั้น ต้องระงับอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโง่งมหรือโดยผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าการทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์

มาตรา ๑๔ ถ้าผู้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ลงทัณฑ์ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ต้องส่งรายงานการลงทัณฑ์นั้นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

มาตรา ๑๕ เมื่อผู้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ทราบว่ามีผู้ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของตนมีความผิดจนปรากฏแน่นอนแล้ว แต่ความผิดนั้นควรรับทัณฑ์ที่เหนืออำนาจจะสั่งกระทำได้ ก็ให้รายงานชี้แจงความผิดนั้น ทั้งออกความเห็นว่าจะลงทัณฑ์เพียงใด เสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้พอกับความผิด เพื่อขอให้ผู้นั้นสั่งการต่อไป

^๕ มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช

มาตรา ๑๖^๖ ถ้าเป็นความผิดซึ่งมีวิธีวางอัตรากำหนดโทษไว้แน่นอนแล้ว เช่น ฐานขาดหนี้ราชการทหาร เป็นต้น หากกำหนดโทษนั้นเหนืออำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะสั่งลงโทษได้ ก็ให้นำเสนอเพียงชั้นที่กล่าวต่อไปนี้

(๑) ฝ่ายทหารบก ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับการกรม

(๒) ฝ่ายทหารเรือ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับหมวดเรือ หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับหมวดเรือ

(๓) ฝ่ายทหารอากาศ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับกองบิน
แม้ว่ากำหนดโทษนั้นจะเหนืออำนาจก็ดี ก็ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นที่กล่าวนี้มีอำนาจลงโทษได้ทีเดียว ไม่ต้องนำเสนอตามลำดับชั้นต่อไปอีก

มาตรา ๑๗ นายทหารที่เป็นหัวหน้าทำการควบคุมทหารไปโดยลำพัง ให้มีอำนาจที่จะสั่งลงโทษผู้อยู่ใต้อำนาจในระหว่างเวลาที่ควบคุมอยู่นั้นเสมอผู้มีอำนาจเหนือจากตำแหน่งของตนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ เว้นแต่นายทหารซึ่งมีอำนาจเป็นผู้ลงโทษชั้น ๒ ขึ้นไปจึงไม่ต้องเพิ่ม

มาตรา ๑๘^๗ ถ้าผู้มีอำนาจลงโทษได้สั่งลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานขังแล้วและผู้ที่ได้รับโทษขังนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้มีอำนาจลงโทษจะสั่งเพิ่มโทษ ก็ให้พิจารณาตามกำหนดโทษที่ได้สั่งไว้แต่เดิมนั้นก่อน ห้ามมิให้กำหนดเวลาให้ผู้ต้องถูกขัง ทั้งกำหนดเดิมและกำหนดที่เพิ่มใหม่รวมกันเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้สั่งลงโทษนั้นเป็นอันขาด หากผู้กระทำความผิดนั้นควรต้องรับโทษเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ที่จะสั่งลงโทษนั้นแล้ว ก็ให้ปฏิบัติตามที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๕ แห่งหมวดนี้

มาตรา ๑๙ นับตั้งแต่วันที่ปรากฏหลักฐานแห่งความผิดของผู้กระทำความผิดซึ่งจะต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้โดยแน่นอนแล้ว ถ้าผู้มีอำนาจลงโทษมิได้จัดการที่จะให้ผู้นั้นได้รับโทษภายในกำหนดสามเดือน เป็นอันนับว่าล่วงเลยเวลาที่จะลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้เสียแล้ว จะสั่งลงโทษโดยอำนาจตนเองมิได้ เว้นเสียแต่ผู้ที่กระทำความผิดนั้นขาด หนีราชการเสียแต่เมื่อก่อนครบกำหนดสามเดือน จึงมิให้นับวันที่ขาด หนีนี้เข้าในกำหนดเวลาล่วงเลย ให้นับตั้งแต่วันที่ได้อำนาจกลับมายังที่รับราชการ

มาตรา ๒๐ เมื่อผู้มีอำนาจได้สั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ผู้ที่สั่งลงโทษหรือผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้ที่สั่งลงโทษนั้น มีอำนาจที่จะเพิ่มโทษ หรือลดโทษ หรือยกโทษเสียก็ได้ แต่ถ้าเพิ่มโทษแล้ว โทษที่สั่งเพิ่มขึ้นนั้นรวมกับที่สั่งไว้แล้วเดิม ต้องมิให้เกินอำนาจของผู้ที่สั่งใหม่นั้น

หมวด ๔

วิธีร้องทุกข์

^๖ มาตรา ๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕

^๗ มาตรา ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช

มาตรา ๒๑ ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาจักต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงทัณฑ์อยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม ซึ่งเป็นการสมควรที่จะให้ผู้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางเป็นระเบียบไม่ก้าวก่าย

มาตรา ๒๒ คำชี้แจงของทหารว่า ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรม หรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่า ตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับในราชการนั้น เรียกว่า “ร้องทุกข์”

มาตรา ๒๓ ทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่นเป็นอันขาด และห้ามมิให้ลงชื่อรวมกัน หรือเข้ามาร้องทุกข์พร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประชุมกันเพื่อหารือเรื่องจะร้องทุกข์

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ร้องทุกข์ในเวลาที่ตนกำลังเข้าแถว หรือในขณะที่กำลังทำหน้าที่ราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เวลาเป็นยาม เป็นเวร ดั่งนี้เป็นต้น และห้ามมิให้ร้องทุกข์ก่อนเวลาล่วงไปแล้วยี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่ที่มีเหตุจะต้องร้องทุกข์เกิดขึ้น

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ร้องทุกข์ว่า ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป ถ้าหากว่าผู้บังคับบัญชานั้นมิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่จะทำได้ตามความในหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย

ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชั้ดว่า ตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อเสนอไปตามลำดับชั้น จนถึงที่สุด คือ ผู้ที่จะสั่งการได้สวนและแก้ความเดือดร้อนนั้นได้

มาตรา ๒๗ ถ้าเขียนความร้องทุกข์เป็นจดหมายแล้ว จดหมายนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ใบร้องทุกข์ฉบับใดไม่มีลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชาไม่มีหน้าที่จะต้องพิจารณา

มาตรา ๒๘ เมื่อผู้ใดได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่วางมาแล้ว และเวลาล่วงพ้นไปสิบห้าวันยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเปลื้องไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีก และในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด

มาตรา ๒๙ ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใด ต้องรีบไต่สวนและจัดการ

แก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉย นับว่ากระทำผิดต่อวินัยทหาร

มาตรา ๓๐ ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยังไม่หมดความสงสัย ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้ และต้องชี้แจงด้วย ว่าได้ร้องทุกข์นี้ต่อผู้ใด และได้รับคำชี้แจงอย่างไรแล้วด้วย

มาตรา ๓๑ ถ้าหากปรากฏชัดว่า ข้อความที่ร้องทุกข์เป็นความเท็จ หรือการร้องทุกข์นั้นกระทำไปโดยผิดระเบียบที่กล่าวมา ผู้ร้องทุกข์จะต้องมีความผิดฐานกระทำผิดต่อวินัยทหาร

มาตรา ๓๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๐ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตาม

พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖ ได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานแล้ว ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งมีอำนาจลงทัณฑ์ดี ตำแหน่งผู้รับทัณฑ์ดี ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖ เพื่อให้ตำแหน่งดังกล่าวถูกต้องตรงกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วินัย/แก้ไข

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑/-/หน้า ๕๘๕/๒๓ กันยายน ๒๕๓๗

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒/-/หน้า ๑/๗ เมษายน ๒๕๓๘

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๔/-/หน้า ๑๘๒๔/๑๔ มีนาคม ๒๕๓๐

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๘/ตอนที่ ๑๐๔/หน้า ๑๒๑๗/๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๕

ภาคผนวก ง

คำสั่งกองทัพบก ที่ 176/2508 ลง 10 มิ.ย.08 เรื่องการหมุนเวียนกำลังพล

(สำเนา)
คำสั่งกองทัพบก
ที่ ๑๗๖/๒๕๐๘
เรื่อง การหมุนเวียนกำลังพล

โดยที่สภา กท. ได้มีมติให้ส่วนราชการต่าง ๆ ใน กท. ปฏิบัติการในเรื่องหมุนเวียนกำลังพลตามหลักการซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติไว้ ตามหนังสือ น.ว.๗๑/๒๕๐๐ ลง ๑๐ พ.ค. ๒๕๐๐ เรื่อง การปรับปรุงข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล มาใช้โดยเคร่งครัด และให้ สป. กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นเป็นแนวทางพิจารณาดำเนินการให้ส่วนราชการต่าง ๆ ถือปฏิบัติให้เหมือนกันทุกหน่วยด้วย

บัดนี้ สป. ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางพิจารณาดำเนินการแล้ว จึงให้หน่วยต่าง ๆ ใน ทบ. ปฏิบัติในเรื่องนี้โดยเคร่งครัดดังต่อไปนี้.-

๑. การปลดข้าราชการออกจากประจำการทันที

ให้ดำเนินการปลดข้าราชการที่มีพฤติการณ์ต่อไปนี้นอกจากประจำการทันที คือ.-

๑.๑ ทุจริตต่อหน้าที่

๑.๒ กระทำความคิดต้องรับโทษจำคุก หรือโทษหนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก

๑.๓ ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้น หรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีแพ่ง (อันแสดงว่าเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่เป็นอันมาก)

๑.๔ ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก

๑.๕ เปิดเผยความลับของราชการ เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก

๑.๖ ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการเป็นอันมาก

๑.๗ ต้องหาในคดีอาญาแล้วหลบหนีไป

๑.๘ หนีราชการทหารในเวลาประจำการ

๑.๙ ขาดราชการหรือละทิ้งหน้าที่อันส่อไปในทางหลีกเลี่ยงการงานเพื่อประโยชน์ส่วนตนยิ่งกว่าราชการมากกว่า ๑ ครั้ง

๑.๑๐ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

๑.๑๑ ลาป่วยเกินกำหนดตามข้อบังคับ กท. ว่าด้วยการลา

๒. การปลดข้าราชการที่มีวันรับราชการนาน และทำงานไม่ก้าวหน้า

๒.๑ ข้าราชการที่มีวันรับราชการนานให้ถือเกณฑ์ต่อไปนี้.-

๒.๑.๑ ชั้นนายร้อยหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป

๒.๑.๒ ชั้นนายพันหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป

๒.๑.๓ ชั้นนายพลหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ ๓๕ ปีขึ้นไป

๒.๑.๔ ชั้นประทวนหรือเทียบเท่า มีวันรับราชการตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป

วันรับราชการในที่นี้ให้นับเฉพาะวันรับราชการจริง ไม่รวมเวลารับราชการวิฤกษ์

๒.๒ การดำเนินการ

๒.๒.๑ สำหรับนายทหารสัญญาบัตร (เว้นนายพล และ พ.อ.(พิเศษ)

๒.๒.๑.๑ ให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับซึ่งมีหน้าที่รายงานสมรรถภาพ

นายทหารสัญญาบัตร ตามระเบียบ ทบ. ว่าด้วย รายงานสมรรถภาพนายทหารสัญญาบัตร พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้ใช้ความพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบในการเขียนรายงานดังกล่าวตามความเป็นจริง เพราะรายงานสมรรถภาพของนายทหารสัญญาบัตรนี้จะเป็นเครื่องชี้ผลการทำงานของนายทหารแต่ละคนด้วย

๒.๒.๑.๒ ให้ สบ.ทบ. พิจารณารายงานสมรรถภาพนายทหารสัญญาบัตรหรือเทียบเท่า และเมื่อปรากฏว่าผู้ใดหย่อนสมรรถภาพทำงานไม่ก้าวหน้าและมีวันรับราชการเข้าเกณฑ์ตาม ข้อ. ๒.๑ ให้ สบ.ทบ. รวบรวมรายชื่อแจ้งให้ กพ.ทบ. ทราบ และพร้อมกันนั้นให้แจ้งให้ นชต.ทบ. ดันสังกัดของนายทหารแต่ละนายทราบด้วย เพื่อเตรียมไว้ชี้แจงในที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ ทบ.

๒.๒.๑.๓ ให้ สบ.ทบ. นำรายชื่อนายทหารที่รับราชการนานและหย่อนสมรรถภาพ ทำงานไม่ก้าวหน้าเข้าพิจารณาในที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ ทบ. ต่อไป และให้ที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ ทบ. พิจารณาว่าสมควรจะปลดนายทหารที่หย่อนสมรรถภาพทำงานไม่ก้าวหน้าแต่ละคนออกจากประจำการหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรปลดก็ให้นำเรียนขออนุมัติต่อ ผบ.ทบ. เป็นราย ๆ ไป

๒.๒.๒ สำหรับนายทหารชั้นนายพล และ พ.อ.(พิเศษ) หรือเทียบเท่า

ให้ สบ.ทบ. รวบรวมรายชื่อผู้ที่มีเวลารับราชการ (ไม่นับรวมวันวิฤกษ์) ตั้งแต่ ๓๕ ปีขึ้นไป เสนอให้ กพ.ทบ. ทราบภายใน พ.ค. ของปี แล้วให้ กพ.ทบ. เสนอรายชื่อต่อ ผบ.ทบ. เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

๒.๒.๓ สำหรับนายทหารประทวนหรือเทียบเท่า

๒.๒.๓.๑ ให้ ผบ.หน่วยทุกระดับตรวจสอบว่านายทหารประทวนหรือเทียบเท่าผู้ใดมีลักษณะทำงานไม่ก้าวหน้า และมีเวลารับราชการ (ไม่นับวันราชการวิฤกษ์) ตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป ก็ให้เสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อขอลดออกจากประจำการ และให้ที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ นขต.ทบ. พิจารณาว่าสมควรจะปลดออกจากประจำการหรือไม่ ถ้าที่ประชุมบำเหน็จประจำปีของ นขต.ทบ. พิจารณาเห็นว่าสมควรปลดก็ให้ นขต.ทบ. ดำเนินการปลดนายทหารประทวนดังกล่าวออกจากประจำการได้

๓. การปลดข้าราชการที่สูงอายุ ทำงานเฉื่อยชาไม่คล่องแคล่ว

๓.๑ ข้าราชการนับว่าที่สูงอายุ ให้ถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้.-

๓.๑.๑ ชั้นนายร้อยหรือเทียบเท่า อายุเกิน ๔๕ ปี

๓.๑.๒ ชั้นนายพันหรือเทียบเท่า อายุเกิน ๕๐ ปี

๓.๑.๓ ชั้นนายพลหรือเทียบเท่า อายุเกิน ๕๕ ปี

๓.๑.๔ ชั้นประทวนหรือเทียบเท่า อายุเกิน ๕๐ ปี

การคิดอายุให้คิดถึง ต.ค. ของปีนั้น ๆ

๓.๒ การดำเนินการ

๓.๒.๑ สำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร (เว้นนายพลและ พ.อ.(พิเศษ)

๓.๒.๑.๑ ให้ ผบ.หน่วยทุกระดับพิจารณาว่า นายทหารสัญญาบัตรผู้ใดมีอายุจริงตาม ข้อ. ๓.๑ และมีลักษณะทำงานเฉื่อยชาไม่คล่องแคล่ว ก็ให้รายงานไปตามลำดับสายการบังคับบัญชาเพื่อขออนุมัติปลดออกจากประจำการ ทั้งนี้ให้รายงานถึง กพ.ทบ. ภายใน พ.ค. ของปี

๓.๒.๑.๒ ให้ กพ.ทบ. รวบรวมรายชื่อแล้วเสนอให้ สบ.ทบ. นำเข้าพิจารณาในที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ ทบ. เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีพิจารณาว่าสมควรจะปลดออกจากประจำการหรือไม่ ถ้าที่ประชุมบำเหน็จประจำปีเห็นสมควรปลด ก็ให้นำเรียนขออนุมัติต่อ ผบ.ทบ. เป็นราย ๆ ไป

๓.๒.๒ สำหรับนายทหารชั้นนายพล และ พ.อ.(พิเศษ) หรือเทียบเท่า ให้ สบ.ทบ. รวบรวมรายชื่อผู้ที่มีอายุจริงเกิน ๕๕ ปี เสนอให้ กพ.ทบ. ภายใน พ.ค. ของปี แล้วให้ กพ.ทบ. เสนอรายชื่อต่อ ผบ.ทบ. เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

๓.๒.๓ สำหรับนายทหารประทวนหรือเทียบเท่า

ให้ ผบ.หน่วยทุกระดับตรวจสอบว่า นายทหารประทวนหรือเทียบเท่า

ผู้ใดมีลักษณะทำงานเฉื่อยชาไม่คล่องแคล่วและมีอายุจริงเกิน ๕๐ ปี ก็ให้เสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อขอลดออกจากประจำการ และให้ที่ประชุมพิจารณาบำเหน็จประจำปีของ นขต.ทบ. พิจารณาว่าสมควรจะปลดออกจากประจำการหรือไม่ ถ้าเห็นว่าสมควรปลดก็ให้ นขต.ทบ. ดำเนินการปลดนายทหารประทวนดังกล่าวออกจากประจำการต่อไป

๔. การเริ่มใช้คำสั่งนี้

๔.๑ การปฏิบัติการตามข้อ ๑ ให้ถือปฏิบัติได้ตั้งแต่บัดนี้

๔.๒ การปฏิบัติการตามข้อ ๒ และ ๓ ให้เริ่มปฏิบัติตั้งแต่ปี ๒๕๐๙ เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๐๘

(ลงชื่อ) พล.อ. ป. จารุเสถียร

(ประกาศ จารุเสถียร)

ผบ.ทบ.

กพ.ทบ.

สำเนาถูกต้อง

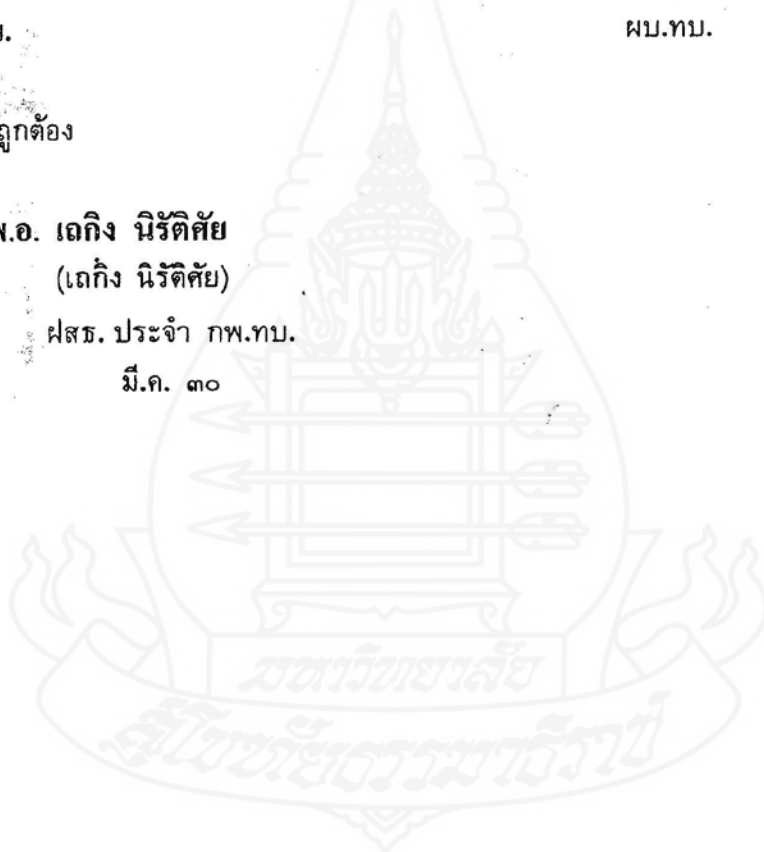
เสนอ

พ.อ. เถกิง นิรัติสัย

(เถกิง นิรัติสัย)

ฝสธ. ประจำ กพ.ทบ.

มี.ค. ๓๐

ภาคผนวก จ

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหาร
และบรรดาศักดิ์ พ.ศ.2507

ระเบียบกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์

พ.ศ.๒๕๐๗

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ ผู้ซึ่งไม่สามารถจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ พ.ศ.๒๕๐๗”

ข้อ ๒. ผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ ได้แก่ผู้มีความผิดหรือต้องรับโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๒.๑ ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยถือตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่ศาลจะรอกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้

๒.๒ กระทบความผิดนอกจากข้อ ๒.๑ ต้องรับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่ศาลจะรอกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ หรือต้องรับโทษจำคุกไม่เกินความผิดลหุโทษหรือ ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

๒.๓ ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต

๒.๔ ชักคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย และการชักคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

๒.๕ เปิดเผยความลับของราชการ เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

๒.๖ ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

๒.๗ ต้องหาในคดีอาญาแล้วหลบหนีไป

๒.๘ หนีราชการทหารในเวลาประจำการ

๒.๙ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ข้อ ๓ ผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ ให้ส่วนราชการต้นสังกัดดำเนินการต่อไป

๓.๑ สำหรับข้าราชการกระทรวงกลาโหม ชั้นสัญญาบัตร ให้รายงานตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพื่อพิจารณา หากเห็นเป็นการสมควรจะได้ดำเนินการเพื่อถอดออกจากยศทหารและบรรดาศักดิ์ต่อไป

๓.๒ สำหรับข้าราชการกระทรวงกลาโหม ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ให้รายงานตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับบัญชาการชั้นแม่ทัพ ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ หรือผู้บัญชาการทหารอากาศเพื่อพิจารณา หากเห็นเป็นการสมควรก็ให้จัดการถอดออกจากยศทหาร และบรรดาศักดิ์เสียในคราวเดียวกัน

ข้อ ๔ การถอดยศทหารและบรรดาศักดิ์ตามความในข้อ ๒.๑ ข้อ ๒.๒ หรือข้อ ๒.๓ ให้ถอดตั้งแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด

ข้อ ๕ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๓

(ลงชื่อ) จอมพล ถ. กิตติขจร

(ถนอม กิตติขจร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

หมายเหตุ หลักการและเหตุผลในการประกาศใช้ระเบียบนี้คือ กำหนดหลักเกณฑ์ผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ เพื่อแก้ไขปรับปรุงคำสั่งกระทรวงที่ ๓/๑๖๘๕๒ ลง ๑๒ ม.ก. ๑๘ เรื่อง ผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศบรรดาศักดิ์ (เฉพาะข้าราชการชั้นสัญญาบัตรและประทวน) ให้สอดคล้องกับข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเงินเบี้ยหวัด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๖ และเปลี่ยนจากคำสั่งกระทรวงเป็นระเบียบ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	ร้อยโท วัชรพงษ์ โพธิ์ช่วย
วัน เดือน ปีเกิด	15 ตุลาคม 2531
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2555
สถานที่ทำงาน	โรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่ง	นายทหารพระธรรมนูญ

